MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

Vaiva Simonavičiūtė

EUROPOS SĄJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS KOMPLEMENTARINIŲ VALIUTŲ PAGALBA

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas Prof. dr. Vainius Smalskys

Vilnius 2017

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

EUROPOS SĄJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS KOMPLEMENTARINIŲ VALIUTŲ PAGALBA

Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa : viešasis administravimas 621N71001

Vadovas Prof. dr. Vainius Smalskys

2017 04 07

Recenzentas

Atliko studentė Vaiva Simonavičiūtė

2017 04 07

Vilnius 2017

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS 5
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS 6
PRIEDŲ SĄRAŠAS 7
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS 8
ŽODYNAS 9
ĮVADAS 10
1. REGIONINĖ EUROPOS POLITIKA IR KOMPLEMENTARINIŲ VALIUTŲ SĄVEIKA 13
1.1 Regioninės politikos kryptys ir įtaka Europos Sąjungos politikoje 13
1.2 Komplementarinių valiutų raida, kartos ir tipai 21
1.3 Komplementarinių valiutų tikslai 24
2. VYRIAUSYBĖS ĮTAKA MLC KŪRIMUISI 29
3. KOMPLEMENTARINIŲ VALIUTŲ ATVEJŲ ANALIZĖ 35
3.1 Komplementarinių valiutų bankų veiklos analizė 35
3.1.1 Palmas banko atvejo analizė 35
3.1.2 WIR banko atvejo analizė 41
3.2 Laiko bankai ir laiko valiutos 44
3.3 Lokalinių komplementarinių valiutų sistemos Europoje 50
3.3.1 SOL komplementarinių valiutų sistema 51
3.3.2 LETS komplementarinės valiutos 53
3.3.3 REGIO(regiogeld) komplementarinės valiutos 56
IŠVADOS 59
REKOMENDACIJOS 61
LITERATŪRA 64
ANOTACIJA 68
ANOTATION 69
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA 70

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA 71
PRIEDAI 72

LENTELIŲ SĄRAŠAS

Lentelė 1 Teminiai tikslai 15
Lentelė 2 MLC Kartų palyginimo lentelė 22
Lentelė 3 MLC tipai 24
Lentelė 4 Vietos valdžios institucijų vaidmuo kai kurių tipų komplemetarinėms valiutoms 30
Lentelė 5 Valdžios vaidmuo MLC kūrime 31
Lentelė 6 Palmas banko finansinio solidarumo veiksmai 39
Lentelė 7 MLC santykis su kitomis institucijomis 51
Lentelė 8 Didžiosios Britanijos vietinių valiutų schemų skalė 54

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

Pav. 1 ES paskirta suma eurais regioninei politikai vykdyti 17
Pav. 2 Finansavimas pagal regionus 18
Pav. 3 ES narių šalių BVP ir pirminės energijos suvartojimo pokyčiai 19
Pav. 4 Komplementarinių valiutų istorinė raida 21
Pav. 5 Komplementarinių valiutų plėtra 24
Pav. 6 Nacionalinės ir vietinės valiutios srautų kryptys 26
Pav. 7 Monetarinės sistemos veiksmingumas 27
Pav. 8 Conjuncto Palmeiras gyventojų išlaidų pasiskirstymas 37
Pav. 9 Palmas tipo valiutų kūrimąsis 38
Pav. 10 WIR ir BVP augimas 43
Pav. 11 Laiko pinigų dauginimosi modelis 47
Pav. 12 Lokalinių komplementarinių valiutų pasiskirstymo žemėlapis Prancūzijoje 2016 metais 52
Pav. 13 Beki skaičius rinkoje 56
Pav. 14 Regioninių valiutų paplitimas Vokietijoje 57

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 priedas. Komplementarinių valiutų įsteigimo vadovas

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ASMOCONP – Palmeiras vietovės gyventojų asociacija (Associação dos Moradores do Conjunto Palmeiras)

BPB - Bendrijos plėtros bankai (BCD)

BVP- Bendrasis vidaus produktas

COP21- 21-oji Jungtinių Tautų bendros klimato kaitos konvencijos šalių konferencija

EJRŽF- Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas

ERPF - Europos regioninės plėtros fondas

ES – Europos Sąjunga

ESF- Europos socialinis fondas

ESI fondas - Europos struktūrinis ir investicinis fondas

EŽŪFKP- Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai

FECOL - lokalinis socioekonominis forumas

FECOP - Ceara Etatiniai fondai kovai su skurdu

IRT- Informacines ir ryšių technologijas

JT - Jungtinės Tautos

LETS- lokalinių valiutų mainų sistema (Local Exchange Trading System)

MLC- lokalinės komplementarinės valiutos

OSCIP - Pilietinės Visuomenės Viešųjų Interesų Organizacija

REGIO- regioninių valiutų mainų sistema

SENAES - Nacionalinis solidarumo ekonomikos sekretoriatas

SOL- socialinių valiutų mainų sistema

VCSE - Savanoriškos Bendrijos socialinė įmonė (Voluntary Community and Social Enterprise).

VMĮ- Vidutinės ir mažos įmonės

WIR – Šveicarijos komplementarinė valiuta

ŽODYNAS

Barteris – prekių ir paslaugų mainų sistema nenaudojant pinigų kaip tarpininko. Tai prekyba paremta natūriniais mainais.

Komplementarinė valiuta – teritoriniame vienete apribota lokalinė mainų forma naudojant kuponus.

Lokalus - susijęs su tam tikra vieta, ribomis; būdingas vietai, riboms; vietinis.

Tirpstanti valiuta – nuvertėjanti valiuta

ĮVADAS

Temos naujumas ir aktualumas. Šių dienų situacija Europoje ir pasaulyje yra kompleksiška ir tai liečia įvairias mūsų gyvenimo sritis, tokias kaip ekonominę, socialinę, politinę, aplinkosaugos ir kultūrinę. Mes greitais tempais einame link post-industrinės visuomenės ir tai radikaliai keičia mūsų gyvenimą. Yra aišku kad laukiantys pokyčiai neprognozuojami ir didelio mąsto, tačiau kokie jie bus ir kaip pakeis dabartinę situaciją, lieka neaišku. Negalime toliau eiti struktūrizuotu ir centralizuotu keliu kaip darėme iki šiol. Taigi būtu laikas vadovautis naujomis idėjomis ir priemonėmis, pradėti keisti visiuomenę, mūsų mąstymo ir veikimo įpročius ir vykdyti tikrą perėjimą į ekologinę, socialinę ir demokratinę visuomenę. Anot Bernard Leatier ir Margarit Kennedy, geriausias būdas šioje mobilizacijoje yra suteikti lokaliniams vienetams daugiau veikimo laisvės (Leatier ir Kennedy 2008) [1] Teritorijos ir jos suinteresuotosios šalys, kuriose piliečių dalyvavimas ir demokratija yra neatsiejama dalis, yra kaitos pagrindas. Regioninė Europos politika ir komplementarinių valiutų kūrimas remiasi teritoriniu vystymusi, kuriame įvairūs veksmai, tiek politiniai, tiek socialiniai ir ekonominiai, yra kombinuojami ir sąveikaja tarpusavyje.

Komplementarinių valiutų istorija yra gana nauja, ji prasidėjo 1983 metais, kai buvo sukurta pirmoji LETS sistema Kanadoje. Komplementarinės valiutos palaipsniui paplito visame pasaulyje, įskaitant Europą. Palaipsniui daugėjo komplementarinių valiutų modelių ir jie vis geriau prisitaikė prie esamos situacijos. Regioninė Europos politika sprendžia tas pačias problemas kaip ir komplementarinės valiutos, todėl jos gali lengvai sąveikauti. Regioninė Europos politika prasidėjo nuo pat Europos Sąjungos sukūrimo ir visada užėmė svarbią vietą.

Temos ištirtumas. Ši tema yra gana nauja ir mažai ištirta, dažnai trūksta statistinių duomenų apie komplementarinių valiutų veiksmingumą. Tai susiję su menku viešojo sektoriaus institucijų palaikymu ir asociacijų lėšų stygiumi. Rašant darbą daugiausia remtasi užsienio mokslinikų darbais, ypač prancūzu ir anglų kalba rašytais šaltiniais. Daugiausia remtasi B. Leatier (2008, 2009, 2015), komplementarinių valiutų eksperto, bei kitų aktyvių komplementarinių valiutų šalininkų, tokių kaip M. Kennedy (2008, 2009), J. Blanc (2001, 2010, 2013), M. Fare (2001, 2010, 2012, 2013, 2016), J. Melo (2009), Ph. Derudier (2012, 2014), W. Kalinowski (2012, 2016), J. M. Cornu (2001, 2010), idėjomis. Analizuojant Europos regioninę politiką remtasi Europos Sąjungos oficialiais dokumentais: Europos Komisijos, Europos reikalų komiteto bei Europos Komisijos Komunikacijos generalinio direktorato publikacijomis. Taip pat keleto mokslininkų darbais: R. Musil (2000), B. Leatier ir M. Kennedy (2008), J. Theys, (2002) ir kt. Buvo paimti du interviu: pirmas iš Alex Hornung, Nacionalinio Liusemburgo banko (BIL) grynųjų pinigų vadovo, buvusio WIR banko vadovo. Interviu paimtas 2016 metų gegužės 11d. apie WIR

[1] Bernard Leatier ir Margarit Kennedy "Monnaies régionales de nouvelles voies vers une prosperité durable", laidykla Charles Léopold Mayer, 2008, 95p.

Šveicarijos komplementarinių valiutų banko veiklą. Antras interviu paimtas iš Max Hilbert, Beki komplementarinės valiutos koordinatoriaus ir įkūrėjo Liuksemburge. Interviu paimtas 2016 kovo 4d. apie Beki komplementarinės valiutos Liuksemburge įsteigimą ir viešųjų valdžios institucijų reikšmę kuriant komplementarines valiutas. Atliekant komplementarinių valiutų atvejų analizes, naudotasi konkrečių valiutų internetinių svetainių duomenimis, įvairiais moksliniais straipsniais, raportais bei kitomis publikacijomis.

Tyrimo objektas - komplementarinių valiutų paplitimas ir nauda Europoje bei pasaulyje bei jos nauda vietos teritorijoms.

Tyrimo problema: Ką daryti kad regionų situacija realiai pagerėtų ir kaip jų ištekliams suteikti daugiau reikšmės? Kaip sustiprinti jų atpsarumą ir kaip pagreitinti pereinamąjį procesą į post- industrinę visuomenę? Kaip paskatinti viešojo sektoriaus institucijas palaikyti komplementarinių valiutų kūrimą?

Tyrimo tikslas - įrodyti kad komplementarinės valiutos yra efektyvi priemonė ES regioninės politikos įgyvendinimui ir paskatinti viešojo sektoriaus institucijas palikyti jų kūrimąsi.

Darbo tikslas yra parodyti novatorišką būdą įveikti šiuolaikinius sunkumus teritorine perspektyva, komplmentarinių valiutų pagalba. Komplementarinės valiutos gali būti vienas iš būdų pagerinti esamą situaciją, atveriantis kelią mūsų visuomenės transformacijai. Šios valiutos dar kitaip vadinamos pilietinėmis, socialinėmis, asociatyvinėmis, solidarinėmis, bendruomeninėmis, alternatyviomis, lokalinėmis, vietinėmis, regijoninėmis, laisvosiomis arba daugiskaitinėmis, sparčiai kuriasi. Jų pagrindinės idėjos padeda permąstyti teritorijų svarbą ir surasti būdus, kurie padėtų sukurti "socialiai teisingą, ekologiškai atsakingą, humanišką ir politiškai demokratišką visuomenę"(Fare 2016.)[2]

Siekiant įgyvendinti darbą, užsibrėžiami 5 **darbo uždaviniai:**

1. Išanalizuoti skirtingų tipų komplementarines valiutas ir įrodyti jų svarbą ir teikiamą naudą vietos bendruomenei, viešojo sektoriaus institucijoms, įmonėms bei kitiems partneriais.
2. Išanalizuoti Europos regioninės politikos kryptis.
3. Įrodyti regioninės politikos ir komplementarinių valiutų sąveikos veiksmingumą.
4. Paskatinti viešojo sektoriaus institucijas palaikyti ir diegti įvairaus tipo komplementarines valiutas regioninės politikos tikslams pasiekti.
5. Įvertinti Europos Sąjungos valstybių pastangas sukurti tinkamą juridinę terpę komplementarinių valiutų kūrimui.

[2] Marie Fare "Repenser la monnaie, transformer les territoires, faire société", Charles Leopold Mayer, 2016, 10p.

Tyrimo metodai :

- Mokslinės literatūros, apimančios mokslinius darbus, publikacijas, konferencijas, interviu, analizė;
- Komplementarinių valiutų bankų, LETS, SEL, REGIO bei laiko valiutų atvejų analizės, kurias atliekant siekta atskleisti įvairių tipų komplementarinių valiutų bruožus ir implementaciją;
- Sisteminis ir sintezės metodai, kuriuos taikant analizės elementai sujungiami į visumą;
- Lyginamasis metodas, kurį taikant analizuota ir lyginta įvairius komplementarinės valiutos modelius ir jų sąveiką su viešojo sektoriaus institucijomis bei regionine politika;
- Apibendrinimas, kuriuo atskleidžiamas esminių komplementarinių valiutų požymiai ir savybės.

Darbo struktūra. Siekiant kuo optimaliau realizuoti darbą, buvo pasitelktos trys darbo dalys. Pirmojoje darbo dalyje atliekama Europos regioninės politikos ir komplementarinių valiutų teorinė analizė. Šios dalies skirsniuose aprašomos Europos regioninės politikos kryptys, prioritetai, finansavimo teikimas. Galiausiai aptariama komplementarinių valiutų raida, kartos bei išanalizuojamas jų fonkcionavimas. Atskleidžiami skirtingi komplementarinių valiutų tipai, kurie padeda parodyti jų tikslų svarbą, steigimą vietos bendruomenėje, partnerystę su viešojo sektoriaus institucijomis, įmonėmis bei kitais partneriais. Antrojoje magistrinio darbo dalyje analizuojamas viešojo sektoriaus institucijų vaidmuo komplementarinių valiutų kūrime. Trečiojoje darbo dalyje atliekama komplementarinių valiutų atvejų analizė, atskleidžiant jų ypatumus ir svarbą. Darbe yra 8 lentelės, 14 paveikslų. Darbo apimtis be priedų 67p.

1. REGIONINĖ EUROPOS POLITIKA IR KOMPLEMENTARINIŲ VALIUTŲ SĄVEIKA

Kartu su globalizacija viskas pasaulyje tampa vis labiau ir labiau tarpusavyje susiję ir įvairūs mainai susipynė į sudėtingą tinklą, kurį sunku atpainioti ir suvaldyti. Gal turėtume permąstyti mūsų iki šiol žinomą būdą matyti pasaulį valstybių lygiu? Teritorinis ir geografinis aspektas yra svarbiausias norint veikti atsižvelgiant į atitinkamos teritorijos specifiką kaip į visumą, todėl jai suteikiama ypatinga vieta darniam strategijos vystymuisi. „Teritorija yra tinkama vieta atsakyti į sisteminę krizę, nes ji yra pamatinė plyta“ (Theys 2002).[3]Teritorija turėtų būti matoma kaip daugiamatė sistema, sudaryta iš įvairių veiksnių, kurie glaudžiai susiję dėl teritorijos specifikos. Tai endogeninė veiklos vieta, kur bendradarbiaujama ieškant tinkamiausių išeičių atnaujinant ir stiprinant jau esamus sprendimų būdus arba ieškant naujų. Efektyvus būdas kovojant yra lokalizuoti praktikas ir veiklas, kad atkurti pusiausvyrą ir padaryti teritorijas autonomiškesnes ir stipresnes. Teritoriniai vienetai gali būti skirtingų dydžių (kaip miestas, rajonas, kaimas, gyvenvietė, regionas ar kita), svarbiausia kad jie turėtų bendrą augimo tikslą, nesvarbu ar tai būtų socialinė, ekologinė ar politinė kryptis. Galime teigti kad Europos Sąjungos politika yra regionų politika.

Sparčiai eksperimentuojama kuriant įvairias socialines komplementarines valiutas, nes MLC yra geriausias būdas šiais nestabiliais laikais, užtikrinantis daugiau lankstumo ir eksperimentavimo laisvės. „Europa būtų geresnėje padėtyje įveikiant XXI amžiaus iššūkius, jei pasitelktų euro ir regioninių valiutų kombinaciją, o ne nacionalines valiutas.“ (Leatier ir Kennedy 2008)[4] Stabilumą yra lengviau užtikrinti mažesniame plote nei visos Europos ar valstybės mastu, todėl kaip ir regionų politika, MLC idėjos apsiriboja tam tikra teritorija.

1.1 Regioninės politikos kryptys ir įtaka Europos Sąjungos politikoje

Europos Sąjungos regioninė politika pirmą kartą buvo nustatyta 1957 metais Romos sutartimi. 1968 metais buvo įsteigtas Europos Komisijos Regioninės politikos generalinis direktoratas, 1987 metais įsteigtas Europos regioninės plėtros fondas ir galiausiai 1992 metais- Regionų komitetas. „Ilgą

[3]Jacques Theys, 2002, „Développement durable et territoires, L’approche territoriale du développement durable, condition d’une prise en compte de sa dimension sociale“, žiūrėta 2017 metų vasario 11 d. http://developpementdurable.revues.org/1475 ; DOI : 10.4000/developpementdurable.1475

[4] Bernard Leatier ir Margarit Kennedy „Monnaies régionales de nouvelles voies vers une prosperité durable“, leidėjas Charles Léopold Mayer, 2008, 98p.

laiką buvo manoma, kad reikia galvoti globaliai, o veikti vietos lygiu. Pastarųjų metų patirtis parodė, kad kartais yra labai svarbu galvoti vietos lygiu ir veikti globaliai. [...]Tik sėkmingai paskirsčius ir tarpusavyje suderinus atsakomybes ES, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygiu, galima tikėtis sėkmingo regioninės politikos įgyvendinimo. Veikiant kartu tarp vietos, regioninio, nacionalinio ir ES valdymo lygiu, leistų užtikrinti regionų plėtrą. Taigi kiekvienas regionas yra labai svarbus ES komponentas, nuo kurio priklauso visos ES ateitis.“ (Petrauskienė 2014)[5] Europos Sąjungos regioninė politikos prioritetai nustatomi Europos Sąjungos ir taikomi nacionalinių ir regioninių subjektų, bendradarbiaujant su Europos Komisija. Europos Sąjungos regioninė politika remiasi solidarumu, įgyvendinant ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudos politiką, kad sumažinti turtinius skirtumus tarp ES šalių regionų. Įgyvendinant regioninę politiką yra pasiekiama gerų rezultatų: sukurta daug naujų darbo vietų, išplėtotas strateginis transportas, energetikos ir plačiajuosčio ryšio tinklai, investuojama į mokslinius tyrimus ir inovacijas. Remiami projektai palaikyti VMĮ, plėtojami nauji sprendimai atsinaujinančiosios energijos ir energijos vartojimo efektyvumo srityse bei saugomas kultūros paveldas. Anot Toute l’Europe, ES regionų politika yra pagrįsta keturiais pagrindiniais principais:

1. „Daugiametis programavimas. Solidarumo politika nefinansuoja atskirų projektų, pagalba yra programuojama septyneriems metams (2014-2020). Įvertinimai yra projektų pradžioje, viduryje ir po jų įgyvendinimo.
2. Koncentracija. Lėšos sutelktos į mažiau išsivysčiusias teritorijas.
3. Partnerystė. Veiksmai atliekami kolektyviai, įtraukiant Europos, regiono ar vietos socialinius partnerius ir pilietinę visuomenę. Ši partnerystė taikoma visuose etapuose.
4. Papildomumas. Šis principas reiškia, kad ES lėšos nepakeičia nacionalinio finansavimo o jį papildo“ (Toute l‘Europe 2014). [6]

Šiandienos ES politika yra integrali „Europa 2020“ metų strategijos dalis, kuri siekia pažangumo, tvarumo ir integralumo. Ji nustato 28 valstybių narių 2014-2020 metų tikslus:

- „ekonominės, socialinės ir teritorinės politikos
- kaimo plėtros politikos,
- žuvininkystės ir jūrų reikalų politikos.“(Commission des affaires européennes du Sénat 2015)[7]

Visi projektai, kuriems skiriama lėšų, padeda siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų. Regioninės politikos lėšos skiriamos ribotam pagrindinių investavimo prioritetų skaičiui, ypač kreipiant dėmesį į

[5] Milda Petrauskienė, 2014, „Regionų ateitis Europoje ar Europos ateitis regionuose?“, žiūrėta 2016 metų lapkričio 25 d., http://www3.lrs.lt/pls/inter/www_tv.show?id=151938,7417,31

[6] Toute l‘Europe 2014, „Objectifs et fonctionnement de la politique régionale“, žiūrėta 2017 sausio 9d., http://www.touteleurope.eu/les-politiques-europeennes/regions/synthese/objectifs-et-fonctionnement-de-la-politique-regionale.html

[7] Commission des affaires européennes du Sénat „Actualités Européennes“, 2015, numeris 47

projektų tvarumą ir gaunamus rezultatus. Reikalaujama, kad prieš gaunant finansavimą, ES šalys ir regionai, tiksliai apibrėžtų tikslus ir pristatytų priemones jiems pasiekti bei apibrėžtų kaip bus vertinama pažanga šių tikslų siekimo procese.

Yra keturi pagrindiniai ES fondai, kurie sudaro Europos struktūrinius ir investicinius fondus (ESI fondus), finansuojančius ES regionų politiką:

- Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) ir Europos socialinis fondas (ESF). Iš jų finansuojami aplinkos projektai, transporto tinklų plėtimas ir darbo vietų kūrimas.
- Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP), kuris siekia kad kaimo vietovės žemės ūkio sektorius būtų novatoriškesnis ir nekenktų aplinkai.
- Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas (EJRŽF), kuriuo skatinama konkurencinga ir tausi žvejyba bei akvakultūra.

Strategija „Europa 2020“ turi 11 bendrus teminius tikslus, finansuojamus šių keturių fondų.

Lentelė 1 Teminiai tikslai

11 Teminių Tikslų
1. Stiprinti mokslinius tyrimus, technologijų ir inovacijų vystymą
2. Pagerinti informacinių technologijų ir komunikacijos prieinamumą, vartojimą ir kokybę
3. Sustiprinti MVĮ konkurencingumą
4. Palaikyti CO2 mažinimą visose srityse
5. Skatinti prisitaikymą prie klimato kaitos, rizikos prevenciją ir valdymą
6. Saugoti aplinką ir skatinti efektyvų išteklių naudojimą
7. Palaikyti tvarų transportą ir gerinti tinklo infrastruktūras
8. Skatinti darbo vietų kūrimą ir darbo mobilumą
9. Skatinti socialinį integralumą ir kovą su skurdu
10. Investuoti į švietimą, kompetencijų kėlimą ir mokymąsi visą gyvenimą
11. Sustiprinti institucijų pajėgumą ir viešojo administravimo efektyvumą

Sudaryta darbo autoriaus pagal „Actualités Européennes“ 2015[8]

Anot Europos Komisijos Komunikacijos generalinio direktorato 2014, [9] skiriant ES regioninės politikos lėšas dėmesys telkiamas į 4 prioritetus:

[8] Commission des affaires européennes du Sénat „Actualités Européennes“, 2015, numeris 47

[9] Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas, 2014, „Apie Europos Sąjungos politiką. Regioninė politika“, leidėjas Liuksemburgo Europos Sąjungos leidinių biuras

1. Mokslinius tyrimus ir inovacijas. Tvarus augimas yra susijęs su regionų gebėjimu kurti inovacijas ir keistis, prisitaikant prie nuolat kintančios aplinkos. Kaip pabrėžiama strategijoje „Europa 2020“ ir jos iniciatyvoje Inovacijų sąjunga, reikia dėti daug daugiau pastangų sukurti ekosistemoms, kurios skatintų inovacijas ir mokslinius tyrimus bei technologijų plėtrą.
2. Informacines ir ryšių technologijas (IRT). Pagerinti prieigą prie informacijos ir ryšių technologijų, t.y. plačiau diegti sparčiojo ryšio tinklus, plėtoti IRT produktus ir paslaugas bei, stiprinti IRT taikymą e. prekybos, e. valdžios, e. mokymosi, e. įtraukties, e. kultūros ir e. sveikatos srityse.
3. Mažųjų ir vidutinių įmonių konkurencingumo didinimą. Šios investicijos padės MVĮ gauti finansavimą bei paskolas, naudotis įmonėms skirta parama, pagerinti priėjimą prie rinkos, išnaudoti naujus augimo šaltinius, investuoti į žmogiškąjį kapitalą, užmegzti ryšius su mokslinėmis įstaigomis.
4. Perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos. „Tai padės regionams, vietos valdžioms ir miestams įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumą pastatuose, atsinaujinančiąją energiją, darnų miestų transportą ir šių sričių mokslinius tyrimus bei inovacijas. Šios investicijos padės sumažinti brangų energijos importą, įvairinti mūsų energijos šaltinius, kovoti su energijos nepritekliumi, mažinti emisijas, kurti darbo vietas ir remti mažąsias ir vidutinio dydžio įmones.“ (Europos Komisija, 2015)[10]

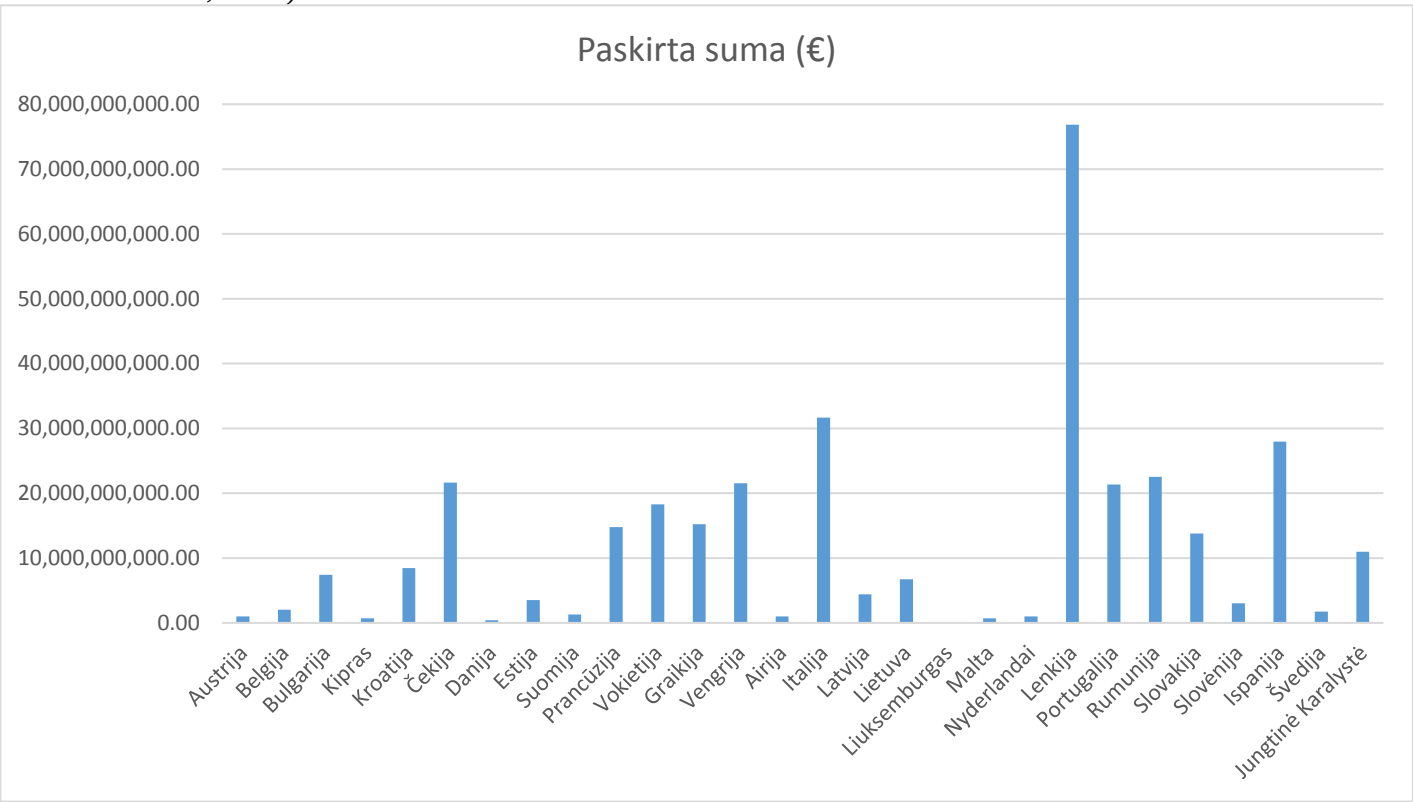
„ES regioninei politikai tenka didžiausia bendra 2014–2020 m. ES biudžeto dalis (351,8 mlrd. eurų iš visos sumos – 1 082 mlrd. eurų), todėl ji yra pagrindinė Sąjungos investicijų kryptis. Regioninė politika yra ES šalių bendra solidarumo išraiška, todėl didžioji regionų lėšų dalis yra skiriama mažiau išsivysčiusiems ES regionams.“ (Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas, 2014)[11].

Europoje regionai nėra vienodai išsivystę, ir kartais skirtumas tarp jų gali būti labai didelis. Žinant šią tendenciją finansavimo paskirstymas yra atitinkamai pritaikytas, kad būtų kuo efektyviau panaudotas. Ši tendencija „aiškiai rodo, kad reikia strateginės ir kryptingos investicijų politikos, pagal kurią ES

[10] Europos komisija, 2015, „Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika“, žiūrėta 2017 sausio 6d., http://ec.europa.eu/regional_policy/lt/policy/themes/low-carbon-economy/

[11] Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas, 2014, „Apie Europos Sąjungos politiką. Regioninė politika“, leidėjas Liuksemburgo Europos Sąjungos leidinių biuras, 3p.

investicijos būtų pritaikytos prie atskirų regionų“ (Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas, 2014)[12].

Pav. 1 ES paskirta suma eurais regioninei politikai vykdyti

European Structural and Investment Funds duomenys[13]

Iš 1 ir 2 pav. matyti kaip paskirstomos lėšos 2014-2020 metų Europos regionų strategijai vykdyti. Aiškiai pastebima kad proporciškai daugiausiai lėšų yra skiriama mažiau išsivysčiusiems Europos regionams.

[12] Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas, 2014, „Apie Europos Sąjungos politiką. Regioninė politika“, leidėjas Liuksemburgo Europos Sąjungos leidinių biuras, 3p.

[13] Europos Komisija „European Structural and Investment Funds“, žiūrėta 2017 vasario 11d., https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview

Raudona Mažiau išsivystę regionai (BVP vienam gyventojui < 75 % ES-27 vidurkio) – 182,2 mlrd. eurų

Oranžinė Pereinamojo laikotarpio regionai (BVP vienam gyventojui nuo >= 75 % iki < 90 % ES-27 vidurkio) – 35,4 mlrd. eurų

Geltona Labiau išsivystę regionai (BVP vienam gyventojui >= 90 % ES-27 vidurkio) – 54,3 mlrd. eurų

Pav. 2 Finansavimas pagal regionus

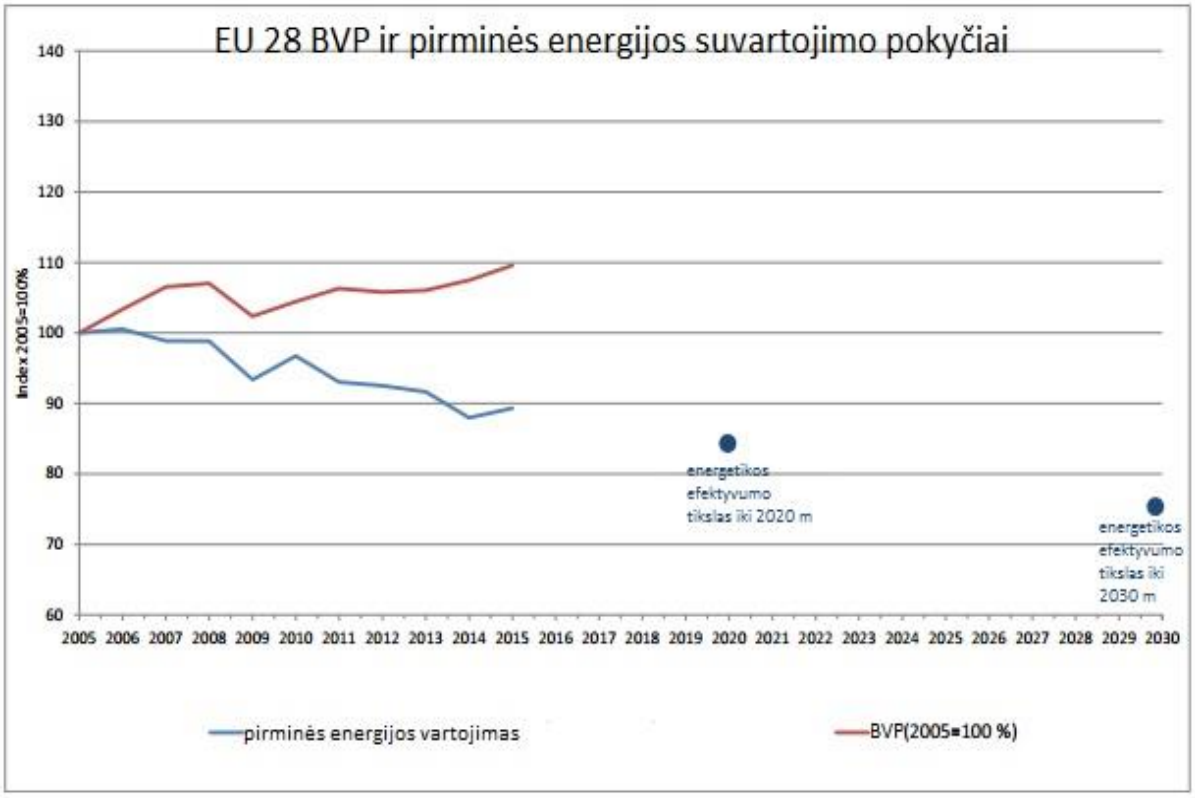
Europos Komisijos Komunikacijos generalinio direktorato duomenys [14]

Klimato kaita turi tiesioginį poveikį regionams, matomą ekstremaliomis oro sąlygų kaitomis, potvyniais, dirvožemio erozijos bei struktūriniais pažeidimais. Būtent vietos ar regionų politika yra klimato apsaugos politikos priekyje, nes jos dėka galima efektyviai pažaboti klimato kaitos poveikį ir siekti apsaugoti žmones ir aplinką. Vietos valdžios institucijų darbas apima visus energetikos politikos aspektus. Jos gali daryti tiesioginę įtaką energijos paklausai, valdyti savo teritorijos energijos vartojimą, informuoti ir skatinti vartotojus efektyviau naudoti energiją.

Kova su klimato kaita yra glaudžiai susijusi su siekiu pagerinti energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą. Europos Sąjunga daro pažangą siekiant energetikos tikslų, ji jau gerokai sumažino savo energijos suvartojimą. Jeigu valstybės narės ir toliau dės pastangas, ES turėtų pasiekti savo nusistatytų energijos vartojimo efektyvumą iki 2020 metų (žiūrėti paveikslą 3). Šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos palaipsniui mažėja. Taip pat reikėtų pabrėžti kad ekonomikos

[14]Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas, 2014, „Apie Europos Sąjungos politiką. Regioninė politika“, leidėjas Liuksemburgo Europos Sąjungos leidinių biuras, 3p.

augimas, paveiksle BVP augimas, atsiriboja nuo šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos augimo tendencijos ir dabartinės prognozės rodo šio reiškinio tęstinumą.

Pav. 3 ES narių šalių BVP ir pirminės energijos suvartojimo pokyčiai[15]

Miestai ir kaimai yra esminė modernizavimo ir anglies dioksido išmetimo mažinimo Europos Sąjungos ekonomikos vietovės. Miestų teritorijos yra pagrindinis išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų šaltinis, nes jos sukuriamos priklausomai nuo energijos suvartojimo. Miestai ir kaimo vietovės yra ypač neapsaugotos nuo klimato kaitos poveikio. Kaimo vietovės, kaip atsinaujinančių išteklių teikėjai, ir miestai, kaip inovacijų ir ekonominio vystymosi centrai, tampa pagrindinėmis išeities radimo vietomis. Paryžiaus klimato kaitos konferencijoje (COP21), įvykusioje 2015 gruodžio mėnesį, 195 šalių priėmė pirmąjį pasaulinį susitarimą ir teisiškai įsipareigojo dėl klimato kaitos veiksmų. Buvo tariamasi su valstybėmis valstybiniu mastu, tačiau svarbi vieta pažymima ir regionams bei vietos valdžios institucijoms. Sutartis pripažįsta nevalstybinių veikėjų vaidmenį kovojant su klimato kaita, įskaitant miestus, vietos valdžios institucijas, pilietinės visuomenės ir privatų sektorių. Jie visi kviečiami:

- „padidinti pastangas ir remti veiksmus, kuriais siekiama sumažinti išmetamų teršalų kiekį,
- stiprinti atsparumą ir sumažinti pažeidžiamumą sukeliamą klimato kaitos poveikio,

[15] Europos komisija "Communication de la Commission au Parlement européen, au Conseil, au Comité économique et social européen, au Comité des régions et à la Banque européenne d'investissement", Briuselis, 2017, 4p.

- remti ir skatinti regioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą.“(Europos komisija, 2017)[16]

Regioninė politika ekonomikos krizės metu yra labai svarbi. Vykdant regioninę politiką yra lanksčiai reaguojama į būtinus pokyčius ir jų įgyvendinimą. „Pavyzdžiui, pasitelkus teminį perprogramavimą, t. y. perskirsčius lėšas ten, kur jų reikėjo labiausiai, ir investavus į pagrindinius augimą bei darbo vietų kūrimą skatinančius sektorius. Buvo perskirstyta daugiau kaip 39,2 mlrd. eurų, arba 11 % visų lėšų, siekiant iki 2013 m. gegužės mėn. pabaigos užtikrinti kuo didesnį poveikį, kad būtų patenkinti labiausiai neatidėliotini regionų ekonominiai ir vystymosi poreikiai ir nepaisant krizės užtikrintas ES investicijų veiksmingumas.“ (Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas, 2014)[17]Taip pat buvo sumažinti bendro finansavimo reikalavimai ir suteikta pagalba krizės ištiktoms ES šalims.

Nors ir ES regionų politika yra efektyvi, tačiau ji nėra pakankamai greitai įgyvendinama ir turi savo trūkumų. Ją reikia nuolat tobulinti ir derinti prie esamos situacijos. Regionai yra teritorijos, palankios naujovėms ir įvairiems bandymams, norint pasiekti kuo geresnius rezultatus. „Galima skirti ednogenines ir egzogenines iniciatyvas regiono plėtrai pasiekti“ (Musil, 2000)[18]. Endogeninės iniciatyvos skirtos atkurti pusiausvyrai tarp centrų ir periferijų. Šios iniciatyvos parodo kad regioninė Europos Sąjungos politika nesugeba kontroliuoti žmogiškojo ir ekonominio kapitalo nutekėjimo. Robert Mussil pažymi kad endoneginės strategijos, kurių tikslas skatinti regiono potencialą sujungiant žmogiškąjį kapitalą ir regiono resursus, susiduria su esmine kliūtimi - piniginiu veiksniu. Yra aiškiai pastebima jog mažą pelningumą turintys projektai nėra remiami, nes šiuolaikinėje ekonomikos sistemoje pelningumas yra labai svarbus faktorius.

Remiantis šiomis išvadomis galima teigti kad vienas iš būdų pasiekti ekonominės politikos veiksmingumui yra vietinės monetos sukūrimas, kuri būtų pritaikyta vietos politikai įgyvendinti. Ypač regionai ir vietovės, turinčios mažas pajamas ir didelį kapitalo nutekėjimą, galėtų panaudoti lokalinę monetarinę sistemą savo specifiniams poreikiams patenkinti. Svarbu kad šiai sistemai nebūtų taikomi tie patys trumpo pelningumo reikalavimai ir apribojimai, bei ištekliai būtų paskirstomi remiantis vietos viešaisiais interesais. Kaip matysime šio darbo antrojoje dalyje, šios valiutos stiprina vietos autonomiją

[16] Europos komisija, 2017, „Accord de Paris“, žiūrėta 2017 sausio 9d., https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_fr

[17] Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas, „Apie Europos Sąjungos politiką. Regioninė politika“, leidėjas Liuksemburgo Europos Sąjungos leidinių biuras, 2014, 14p.

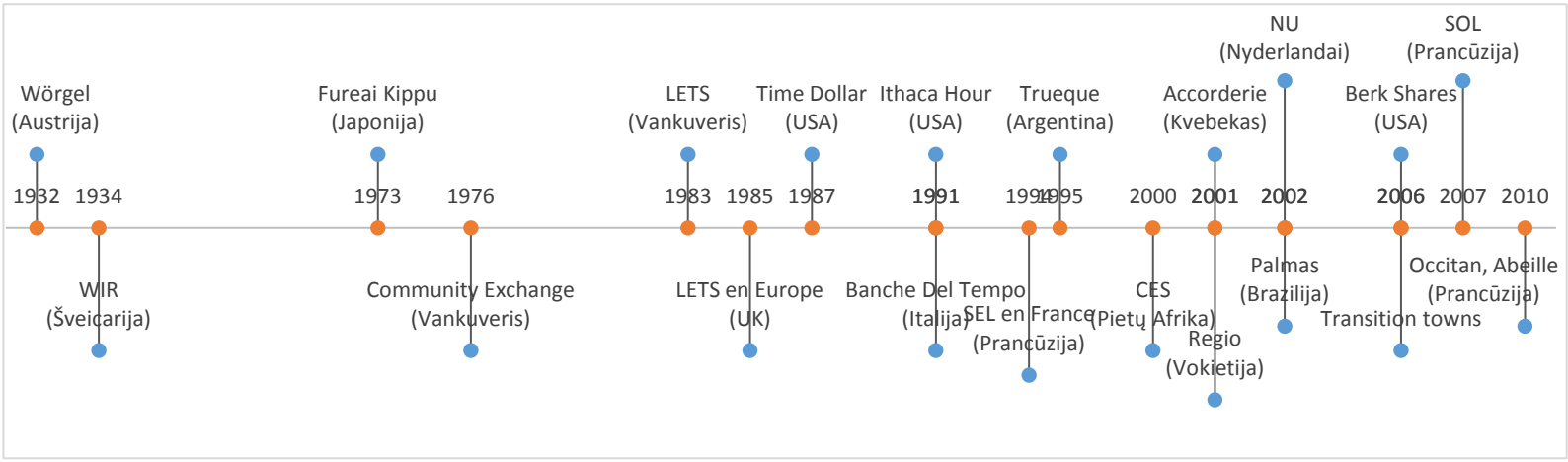
[18] Robert Musil 2000, „Gela, Raum und Nachhaltigkeit“, Lutjenburg leidimų biuras, 87p.

ir sumažiną jų priklausomybę nuo centrinės valdžios finansinės pagalbos. Taip įgaunama daugiau veikimo laisvės savivaldoms, kurios juos priima.

1.2 Komplementarinių valiutų raida, kartos ir tipai

Komplementarinių valiutų istorija prasidėjo 1983 metais, kai buvo sukurta pirmoji LETS sistema Kanadoje ir paplito visame pasaulyje, ypač Europoje. Šie pirmieji projektai nepavyko, bet atsirado naujoji banga 1990-ųjų pradžioje ekonominės krizės metu.

Yra keletas komplemntarinių valiutų modelių, kurie sudaro šią mainų sistemą.

Pav. 4 Komplementarinių valiutų istorinė raida

Paveikslas iš (Blanc ir Fare, 2013)[19]

Komplementarinės valiutos gali būti LETS, SOL, REGIO ir laiko valiutų tipo bei gali būti kuriamos įvairiais tikslais. Nėra vieno bendro komplementarinių valiutų modelio, jos visos skirtingos, nors turi daug ir panašumų. Šiandien Europoje ir pasaulyje komplementarinės valiutos tampa svarbia priemone globalinėms problemoms spręsti vietos lygiu. Nors jos yra visokių tipų, tačiau visas jas sieja keli pagrindiniai bendri bruožai. Jos skatina teritorijos vientisumą ir atsako į socialinius, ekonominius ir politinius teritorijos poreikius. Yra svarbu pabrėžti kad svarbiausios motyvacijos kuriant MLC yra skatinti aplinką ir žmones gerbiančias mainų formas, nukreiptas į teritorijos plėtrą. Stipriai skatinamas piliečių dalyvavimas stiprina ir gerina ryšius su viešojo sektoriaus institucijomis ir vietos bendruomenėmis, kurie tampa neatsiejama projektų dalimi.

Yra skiriamos keturios komplementarinių valiutų kartos. Šios kartos neina viena po kitos ir atsiradus naujai kartai ankstesnioji nebūtinai išnyksta. Jos viena kitą papildo ir tobulina.

[19] Jérôme Blanc et Marie Fare „Les monnaies sociales en tant que dispositifs innovants : une évaluation, Innovations“, 2012

Lentelė 2 MLC Kartų palyginimo lentelė

1 karta G1	**2 karta G2**	**3 karta G3**	**4 karta G4**
Nekonvertuojama į nacionalinę valiutą	Nekonvertuojama į nacionalinę valiutą	Konvertuojama valiuta, kartais taikomas vertimo nuobaudos,	Konvertuojama valiuta, taikomas vertimo nuobaudos,
Remiasi lygybės principu 1=1	Remiasi lygybės principu 1=1	Vertė tokia pati kaip ir oficialiosios valiutos	Sunki ir kartais daug kainuojanti sistema, vertė nuo nacionalinės valiutos vertės gali skirtis
Vietos valdžios nepalaikymas, ignoravimas	Ryškus vietos valdžios palaikymas	Partnerių paieška, vietos valdžios ir bankų palaikymas menkas bet labai svarbus	Įvairūs partneriai, iš kurių svarbiausias vaidmuo vietos valdžiai. Gali būti net nacionaliniu ar net Europiniu lygiu
Gėrybių pasidalijimas, perdirbimas, ekologija	Gėrybių pasidalijimas, perdirbimas, ekologija	socialinių vertybių integracija, ekologija	Keletą skirtingų tikslų turintys modeliai, stiprus ekologinis aspektas
sukuriamos vietos asociacijų	sukuriamos vietos asociacijų	sukuriamos vietos asociacijų arba vietos valdžios	sukuriamos vietos asociacijų arba vietos valdžios
Jų pagrindinis tikslas yra suteikti savitarpio individualią ir profesinę pagalbą	Jų pagrindinis tikslas yra suteikti socialinę pagalbą, atkurti ryšį tarp kartų, naikinti socialinę nelygybę	Jų pagrindinis tikslas yra skatinti vietos vartojimą, skatinti ekonominę ir socialinę transformaciją, decentralizaciją	Jų pagrindinis tikslas yra aplinkosaugos sistemos įdiegimas ir visi kiti prieš ją buvusių kartų tikslai

2012 m jų buvo 1412[20]	2012 m jų buvo1715	2012 m jų buvo 243	2012 m jų buvo apie 10

Lentelė yra autoriaus asmeninis darbas apibendrinant mokslininkų mintis Fare 2016; Blanc 2001; Blanc ir Fare 2012; Derruder 2012; Lietaer 2009; Kalinowski 2012 [21]

Komplementarinės valiutos sutelkia ir sujungia įvairių formų technologijos, organizacinės srities ir ypač jų valdymo, viešojo sektoriaus institucijų ir naujų taisyklių mobilizacijos, inovacijas. Įsitvirtinant teritorijoje, jos tampa vis labiau ir labiau reikalingos, nes visapusiškai liečia bendruomenės gyvenimą. Prasidėjus įvairioms diskusijoms apie vietinių valiutų projektus, maždaug nuo 2000-ųjų metų, skatinama jų plėtra ir naujų modelių atsiradimas. Šiai plėtrai daro didelę įtaką viešojo sektoriaus institucijos, jų palaikymas ir integracija bei prisitaikymas prie rinkos. Komplementarinių valiutų egzistavimas nėra žinomas plačiajai visuomenei. Tai tikriausiai vienos iš mažiausiai žinomų ir suprantamų iniciatyvų, tikriausiai todėl, kad jų atsiradimas nebuvo staigus, jų reikšmė ir jų tikslai atrodo sunkiau nustatomi nei kiti įrankiai skirti toms pačioms ar panašioms problemoms spręsti.

MLC tipai	**tikslas**	**sklidimas**	**bruožai**
Konkrečiam tikslui skirtos valiutos	skatinti tam tikrą elgesį	nebūtinai teritorinės	dažniausiai steigiamos įmonių, kad pridėtų pridedamąją vertę darbuotojams arba klientams. Jos yra glaudžiai susijusios su socialinio solidarumo ekonomika.
Teminės valiutos	skatinti tam tikrą veiklą	teritorinės	šios valiutos dažnai siejamos su kreditų davimu kokiai nors tikslinei grupei taikant labai mažas palūkanas
Mainų tarp įmonių valiutos	suteikti galimybę gaminančioms įmonėms nepritrūkti lėšų, kurių sumažėja krizių laikotarpiu.	teritorinės	padeda sukurti glaudžius ryšius su kitomis įmonėmis.
Klasikinės komplementarinės valiutos	skatinti socialines, ekologines praktikas ribotame vartotojų rate	teritorinės	Padeda pakelti teritorijos gyvenimo lygį

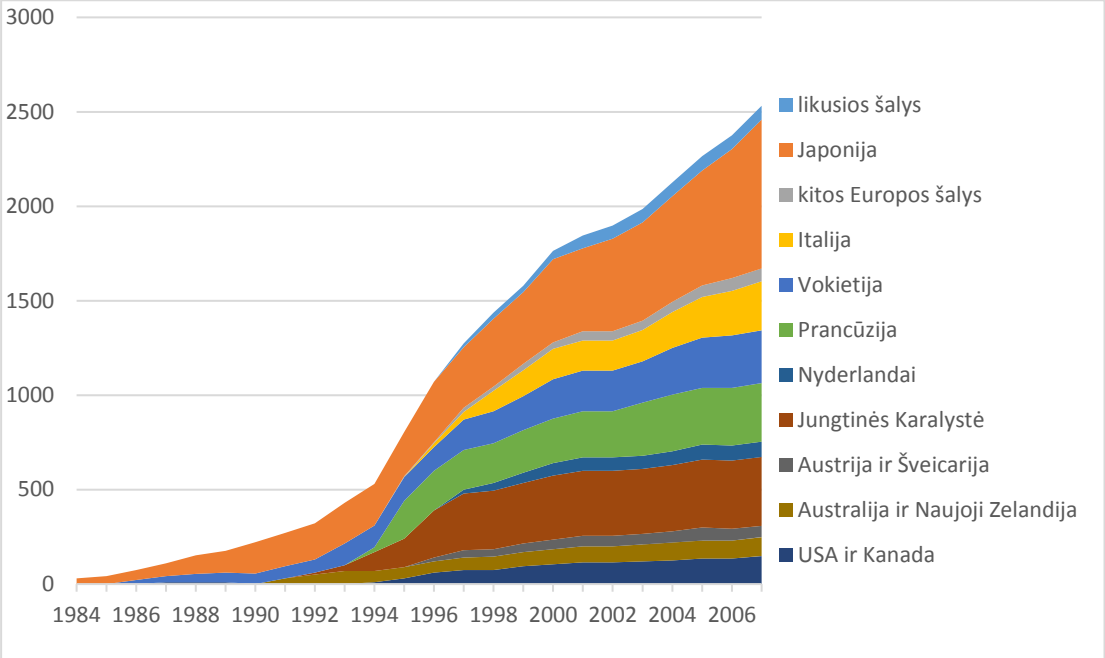
[20] Marie Fare, „Repenser la monnaie, transformer les territoires, faire société“, leidėjas Charles Leopold Mayer, 2016, 25p., 29p., 30p., 34p.

[21] Jérôme Blanc „Les monnaies parallèles“, l'Harmattan, 2001 ; Jérôme Blanc et Marie Fare „Les monnaies sociales en tant que dispositifs innovants : une évaluation, Innovations“, 2012 ; Philippe Derruder „Les monnaies locales complémentaires : pourquoi, comment ?“, Yves Michel, 2012 ; Bernard Lietaer „Créer des monnaies régionales pour traiter la crise globale“, Le journal de l'école de Paris du management, 2009; Wojtek Kalinowski „De la monnaie unique à la monnaie commune“, l'Institut Veblen N°2, 2012

Lentelė 3 MLC tipai

autoriaus darbas, remiantis Jean-Philippe Magnen ir Christophe Fourel, 2015[22]

Nėra tikslių duomenų kiek yra komplementarinių valiutų šiandien, 2009 metais visame pasaulyje jau buvo skaičiuojamos daugiau nei 5000 komplementarinės valiutos. Visos geografinės zonos yra paliestos šio judėjimo, išskyrus rytų Europą.(Fourel, 2015)[23]

Pav. 5 Komplementarinių valiutų plėtra
Paveikslas iš Lietaer ir Kennedy, 2008[24]

1.3 Komplementarinių valiutų tikslai

Komplementarinių valiutų tikslai dažnai sutampa su Europos Sąjungos regioninės politikos tikslais, todėl gali būti integruojami į vietos politiką.

- Kuriami tiesioginiai ir artimesni mainų ryšiai tarp gyventojų.

MLC siekia kurti naujo tipo santykius tarp vartotojo ir paslaugų tiekėjo, naudojant koprodukciją ir pasidalinimą. Dauguma vietinių valiutų organizuojamos kad sudarytų darnesnius santykius bendrijoje. Idėja yra kovoti su apskaičiuotu individualizmu, kuris atsiranda rinkos mainų santykiuose. MLC

[22] Jean-Philippe Magnen ir Christophe Fourel, „Mission d'étude sur les monnaies locales complémentaires et les systèmes d'échange locaux, d'autres monnaies pour une nouvelle prospérité" Première partie, 2015, 24-25p

[23] Christophe Fourel, 2015, „Monnaies complémentaires : peuvent-elles être un instrument clé du convivialisme ?", žiūrėta gruodžio 8d., žiūrėta 2017 sausio 9, http://www.lesconvivialistes.org/societe-civique/les-reseaux-amis-2/124-monnaies-complementaires-peuvent-elles-etre-un-instrument-cle-du-convivialisme

[24] Bernard Lietaer ir Margarit Kennedy, „Monnaies régionales, de nouvelles voies vers une prospérité durable", leidėjas Charles Léopold Mayer, Paris, 2008, 83p.

linkusios skatinti dalijimosi, bendradarbiavimo ir pagarbos santykius, o ne tik konkurenciją ar rungtyniavimą. Atrodo tai tinkama priemonė kovojant su žmonių atskirtimi, sukuriant socialinį ir teritorinį ryšį, bei ekonomikos dematerializavimą. Kas didina valiutos cirkuliaciją per trumpas ekonomines grandines. MLC dalyvauja teritorijų atgaivinime ir skatina atsakingo pilietiškumo ir vietos ekonomikos augimą.

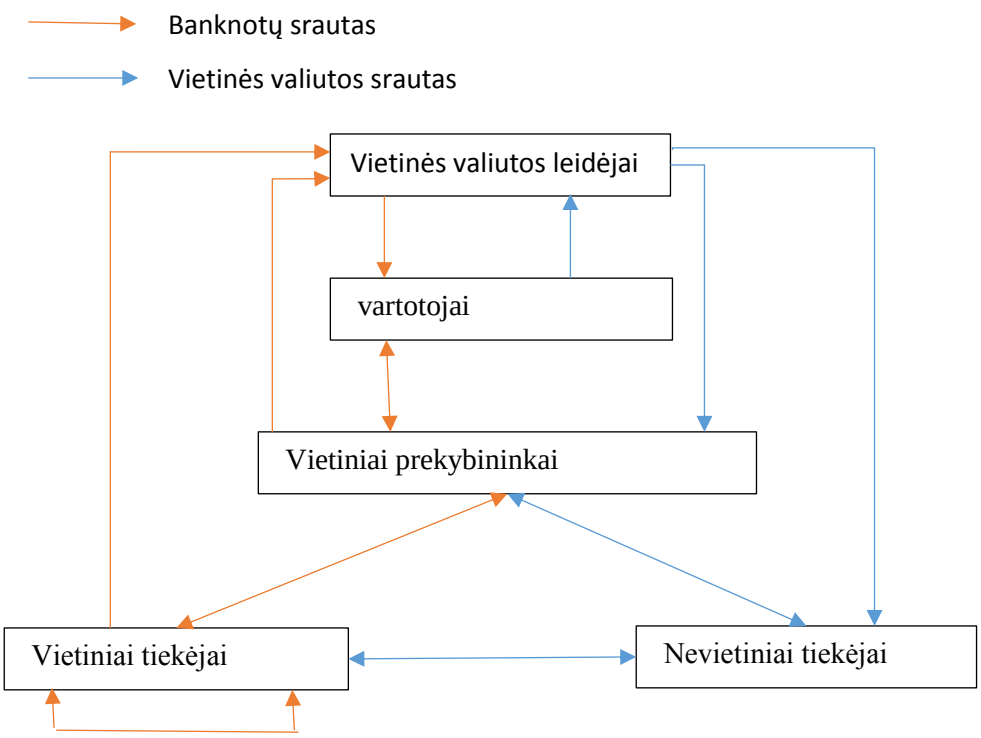
- Skatinami mainai ir didinamas teritorijos turtingumas

Teritorijos poreikiai ir prioritetai gali būti nusprendžiami pačių gyventojų, siekiant bendros gerovės, sutelktos į ekologinius ir socialinius aspektus. Tie sprendimai yra kolektyviniai ir demokratiški, nes patys gyventojai daug geriau žino ko jiems ir jų gyvenamajai vietai labiausiai reikia. MLC gali padėti nustatyti ir sugrupuoti visą turtą ir išteklius vietovėje. Tai įmanoma tik subūrus gyventojus ir mobilizuojant jų žinias, išteklius ir įgūdžius. Ji taip pat skatina demokratinę pinigų kūrimo kontrolę ir jų darnų vystymąsi. Skatina bendruomenės narius inovuoti ir eksperimentuoti, bandant atrasti naujus būdus teritorijos situacijai pagerinti. Šiandieninėje sistemoje regionai patys finansuoja iš savo sutaupytų pinigų bedarbių pašalpas, kapitalo nutekėjimą ir delokalizaciją, bei įmonių persikėlimą į ekonomiškai patrauklias vietas. Regione uždirbti ir sutaupomi pinigai nelieka regione ir nėra investuojami regiono gerovei kurti, vyksta kapitalo nutekėjimas. Komplementarinės valiutos gali pakeisti šią tendenciją ir padėti vietoje gyvenantiems žmonėms gyventi geriau ir turtingiau. Tai paskatintų juos likti teritorijoje ir prisidėti prie vietos lygio augimo.

- Prisidedama prie relokalizacijos ir skatinamas vietos ekonomikos vystymasis

Skatinamas vietoje išgaunamų išteklių, gaminamų produktų vartojimas, siekiant apsirūpinti patiems teritorijos gyventojams. MLC mechanizmai skatina kad vietos tiekėjai būtų ir vietos partneriais, kas skatina ekologiškesnės ekonomikos kūrimą. MLC nariai tiekėjai, suteikiantys pirmenybę vietos pirkimams, įgauną vartotojų pasitikėjimą, kuriems svarbi produktų kilmė. Nesiekiama kad teritorija atsiribotų nuo aplinkos, tačiau siekiama skatinti arčiau, vietoje esančių išteklių naudojimą.

Kaip matome iš 6 pav. Vietinės valiutos ir nacionalinės valiutos srautų kryptys skiriasi. Nacionalinės valiutos nelieka teritorijos viduje, vyksta pinigų nutekėjimas, kuris lemia vietos gyventojų žemesnį gyvenimo lygį. Vietinės valiutos atvirkščiai, cirkuliuoja teritorijos viduje ir taip išsaugo finansus patiems gyventojams. Teritorijos gyventojai tampa tuo pačiu metu ir paslaugų bei produktų tiekėjai ir vartotojai. Ši sistema suteikia galimybę išsaugoti gyventojų pinigus jų pačių gerovei kurti.

Pav. 6 Nacionalinės ir vietinės valiutos srautų kryptys

Paveikslas yra darbo autoriaus darbas

- Glaudus bendradarbiavimas tarp įmonių, jų tinklo kūrimas

Ekonominis bendradarbiavimas grupėje toje pačioje teritorijoje, „bendrovės socialinė ir solidarumo ekonomika, partnerystė su kitomis įmonėmis, vietos valdžios institucijomis, mokslinių tyrimų centrų ir organizacijų mokymo centrais, jie įgyvendina bendrą ir darnią strategiją, kuri atneša socialiai naujoviškus verslo projektus, propaguojantiems darnų vystymąsi vietos lygmenyje ir kuria darbo vietas teritorijose.“[25] Įmonės gauna naudą iš aktyvaus pilietinės visuomenės dalyvavimo ir vietos valdžios palaikymo. Barteriai tarp įmonių suteikia galimybę išnaudoti visus įmonės resursus kurie nebūtinai būtu panaudoti tradicinėje ekonominėje sistemoje.

- Regioninių platformų kūrimo idėja, anot Bernardo Leataero ir Margarit Kennedy (2008)[26]

Ši sistema padėtų kovoti su šešėline ekonomika ar juodąja rinka, nes bendrovės oficialiai prisijungdamos prie tinklo sudarytų sandorius, kurie būtu oficialiai pasirašyti ir lengvai atsekami. Vyriausybė įgautų įrankį, skatinantį vietos ekonomiką be subsidijų. Vyriausybė galėtų optimizuoti ir skatinti šią sistemą

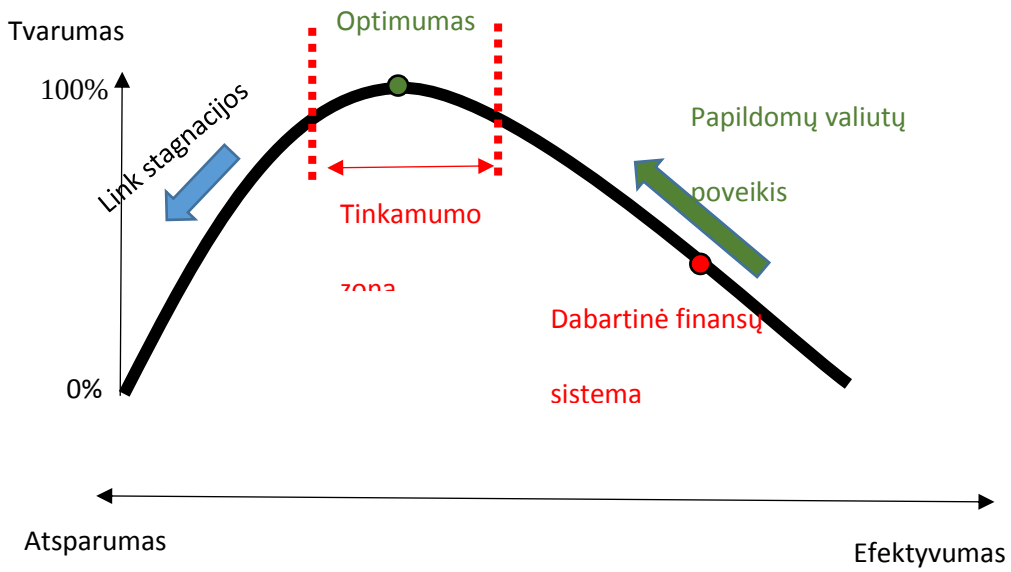
[25] Rapport „Mission Monnaies Locales Complémentaires“ Première partie, 2015 63-64p

[26] Bernard Lietaer ir Margarit Kennedy „Monnaies régionales, de nouvelles voies vers une prospérité durable“, leidėjas Charles Léopold Mayer, Paris, 2008, 91p.

teritorijoje. Be to, pinigų apyvartos didinimas yra galingas politinis svertas, stiprinantis socialinę politiką ir ekonominę struktūrą bei kuriant darbo vietas.

- Valiutų įvairovės kūrimas yra veiksmingas stabilizatorius

MLC skatina valiutų įvairovės atsiradimą, kuris yra iš geriausių būdu sisteminėms krizėms išvengti. Anot Makso Hilberto, Beki komplementarinės valiutos įkūrėjo ir koordinatoriaus Liuksemburge, per pastaruosius 25 metus buvo 96 bankų krizės ir 176 monetarinės krizės visame pasaulyje.(Max Hilbert, 2016)[27] Jis pabrėžia kad dabartinių sistemų nestabilumas negatyviai atsiliepia žmonių gerovei. Jis, kaip ir kiti MLC šalininkai, intensyviai skatina MLC kūrimą kuris sukurtų pinigų įvairovę, ir pripažįsta kad nors ir pinigų susivienijimo tendencija Europoje optimizuoja finansinių srautų dydį, tačiau smarkiai atsiliepia sistemos tvarumui. Įvedant šią įvairovę, būtų padidinamas teritorijos atsparumas išoriniams svyravimams ir krizėms. Be to, tai mainų pobūdžio atnaujinimo būdas, kuris siūlo naujas perspektyvas pagrindinėms mūsų laikų visuomeninėms problemoms spręsti.

Pav. 7 Monetarinės sistemos veiksmingumas

Šaltinis Leataer 2015[28]

- Ekologinės sistemos kūrimas, žalios energijos vartojimas ir darnus vystymasis

Dažna komplementarinė valiuta orientuojasi į ekologinės sistemos kūrimą, skatina ekologinių produktų gaminimą ir vartojimą. Socialinė komplementarinių valiutų pusė yra glaudžiai susijusi su bendruomenės

[27] Interviu su Max Hilbert 2016 03 04

[28] Bernard Leataer, „Pouquoi les monnaies complemenatires sont elles necessaires à la stabilite economique, la preuve scientifque“, leidėjas Hermann Editeurs, 2015, 12p.

gerbūviu, kuris siejamas su darniu teritorijos vystymusi ir galėjimu teritorijai išsilaikyti kiek galima geriau naudojant jos pačios resursus. Į šią idėją įeina klimato kaitos, maisto ir vandens išteklių stygiaus, gyventojų augimo ir energijos suvartojimo problemos. Įprastoje piniginėje sistemoje pinigai neįeina į šių problemų sprendimo sritį, retai kada yra pagalvojama kad piniginės naujovės galėtų padėti. Šis inovatyvus būdas atveria platesnes galimybes, nes į šių problemų sprendimą yra įtraukiama ir vietinė valiuta. Deja ekologinių produktų gamyba dažnai kainuoja daugiau, todėl ji atneša mažesnį pelną. Pasitelkus komplementarines valiutas gali būti skatinama jos plėtra.

Kadangi komplementarinės valiutos cirkuliuoja nedidelėse teritorijose, jos orientuojasi daugiausiai į vietoje gaminamą produkciją, kas gali būti traktuojama neigiamai, tačiau ekologine prasme tai yra labai pozityvu. Kadangi vartojimo teritorinis diapazonas yra limituotas, tai padeda relokalizuoti ir geriau išnaudoti turimus resursus. Ši sistema skatina vietinius mainus ir keičia žmonių elgesį. Atsiranda naujos socialinės praktikos, keičiasi vartojimo visuomenės vertybės ir požiūris į kapitalistinę sistemą.

- Didinamas lokalinio transporto tinklas

Įvedus vietos valiutą ir mainams teritorijoje augant, vietos transporto poreikis irgi lygiagrečiai didėja. Augant teritorijos transporto poreikiui, proporcingai ilgų maršrutų srautas mažėja. Taip savivalda tampa mažiau priklausoma nuo šalies ir tarptautinės pramonės. Savivaldos transportų gerinimas tampa prioritetu. Šiandien yra aiški tendencija kad prioritetas yra tolimieji reisai ir tarptautiniai mainai, o vietinis transportas dažnai netgi būna uždaromas dėl nepakankamos paklausos ar per didelių kaštų. Šiuolaikinis transporto tinklas orientuojasi į greitį ir lankstumą, tačiau taip pat jų kaina kenčia vietinio transporto vystymas.

- Vietos resursų maksimalus išnaudojimas

Regionų poreikiams yra naudojami regiono ištekliai. Nedaug Europos regionų turi iškastinio kuro, todėl svarbu pirmenybę teikti atsinaujinantiems energijos šaltiniams, kuriuos įmanoma išgauti įvairiais būdais, atsižvelgiant į konkretaus regiono charakteristikas. Kas liečia automobilius, daug dėmesio gali būti skiriama vietoje atsinaujinančiam biokurui, su sąlyga kad jis būtų ekologiškas, ir nebūtų išgaunamas iš maistinių produktų. Tai padėtų išvengti konflikto tarp maisto naudojimo ir mechaninės energijos gaminimo. Šis būdas taip pat gali padėti perdirbant atliekas ir iš naujo panaudoti vietoje turimus išteklius. MLC sistema tokiam pritaikymui turi svarbią reikšmę, nes globalizacijos metu vyksta ir pinigų nutekėjimas, jie nelieka vietos teritorijoje.

2. VYRIAUSYBĖS ĮTAKA MLC KŪRIMUISI

Vietos valdžia turi labai svarbų vaidmenį bendraujant su piliečiais ir darant įtaką jų kasdieniam gyvenimo būdui. Todėl nustatytos ES politikos įvykdymas iš esmės priklauso nuo vietos valdžios gebėjimo skleisti idėjas ir skatinti piliečių dalyvavimą. „Regioninė ir vietos valdžia yra arčiausiai gyventojų ir todėl ji gali geriausiai įsiklausyti ir atliepti gyventojų interesus.“ (Petrauskienė 2014)[29] Savo sprendimais vietinė valdžia gali turėti didelę įtaką galutiniam Europos Sąjungos politikos diegimui. Vietos valdžia taip pat turi lemiamą vaidmenį komplementarinių valiutų vystymuisi ir plitimui. Ji gali naudotis šiuo įrankiu savo politiniams tikslams pasiekti. Jos gali būti iniciatorės arba tiesiog remti projektus, sukurtus asociacijų.

Kiekviena komplementarinių valiutų karta turi skirtingą santykį su vyriausybe ir su vietos valdžia.

1 karta, nekonvertuojamos komplementarinės valiutos, mažai palaikoma vyriausybės. Daugeliu atvejų, socialinės valiutos įkuriamos asociacijos reaguojant į vietos siekius ir poreikius, kurie netenkina gamybos rinkos. Šios asociacijos kartais jau egzistuoja ir socialines valiutas pritaiko savo tikslams pasiekti. Plėtra dažniausiai užsiima vienas asmuo arba asociacija, turintys platų žmonių ratą. Jų pagrindinis vaidmuo yra skleisti bendradarbiavimą ir sutelkti kitus bendruomenės narius projektui įgyvendinti. Šios kartos valiutų įgyvendinimo procese valdžios institucijos praktiškai neegzistuoja.

2 karta laiko valiutos, nekonvertuojamos valiutos, kurios kartais palaikomos savivaldybių. Laiko bankai gali palaikyti glaudžius ryšius su vietos bendruomenėmis arba socialinės ekonomikos organizacijomis socialiniais ir neekonominiais tikslais. Italų laiko bankai turi ypač glaudžius ryšius su savivaldybėmis, kurios juos remia ir pritaikė teisinę sistemą. Pirmasis Italijos laiko bankas buvo sukurtas Parmoje 1991 metais asociacijos. 1995 metais buvo sukurtas antras laiko Bankas Sant'Arcangelo di Romagna, kurį sukūrė pati savivaldybė. Remiantis šiuo modeliu, laiko bankai Italijoje sparčiai vystėsi. „2000 kovo 8 d įstatymu laiko bankai buvo įtraukti į savivaldybių politiką.“ (Blanc ir Fare, 2010)[30]

3 karta, konvertuojamos komplementarinės valiutos, siekia savivaldybių palaikymo. Komplementarinė valiuta sujungta su nacionaline valiuta ir yra konvertuojama, viena nacionalinė moneta lygi vienai komplementarinei monetai. Šios valiutos naudojamos kartu su nacionaline valiuta. Itakha valandos, REGIO, LETS ar Palma valiutos skirtos kasdieniam vietos vartojimui ir todėl stipriai

[29] Milda Petrauskienė, 2014, „Regionų ateitis Europoje ar Europos ateitis regionuose?“, žiūrėta 2016 metų lapkričio 25 d., http://www3.lrs.lt/pls/inter/www_tv.show?id=151938,7417,31

[30] Jérôme Blanc ir Marie Fare. „Quel rôle pour les pouvoirs publics dans la mise en œuvre de projets de monnaies sociales ?“. leidėjas XXXes Journées de l’Association d’Economie Sociale, 2010, Charleroi, Belgique, 5p.

priklauso nuo vietos įmonių priėmimo. Šiame kontekste partnerystė su vietos bankais ir vietine valdžia yra labai svarbi. Yra siekiama kad už viešąsias paslaugas būtu galima atsiskaityti lokaline valiuta ir kad ja būtu galima mokėti vietinius mokesčius. Meras ir prekybos rūmai priima Ithaca valiutą ir Federalinės kredito Unijos banko dėka jais galima mokėti už kai kurias viešąsias paslaugas. REGIO tipo valiuta galima mokėti kai kuriuos vietos mokesčius, pavyzdžiui „Austrijos Talente valiuta galima mokėti kurorto mokestį ir valstybinių pastatų nuomą“. (Lietaer ir Kennedy, 2008)[31]

4 karta, kompleksiniai projektai, labai svarbus vietos institucijų vaidmuo. Dėl jų sudėtingumo ir brangumo reikia ieškoti sprendimų šiems metodams įgyvendinti. Tai veda prie vietos valdžios institucijų, organizacijų, nacionalinių ir ES programų susijungimo ir šių valiutų eksperimentavimo prieš pritaikymą platesniu mastu. NU sistema, eksperimentuota Roterdame 2002 metais, buvo įsteigta merijos. Jos idėja buvo pristatyti kortelę, skatinančią tvarią plėtrą ir atsakingą vartojimą. „Ši programa remiama Pietų Olandijos provincijos paramos programos, Europos Sąjungos finansavimu pagal programą LIFE, bei kooperatyvo banko Rabobank ir Stichting Points plėtros agentūros.“ (Blanc ir Fare, 2010)[32] Kitas pavyzdys yra SOL, kuris pradėtas įgyvendinti nuo 2007 metų keliose Prancūzijos teritorijose. Šis projektas yra EQUAL Europos Sąjungos programos dalis ir palaikoma vietos valdžios.

Lentelė 4 Vietos valdžios institucijų vaidmuo kai kurių tipų komplemetarinėms valiutoms

Viešųjų valdžios įstaigų vaidmuo	Įsteigimui	Finansiniam ir logistiniam palaikymui	Kaip viešosios politikos priemonė	Mokėjimo priemonės priėmimas	Pakeitimų pritaikymui
1 karta					
LETS	ne	kartais	retai	ne	ne
SEL	ne	kartais	ne	ne	ne
2 karta					
Laiko bankai UK	ne	kartais	Kartais vietos lygmenyje	ne	ne

[31] Bernard Lietaer ir Margarit Kennedy „Monnaies régionales, de nouvelles voies vers une prospérité durable“, leidėjas Charles Léopold Mayer, Paris, 2008, 122p.

[32] Jérôme Blanc ir Marie Fare. „Quel rôle pour les pouvoirs publics dans la mise en œuvre de projets de monnaies sociales ?“. leidėjas XXXes Journées de l’Association d’Economie Sociale, 2010, Charleroi, Belgique, 5p.

Laiko bankai Italijoje	Taip vietos lygmenyje	Taip vietos lygmenyje	Dažnai vietos lygmenyje	ne	Taip, valstybė mastu
3 karta					
Ithaca valandos	ne	ne	ne	Taip vietos lygmenyje	ne
Palma tipo valiutos	ne	Kartais vietos lygmenyje	Taip vietos lygmenyje	ne	taip
REGIO Vokietijos	ne	ne	ne	Kartais vietos lygmenyje	ne
4 karta					
SOL	Taip vietos lygmenyje	Taip vietos lygmenyje	Taip vietos lygmenyje	Taip vietos lygmenyje	ne
NU korta	Taip vietos lygmenyje	Taip vietos lygmenyje	Taip vietos lygmenyje	Taip vietos lygmenyje	ne

Lentelė iš Fare ir Freitas, 2012[33]

Dauguma MLC yra sukuriamos asociacijų, principu „iš apačios į viršų“. Bet joms yra labai svarbus viešosios valdžios palaikymas nacionaliniu ir vietos lygiu.

Lentelė 5 Valdžios vaidmuo MLC kūrime

Nacionaliniu lygiu	**Vietos lygiu**
Tikimasi kad centrinė valdžia pripažins ir prisijungs prie komplementarinių valiutų kūrimo. Tai padeda užtikrinti sklaidą ir matomumą teritorijoje bei padėti idėjai plisti už teritorijos ribų. Taip pat padeda užtikrinti vartotojus ir rėmėjus bei parodyti kad ši naujovė yra priimtina valstybės mastu.	Viešųjų paslaugų įtraukimas į MLC vartojimą ir finansavimas. Būtu idealiausia kad prieš valiutos įvedimą esančios fazės būtų atliktos vietos valdžios, kuri turi gerą priėjimą prie įmonių ir privatininkų.

[33] Marie Fare ir Carlos Freitas, „Enjeux territoriaux des monnaies sociales et complémentaires, introduction synthétique.“, leidėjas Notes pour atelier Fest Fric, 2012

Komplementarinės valiutos yra kuriamos remiantis pasitikėjimu, tai valstybės parama yra būtina kad ji gerai veiktų.	
Įdiegiant paprastesnę ir aiškią juridinę terpę. Tai padėtų palengvinti procedūras ir padaryti MLC lengviau prieinamas vartotojams, supaprastintų ir sutrumpintų procedūras ir reglamentus bei skatintų laisvą eksperimentavimą. Dažnai dabartinis teisinis neaiškumas gąsdina finansinius partnerius, kurie neišdrįsta dalyvauti tokiuose projektuose, nes bijo kad nepažeistų įstatymo.	Vietos valdžia galėtų šiuos projektus įtraukti į vietos politiką, kas paspartintų projektų sukūrimo laiką ir dar labiau motyvuotų juos steigiančias asociacijas.

Lentelė yra darbo autoriaus darbas

Yra akivaizdu kad vietos valdžios institucijos vis labiau ir labiau palaiko komplementarinių valiutų kūrimąsi Europoje. Jos prisijungia eksperimentavimo procese, ypač aplinkosaugos klausimais. Yra kelios didžiosios už ir prieš komplementarinių valiutų kūrimą vyraujančios tendencijos, kurias ir aptarsime.

Pirmosios ir trečiosios kartos valiutos kartais buvo negatyviai priimamos, tačiau visada galiausiai toleruojamas. Priešiškumas labiausiai buvo „jaučiamas iš mokesčių institucijų, įdarbinimo tarnybų, bankų ir augančios pramonės atstovų.“ (Blanc ir Fare, 2010)[34]. Viena iš didžiausių kliūčių lieka viešųjų institucijų nesidomėjimas. Vienas iš pagrindinių iššūkių yra didesnis šių priemonių įtakos vertinimas ir plėtra, siekiant užtikrinti patikimumą ir teisėtumą, bei praplėsti nišą ir įtraukti daugiau žmonių. Trečios ir ketvirtos kartos komplementarinės valiutos yra perspektyvios tik kai liečia didesnį žmonių ratą, todėl jų sklaida yra labai svarbi geram funkcionavimui. Komplementarinės valiutos gali būti paremtos technine ir finansine parama, įrangos pirkimu, fizinės darbo vietos suteikimu, dirbančių narių atlyginimo mokėjimu. Ketvirtos kartos valiutos gauna daug didesnę paramą, nei kitos kartos, nes jos dažniausiai yra inicijuojamos ne asociacijų, o vietos valdžios.

[34] Jérôme Blanc ir Marie Fare, „Quel rôle pour les pouvoirs publics dans la mise en œuvre de projets de monnaies sociales ?“. leidėjas XXXes Journées de l’Association d’Economie Sociale, 2010, Charleroi, Belgique, 8p.

Iki šiol lieka neapibrėžtas komplementarinių valiutų teisėtumas. Kai kurios komplementarinės valiutos įgavo teisinį pripažinimą įstatymais, nutarimais, ar dekretais, bet tokių yra labai mažai. Visos jos yra priskiriamos kuponams, bet ne banknotams. „Europoje įstatymas nedraudžia šių valiutų leidimo, tik jos nėra įteisinta mokėjimo priemonė ir neturi Valstybinių garantijų“ (Frieden 2011)[35]. Anot Europos Sąjungos Sutarties 128 straipsnio, vienintelė legali valiuta euro zonoje yra euras. „Europos centrinis bankas turi išimtinę teisę duoti leidimą Sąjungoje išleisti eurų banknotus. Tokius banknotus gali išleisti Europos centrinis bankas ir nacionaliniai centriniai bankai. Europos centrinio banko ir nacionalinių centrinių bankų išleisti banknotai yra vieninteliai tokie banknotai, kurie Sąjungoje turi teisėtos mokėjimo priemonės statusą.“ „(Europos sąjungos sutartis, 2012)“[36].

Prancūzija yra pirmoji ir kol kas vienintelė Europos šalis legaliai įteisinusi komplementarines valiutas socialiniame ir solidarumo įstatyme, priimtame 2014 metais liepą. Jis įtraukia naują monetarinio ir finansinio kodekso kategoriją pavadintą „vietinės komplementarinės valiutos“ (1311-5. 1311-6 straipsniai). Komplementarinių valiutų vartojimo kontekstas yra labai tikslus, patikslintas Prancūzijos monetarinio kodekso L521-3 straipsniu. „Vietos valiuta gali būti naudojama tik jos narių tinkle, prekių ir paslaugų keitimuisi.“[37] L314-1 straipsnis teigia kad ji nėra laikoma mokėjimo priemone, bet pripažįsta keitimąsi kuponais, bet ne banknotais.

Vietos bendruomenių ar vyriausybių pagrindinis socialinių valiutų pripažinimas gali būti išreikštas kaip integruotas viešosios politikos įrankis. Anot Lietaer ir Kennedy (2008), MLC gali būti kuriamos įvairiems regiono siekiamiems bei tikslams pasiekti:[38]

- ✓ Pagerinti regioninės ekonomikos autonomiją, pavyzdžiui, steigiant anticiklinį mechanizmą, kuris slopina pasaulinės ar nacionalinės ekonomikos ciklo poveikį
- ✓ Prisidėti prie tvarios prekybos sistemos finansavimo, kuri apsaugo nuo pasaulinio finansų nestabilumo
- ✓ Užtikrinti mažoms ir vidutinėms įmonėms naujo tipo finansus, padedančius išgyventi krizės metu ir naudoti regioninius produktus ir paslaugas per nestabilumo laikotarpį
- ✓ Sumažinti nedarbą ir sustiprinti regiono vertę bei padidinti jo pajamas
- ✓ Gerinti ryšį tarp gamintojo ir vartotojo, ir tuo pagrindu sumažinti su prekių vartojimu susijusias transportavimo išlaidas ir anglies dioksido kiekį

[35]Réponse de M. le Ministre des Finances Luc Frieden à la question parlémentaire numéro 1446, 2011

[36] Europos sąjungos sutartis, oficialusis leidinys C 326 , 2012, 128 straipsnis

[37] Prancūzijos monetarinis kodeksas, L521-3 straipsnis

[38] Bernard Lietaer ir Margarit Kennedy, „Monnaies régionales de nouvelles voies vers une prospérité durable“, leidykla Charles Leopold Mayer, 2008 , 101p.

- ✓ Stiprinti infrastruktūros objektų regioninį aspektą, pavyzdžiui, transporto, vandens ar elektros energijos
- ✓ Sustiprinti regiono identitetą
- ✓ Skatinti tarpregioninius mainus
- ✓ Pakeisti kapitalo srautą, kuris tuo pačiu leidžia įgyvendinti kitus pasikeitimus regione.

Galima daryti išvadą kad komplementarinės valiutos nors ir sparčiai plinta, bet dar tikrai neišnaudojo visų plėtros galimybių. Jos gali būti labai naudinga priemonė įvairaus pobūdžio kaitai pasiekti ir su viešųjų institucijų palaikymu gali tapti svarbiu įrankiu šiandieninėje regionų politikoje. Kitoje dalyje bus pristatomi sėkmingi komplementarinių valiutų pavyzdžiai, galintys paskatinti naujų valiutų kūrimą, jų inovacijas ir bandymus.

3. KOMPLEMENTARINIŲ VALIUTŲ ATVEJŲ ANALIZĖ

Šioje dalyje bus analizuojamas Palmas Banko Brazilijoje atvejis ir jo lyginamas su WIR banko Šveicarijoje atveju. Šie du atvejai yra sėkmingi komplementarinių valiutų diegimo pavyzdžiai, kurie veikia įsteigiant komplementarinių socialinių valiutų bankus. Šių atvejų analizės tikslas yra atskleisti solidarumo ekonomikos reiškinį atvejais, kai sukuriami bendrijų bankai ir įrodyti jų veiksmingumą bei vietos gyventojų gyvenimo pagerėjimą. Bus siekiama atskleisti ryšius tarp solidarumo finansų ir bendruomenių. Galiausiai norima atskleisti Palmas ir WIR bankų funkcionavimą, privalumus ir įrodyti jų sistemos ilgalaikiškumą bei teikiamą naudą. Šioje dalyje iš pradžių bus trumpai aprašoma šių bankų istorija ir atsiradimas, tada bus nagrinėjama jų metodika ir funkcionavimas. Daugiausiai dėmesio bus skiriama socialinei valiutų sistemai, analizuojami santykiai su valdžios institucijomis ir bendruomene bei nagrinėjamas socialinis ir finansinis sistemos tvarumas. Šioje dalyje remiamasi įvairiais moksliniai šaltiniais, straipsniais, knygomis, konferencijų medžiaga, interviu duomenimis, Palmas ir WIR bankų pateiktais oficialiais duomenimis.

Šioje dalyje bus atliekama LETS, SEL, REGIO bei laiko valiutų atvejų analizės, kurias atliekant siekta atskleisti įvairių tipų komplementarinių valiutų bruožus. Aptarsime ir palyginsime laiko bankų veiklą Japonijoje, JAV ir Didžiojoje Britanijoje, Kanadoje ir Prancūzijoje, kur šio tipo valiutos yra labiausiai paplitusios ir turi daugiausiai vartojimo patirties. Šioje dalyje neaptarinėsime SOL/ LETS susikūrimo ir kaitos, o susitelksime išanalizuoti esamą situaciją (po 20 metų nuo jos atsiradimo Europoje pradžios). Šią sistemą aptarsime remdamiesi geriausiai veikiančių valiutų pavyzdžiais Europoje. SOL aptarsime Prancūzijos mastu, LETS keleto Europos šalių ir REGIO Vokietijos mastu. Sisteminiais ir sintezės metodais komplementarinės valiutos bus atskleidžiamos kaip visuma. Komplementarinių valiutų lyginamo dėka bus išanalizuoti įvairūs komplementarinių valiutų modeliai ir jų sąveiką su viešojo sektoriaus institucijomis bei regionine politika.

3.1 Komplementarinių valiutų bankų veiklos analizė

3.1.1 Palmas banko atvejo analizė

Palmas bankas yra įsikūręs Conjunto Las Palmeiras faveloje, Fortaleza kaimynystėje kuri yra laikoma viena iš pavojingiausių ir skurdžiausių Fortalezos vietų. Joje gyvena daugiau nei 32000 gyventojų. Dauguma iš pirmųjų gyventojų buvo žmonės, iškeldinti iš kitų miesto rajonų dėl valdžios

projektų, ar buvo atvykę iš kitų teritorijų ieškoti darbo. Šie gyventojai gyveno labai skurdžiai ir neturėjo galimybės net baziniams poreikiams patenkinti. Kad pagerinti savo favelos gyvenimą 1980 metais buvo įkurta Conjunto Las Palmeiras gyventojų asociacija ASMOCONP (Associação dos Moradores do Conjunto Palmeiras), kurios tikslas - padidinti gyventojų produktyvumą, gyvenimo lygį ir urbanizuoti gyvenvietę. Iš asociacijos tyrimų, atliktų 1997 metais, paaiškėjo kad skurdas ir badas buvo labai aukštas. „Conjunto Palmeiras 90% aktyvios populiacijos šeimos pajamos buvo du kartus mažesnės nei minimalus atlyginimas (148 JAV $), 80% gyventojų buvo bedarbiai ir smulkieji gamintojai negalėjo dirbti nes negalėjo pasiimti kreditų ir parduoti savo produkcijos. Beveik 1200 vaikai buvo gatvėje dėl to, kad mokyklose neužteko vietos.“ (Melo 2009)[39] Asociacija pradėjo kovoti kad pagerintų ekstremalias gyventojų sąlygas: sumažintų nedarbą, susirgimų skaičių, išspręstų transporto nebuvimo problemą, nuolatinių užtvindymų problemą, edukacijos nebuvimą bei skurdą.

Asociacija padarė labai daug gero vietos gyventojams, tačiau skurdo sumažinti nepavyko. Conjuncto Palmeiras gyventojai praktiškai visus jiems reikalingus produktus pirkdavo gamintus ne savo faveloje, pinigai nelikdavo teritorijos viduje, taigi buvo nutarta kad reikia tai pakeisti, nes kitaip nėra jokios galimybės sukurti darbo vietų ir pakelti vietos ekonomikos. Norint išvengti skurdo, buvo būtina atlikti kapitalo perskirstymą ir plėtoti vietos ekonomikos augimą. Teritorinis vystymasis apima ne tik ekonomikos bet ir socialinį vystymąsi, ne tik kiekybinius vienetus, tokius kaip darbo vietų kūrimą ir pajamų didinimą, bet ir kokybinius, tokius kaip socialinė gerovė, priėjimas prie švietimo, smurto mažinimas. Taigi 1998 metais, ASMOCONP sukūrė Palmas bendrijos banką. Reikėtų paminėti kad favela turėjo labai stiprius ryšius su Katalikų Bažnyčia ir jos tuometiniu kunigu João Joaquimu de Melo, kuris ir buvo vienas iš idėjos pradininkų.

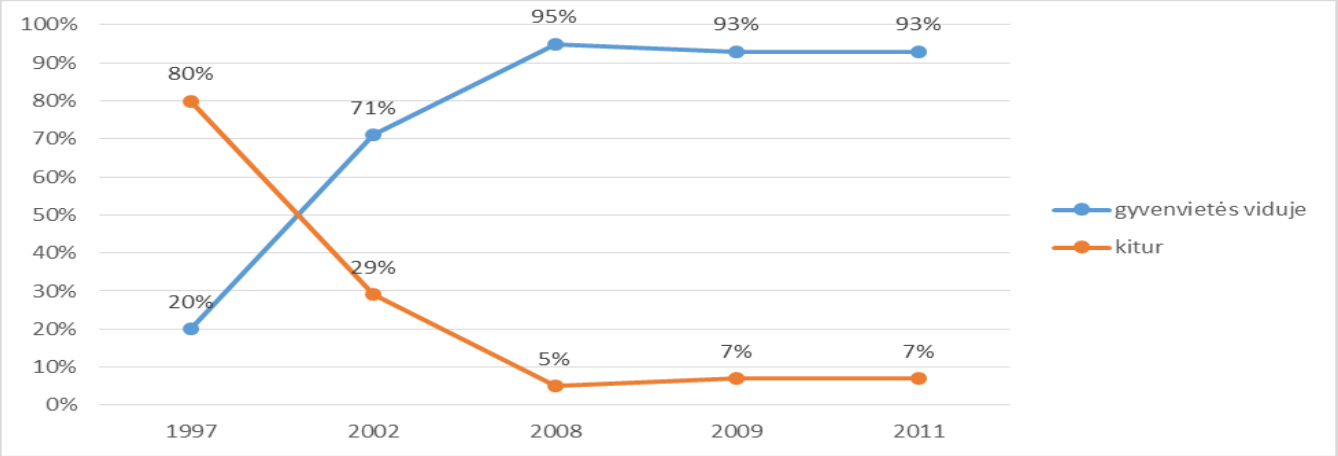
Palmas bankas sugebėjo gana greitai mobilizuoti išteklius, teikti nedidelių sumų paskolas gyventojams, skatinti socialinių įmonių kūrimą. Bendrijos banko Palmas pagrindinis tikslas yra pertvarkyti neturtingų vietovių vietos ekonomiką ir ją plėsti maksimaliai mobilizuojant teritorijos subjektus. Visi gyventojai yra ir gamintojai ir vartotojai ir socialinės kaitos dalyviai. Palmas bankas sukūrė novatorišką solidarumo lokalinių valiutų Palmas (2002 metais) ir mikrokreditų sistemą. Ja siekiama:

- ✓ skatinti tarpusavio bendradarbiavimą,
- ✓ vietos ekonomikos plėtrą,
- ✓ pasiūlos ir paklausos augimą,
- ✓ sukurti daugiau darbo vietų,

[39] J. Melo, „Viva Favela! Quand les démunis prennent leur destin en main“, leidėjas Michel Lafon, 2009

- ✓ padidinti gyventojų pajamas,
- ✓ kovoti su bankų atskirtimi,
- ✓ kovoti su skurdu (Melo 2009)[40]

Daug Brazilijos gyventojų neturi banko sąskaitos ir jų skaičius ypač didelis skurstančiose vietovėse. Vienas iš Palmas banko tikslų yra įtraukti didžiąją gyventojų dalį į banko sąskaitos turėtojų gretas. Toks gyventojų įtraukimas yra praktiškai neįmanomas tradicinėje sistemoje. Taikant Palmos banko idėjas, atsižvelgiant į mažas gyventojų pajamas, paslaugos ir produktai yra atitinkamai adaptuojami. Palmas bankas suteikia mikrokreditus gamintojams ir taip pat suteikia finansavimą vartotojams. Tai padeda sukurti vartojimo ir gaminimo dinamiką, skatina vietinę gamybą ir kuria darbo vietas. Bankas duoda dviejų tipų kreditus : Palmas pinigais ir realais, nacionaline valiuta. Tie gyventojai, kurie naudoja socialinę valiutą, gauna nuolaidų iš vietinių prekybininkų, kurie savo ruožtu taip padidina klientų skaičių. Tik gamintojai ir prekybininkai gali palmas pinigus iškeisti į realus, nes jie negali visų jiems reikiamų prekių gauti favelos viduje. Kiti gyventojai yra skatinami atsiskaityti palmas valiuta, kad išlaikyti pinigų srautą teritorijoje.

Pav. 8 Conjuncto Palmeiras gyventojų išlaidų pasiskirstymas

Joao Joaquim de Melo duomenys[41]

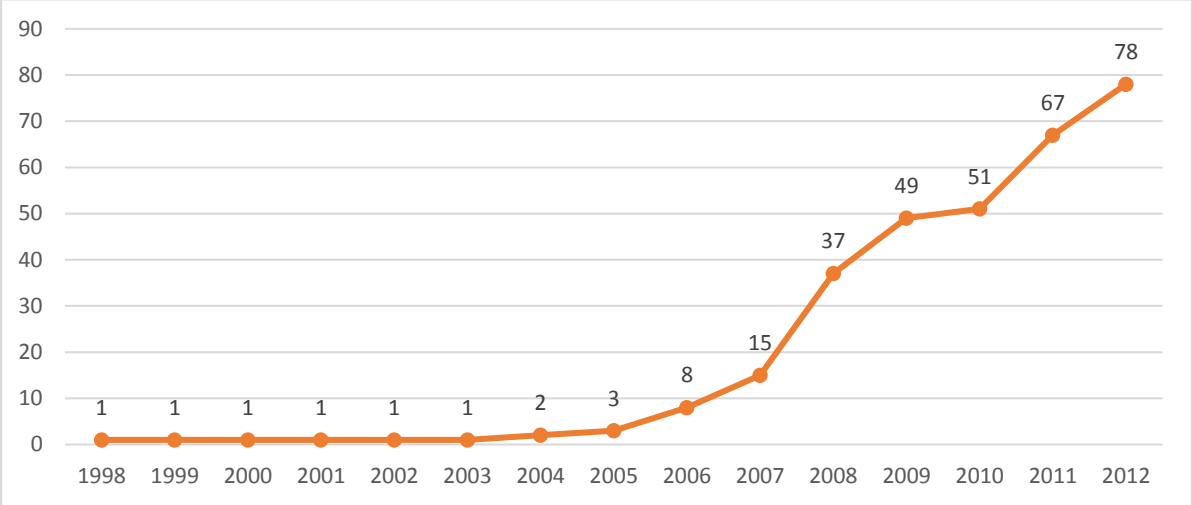
Vienas palmas piniginis vienetas yra lygus vienam realui. Palmas instituto 2013 metų duomenimis[42], šią valiutą priima 240 įmonių, kurios taiko tarp 5% ir 20% nuolaidą tiems pirkėjams, kurie atsiskaito šiais pinigais. 2013 metų pabaigos ataskaitoje randame kad 45000 palmas pinigų(14000

[40] Joao Joaquim de Melo, „Viva favela! Quand les démunis prennent leur destin en main“, leidėjas Editions Michel Lafon,2009

[41] Joao Joaquim de Melo, „Banco Palmas ou la richesse d'une favela“, 2011, 114p.

[42] Instituto banco palmas, žiūrėta sausio 11d., http://www.institutobancopalmas.org/o-que-e-um-banco-comunitario/

€) kasdien sukosi vietinėje rinkoje. Iš 9 paveikslo galima pastebėti kad palmas valiutos vartojimas augo palaipsniui, palyginimui 1997 metais 20% Palmeiras gyventojų atsiskaitinėjo palmas valiuta, o 2011 metais net 93%. Pastebime kad 2008 metų krizės metu, lokalinių komplementarinių valiutų bankų skaičius šalyje dar labiau išaugo.

Pav. 9 Palmas tipo valiutų kūrimasis[43]

Palmas valiuta yra priskiriama trečiajai kartai, nes ji yra glaudžiai susijusi su nacionaline valiuta realu ir „jos tikslas yra stiprinti vietos ekonominę veiklą per kasdienio vartojimo relokalizaciją“ (Blanc ir Colongo 2011)[44].

Palmas banko veikimo principai

2003 metais buvo įkurtas Palmas institutas, kurio tikslas plėsti Palmas banko veiklą. „Šiandien, praėjus šešiolikai metų nuo Palmas banko įkūrimo, Palmas bankas jau įkvėpė 100 šalies bendruomenių : kiekviena iš jų, priklausomai nuo brandumo lygio, yra Bendrijos plėtros banko pavyzdžiai.“ (Observatoire villes inclusives 2010) [45]Visos jos turi savo vietines valiutas ir mikrokreditų sistemą, skirtą vietos ekonomikai kelti. Kiekviena bendruomenė taip pat apmoko moteris ir jaunimą, kurie yra sunkioje socialinėje padėtyje, rengia konferencijas ir renginius skirtus informuoti ir mobilizuoti visuomenę, skatina bendruomenės narius aktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime. „Bendradarbiavimo su valdžios institucijomis ir tarptautinėmis organizacijomis dėka, Palma bankas vykdo keletą sėkmingų projektų, tokių kaip socio ekonominis vietos forumas, moterų sodininkystės būrelis, solidarumo dienos,

[43] Instituto banco palmas, žiūrėta sausio 11d., http://www.institutobancopalmas.org/o-que-e-um-banco-comunitario/

[44] Jérôme Blanc, Denis Colongo. ICA European Research Conference: „Co-operatives contributions to a plural economy“, Lyonas, co-operative studies laikraštis, 2011, 45p.

[45] Observatoire villes inclusives, 2010, „Conjunto Palmeiras, Fortaleza (Brésil) : Banque Palmas“, žiūrėta vasario 6d, http://www.uclg-cisdp.org/sites/default/files/Fortaleza_2010_fr_Final.pdf 3p.

kooperacijų mokyklos, solidarios kultūros ir sporto palaikymas, periferijos gyvenimo akademija, ir kitus, susijusius su vietos socialinio produktyvumo stiprinimu.“ (Observatoire villes inclusives 2010) [46]

Kiekviena Palmas tipo valiuta yra kontroliuojama ją įsteigusios asociacijos ar įmonės. Jos veikia reguliariai organizuodamos atviros demokratijos forumus, kur aptariamos vietos problemos, įvykiai, renginiai. Jos taip pat priima sprendimus kaip išspręsti iškilusią ar esamą problemą ir nustato kokių priemonių reikia imtis kad problemos būtų išspręstos kuo efektyviau. Ši bendruomeninė veikla yra pripažinta viešojo sektoriaus institucijų. palaikoma žiniasklaidos, aktyviai tyrinėjama valstybinių ir tarptautinių organizacijų. „Palmas bankas ir institutas gavo įvairių premijų, yra tyrinėjamas keliasdešimties universitetų visame pasaulyje, tiek gyventojų savistiprinimo galimybių ir tam pritaikytų priemonių kūrimo atžvilgiu, tiek ir išskirtinio ekologinės socialinės kreditų metodikos, susietos su komplementariniu monetariniu įrankiu, siekiančiu tvarios endogeninės teritorijos plėtros, atžvilgiu.“ (Deruduer 2014)[47]. Socialinės sistemos kontrolė yra atliekama FECOL (lokalinis socioekonominis forumas), kuris yra tiesioginės demokratijos organas. Jo susirinkimuose gali dalyvauti visi gyventojai.

Lentelė 6 Palmas banko finansinio solidarumo veiksmai

Priemonės, skatinančios vietos vartojimą	Produktyvus mikrokreditas su mažesnėmis nei rinkos palūkanų normomis, nereikalaujama pajamų garanto, Vietinės socialinės monetos kredito kortelės išdavimas
Apsaugos sistema	Mikro gyvybės draudimas
Įtraukimas į bendruomeninę ekonomiką, darbo vietų kūrimas, pajamų didinimas	Bendruomeniniai turgūs ir parduotuvės

Lentelė yra darbo autoriaus darbas

Ryšiai su vietinėmis viešojo sektoriaus institucijomis

Brazilijoje nėra juridinio statuso pritaikyto bendruomeniniams bankams. „2015 metais su apie 100 bendruomeninių bankų buvo susisiekta ir jie buvo paskatinti solidarios ekonomikos sekretoriato. Įstatymo projektas yra ruošiamas Nacionaliniam Kongrese, kurio tikslas yra įteisinti bendruomenių

[46] Observatoire villes inclusives, 2010, „Conjunto Palmeiras, Fortaleza (Brésil) : Banque Palmas“, žiūrėta vasario 6d, http://www.uclg-cisdp.org/sites/default/files/Fortaleza_2010_fr_Final.pdf 3p.

[47] Philippe Derudier, „les monnaies locales comlémentaires :pourquoi ?comment ?“, leidėjas Yves Michel, 2014, 140-141p.

bankus,“(Fare 2016)[48] tačiau kol kas šis įteisinimas dar neįvyko. Palmas bankas dirba per Palmas institutą, kuris yra OSCIP (Pilietinės Visuomenės Viešųjų Interesų Organizacija). Šis juridinis statusas yra labai svarbus, tačiau jis nėra visiškai pritaikytas bendrijos plėtros bankams. Yra glaudžiai bendradarbiaujama ir pasirašyta keletas sutarčių su viešojo sektoriaus institucijomis, tarp kurių: SENAES (nacionalinis solidarumo ekonomikos sekretoriatas), darbo ministerija, FECOP (Ceara Etatiniai fondai kovai su skurdu). Be šių partnerysčių su viešojo sektoriaus institucijomis, Palmas institutas dirba tiesiogiai su savivaldybėmis, kurios nori prisijungti prie BCD (Bendrijos plėtros bankai). Nuo projekto pradžios, buvo ypač svarbus nacionalinių bankų palaikymas. Jie nesikišo į komplementarinių valiutų kūrimą, bet ir netrukdė jų plitimui. Komplementarinių valiutų bankai pradėjo veikti paraleliai. Šių bankų plėtra yra glaudžiai susijusi su aktyviu vietinės valdžios dalyvavimu ir motyvacija, ji tapo įmanoma nacionaliniu lygiu būtent jų dėka. Remiantis Palmas instituto duomenimis, [49]2008 metais SENAES nusprendė skirti keturis milijonus realų BCD plėtrai. Supratus kad Palmas institutas yra per maža institucija tokio mąsto projektui įgyvendinti, buvo nuspręsta kad kiekvienas regionas susikurs savo atskirą struktūrą ir pats įdiegs BCD. Palmas institutas tampa nacionaliniu projekto koordinatoriumi, keturi iš penkių Brazilijos regionų sukuria struktūras ir patys sudaro sutartis su vyriausybe. Į šią programą įsitraukė ir du universitetai: Federalinis Bahia universitetas, atsakingas už šiaurės vakarų regiono solidarinės ekonomikos plėtrą ir San Paulo universitetas, atsakingas už pietvakarių regioną. Bem bankas tampa atsakingas už centro ir rytų regiono BCD bankų plėtrą ir socialinio kapitalo institutas, už Amazonės ir šiaurės regioną. Kad geriau veiktų ši sistema ir kad Palmas institutas galėtų efektyviau tęsti plėtrą kituose regionuose, buvo įkurtas Bendruomeninių Brazilijos bankų tinklas (Rede brasileira de bancos comunitarios). Šis tinklas susideda iš Palmas banko ir Bem banko bei kitų mažų asociacijų. Pagrindinė bazė yra Palmas institute ir jos rolė plėtrai yra be galo svarbi. Ji atsakinga už 13 kitų BCD finansus, kitos BCD yra finansiškai nepriklausomos nuo Palmas instituto, jas finansuoja įvairūs mecenatai. Vietos valdžios institucijos taip pat padeda tiek finansiškai, tiek techniškai ar kitais būdais. Remiantis Palmas instituto duomenims[50], 2011 metais Palmas bankas padarė pervedimų vertų 9 milijonų eurų, 13 kitų BCD Palmas instituto palaikomų bankų pervedimų vertė tais pačiais metais buvo 7800 000 eurų. Tai mums parodo kad Pamas institutas valdo labai dideles pinigų sumas ir yra veiksmingas. Brazilijos „BCD padeda net 100 000 gyventojų per metus. Tikslas yra per ateinančius trejus metus pasiekti 5 milijonus gyventojų skaičių, gyvenančių ekstremaliomis skurdo

[48] Marie Fare, „Repenser la monnaie, transformer les territoires, faire société“, leidėjas Charles Leopold Mayer, 2016,33p.

[49] Instituto banco palmas, žiūrėta 2017 sausio 28d., http://www.institutobancopalmas.org/o-que-e-um-banco-comunitario/

[50] Idem

sąlygomis, t. y. 30% vargstančių brazilų. Norint to pasiekti, reikia sukurti 1000 BCD iki 2020 metų“(Fare 2016)[51].

BCD kartu su savivaldybėmis yra gera viešosios vietos politikos priemonė, geriausiai tai matyti Silva Jardim Rio de Žaneiro apskrityje ir San Jo do Arial Piauí apskrityse. Nuo 2011 m Silva Jardim savivaldybė skiria finansinę pagalbą neturtingiausioms šeimoms, kurių pajamos yra mažesnės nei ketvirtadalis nacionalinio minimalaus atlyginimo. Tai vadinama Capivari stipendija, kuri išmokama capivari socialine valiuta. Tokia veikla turi daug privalumų, visų pirma neturtingos šeimos gauna finansinę paramą, 50 capivari pinigų, ir ši parama šioms šeimoms yra labai reikalinga. Miesto socialinis ir ekonominis vystymasis ir platus BCD vartojimas yra glaudžiai susijęs su faktu, kad BCD yra valdoma vietos asociacijos. Ši stipendija padidina socialinių monetų matomumą ir stiprina jos sąryšį su socialiniu bendruomenės vystymusi. Taigi Silva Jardim vietovėje, BCD ir socialinė moneta capivari tapo viešosios politikos socialinio skatinimo įrankiais. Savo ruožtu, São João do Arraial savivaldybė dalinai savo savivaldybės tarnautojų atlyginimus moka socialine valiuta, kurios suma gali siekti iki 25% atlyginimo. Tai turi keletą privalumų, visų pirma tai kad savivaldybė turi iškeisti realus į socialinę monetą. Taip darydama ji palaiko asociaciją ir valiutos naudojimą, bei padeda gyventojams ir prekybininkams lengviau ją priimti kaip atsiskaitymo būdą. Be to, kaip ir capivari valiutos atveju, tai padidina socialinės valiutos ir BCD matomumą ir plėtrą. Šios valiutos naudojimas padidina vietinį vartojimą ir neleidžia pinigams nutekėti į kitas teritorijas. Šie pavyzdžiai parodo kad socialinė moneta gali būti naudojama ir kaip viešosios vietos politikos įrankis ir tuo pačiu skatinti vietos vartojimą. Dėka aktyvaus politikų dalyvavimo projektuose, jų palaikymu ir įteisinimu, šios socialinės valiutos yra plačiai naudojamos ir jų vartosena atneša didelę socialinę naudą vietos gyventojams.

3.1.2 WIR banko atvejo analizė

Šveicarija yra žinoma kaip ypač ekonomiškai stabili ir viena iš turtingiausių pasaulyje šalių. Šios dalies analizėje daugiausia remsiuosi vidiniais WIR (ekonomikos kooperatyvinės bendruomenės ratas) dokumentais ir Alex Hornung, dabartinio BIL(nacionalinio Liuksemburgo banko) grynųjų pinigų vadovo, buvusio WIR banko vadovo, atsakingo už užsienio valiutas, interviu. Vienas iš geriausiai žinomų komplementarinių valiutų ir bankų sistemų Europoje yra WIR, Šveicarijoje, kurio būstinė Balio mieste ir kuri „egzistuoja nuo 1934 ir dabar turi apie 60 000 narius, arba apie 20% iki 30% mažų ir vidutinių įmonių šalyje“(Leatier ir Kennedy 2008)[52]. Jo atsiradimas siejamas su didžiąja ekonomine krize, tačiau nepaisant to, šiai valiutai pavyko išsilaikyti ir plėstis. Iš pradžių tai buvo kooperatyvas,

[51] Marie Fare, „Repenser la monnaie, transformer les territoires, faire société“, leidėjas Charles Leopold Mayer, 2016, 149p.

[52] Bernard Leatier ir Margarit Kennedy „Monnaies régionales de nouvelles voies vers une prosperité durable“, leidėjas Charles Léopold Mayer, 2008, 120p.

kuris 1998 metais tapo WIR banku. Bankas turi šešis filialus (Berne, Losanoje, Lucerne, Lugane, Saint Gale ir Ziuriche) ir dvi agentūras (Koire ir Sieroje). Tai kompensacijų sistema, kuri naudojama dalyvių, nenaudojant nacionalinės valiutos, o naudojant kuponus, panašius į čekius arba WIR kreditinę kortelę. Kortele galima atsiskaityti ir WIR valiuta ir Šveicarijos frankais. WIR valiuta siekiama skatinti bendradarbiavimą ir mainus tarp įmonių, kurios veikia skatinant laikyti ryšius su kitomis WIR naudojančiomis įmonėmis. Kai WIR tapo banku, jo pagrindiniais tikslais tapo įdiegti savo veiklą viduriniojoje klasėje, MVĮ ir tarp fizinių asmenų. Nuo 2000 metų bankas siūlo įvairias paslaugas ir Šveicarijos frankais atsižvelgdamas į savo filosofiją. WIR kreditams netaikoma palūkanų norma, tačiau yra taikomas nuo 1 iki 3 %, priklausomai nuo pervedimo sumos, mokestis, kuris skirtas rizikai ir veiklos sąnaudoms padengti. Tai nėra „tirpstanti valiuta“ , tačiau 1948 metais buvo įteisintas infliacijos fenomenas.(Hornung 2016)[53]

WIR banko sistema veikia kaip klubas, kuriame siekiama naudos savo klubo nariams be konkurencijos, o savitarpio ryšių stiprinimu. Narių veiklos įvairovė yra labai svarbi ir sukuria ypatingą veiklos, kurios pagrindas yra WIR valiuta tinklą. Pipame raportas patvirtina komplementarinių valiutų naudojimo privalumus tarp įmonių. „Tai papildomas gerovės šaltinis įmonėms, leidžiantis sukurti pridėtinę vertę nereikalingam ar nenaudojamam turtui ir kurti santykius su partneriais, kurie ilgainiui gali tapti klientais, tiekėjais ar bendradarbiais“ (Pipame 2013)[54]. Įmonės sutinka būti mokamos WIR valiuta, nes jos žino kad taip jos irgi galės naudotis tam tikru lankstumu bei šio tinklo teikiamais privalumais. Šio tinklo dėka atsiranda pasitikėjimas ir skatinama kitų narių veikla bei bendradarbiavimas. WIR tinklo nariai laiko save ir bendruomenės nariais, kuriems sava valiuta suteikia socialinį ryšį su kitais bendruomenės nariais. Solidarumas ir teritoriškumas yra šios bendruomenės centre.

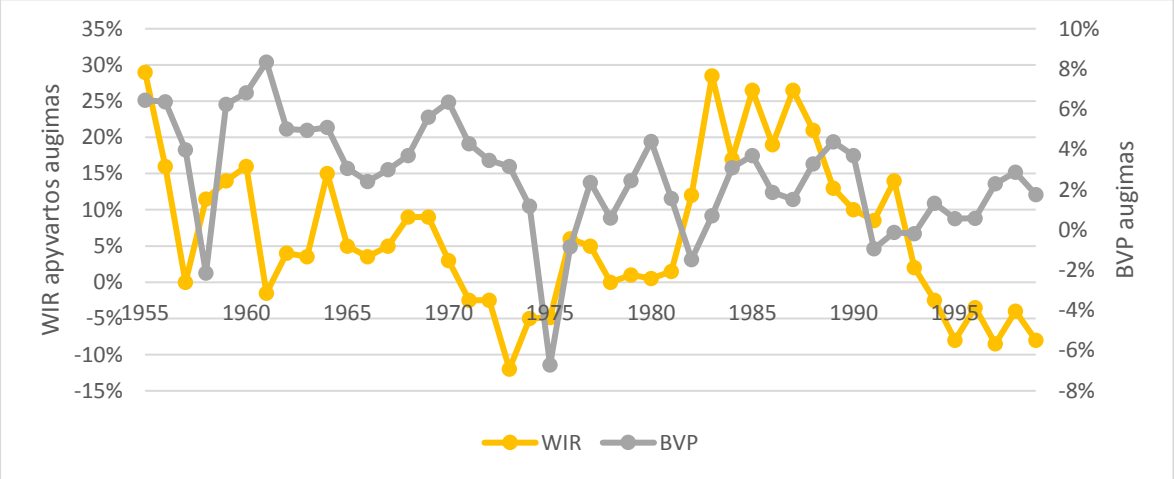
Tai viena iš dviejų kompmlementarinių valiutų Europoje, turinti savo banką ir kredito kortelę (kita yra JAK Švedijoje) ir ši sistema yra labai patraukli kitiems užsienio šalių vartotojams. WIR valiuta yra tik elektroninė, nėra fizinių pinigų kaip Palmas banko atveju. WIR klientai gali naudoti savo kreditą pirkti įvairioms prekėms ar netgi mokėti atlyginimus. Kol kas iki šiol yra labai mažai komplementarinių valiutų, kuriomis būtų mokami atlyginimai. WIR pavyzdys rodo kad komplementarinės valiutos yra svarbios ne tik neturtingose vietovėse kaip Brazilijos Palma bankas, bet ir turtingose šalyse tokiose kaip Šveicarija. Šiuo pavydžiu dar kartą įrodoma, kad šie BCD gali veikti dideliu mastu. „WIR apyvarta gerais ar blogais metais lieka ta pati nuo 1,5 mlrd. iki 2 mlrd. WIR (1 WIR = 1 Šveicarijos

[53] Alekso Hornungo interviu 2016 metų gegužės 11d.

[54] Nicole Merle-Lamoot, Gilles Pannetier, Pipame ataskaita „Potentiel et perspectives de développement des plates-formes d’échanges interentreprises“, 2013, 12p.

frankas).“(Pipame 2013) [55] Šis stabilumas yra beprecedentinis, kuris įrodo kad monetarinė diversifikacija yra pozityvi ir veiksminga. Tokių gerų rezultatų ir ilgalaikiškumo pasiekiama, nes WIR naudojimo tendencijos yra glaudžiai susijusios su Šveicarijos franko vartojimu. WIR veikla yra patraukli, nes WIR kreditai yra lankstūs, gali būti kombinuojami su Šveicarijos franko kreditais. Bankas priima galimybę keisti frankus į WIR kad būtų galima gauti daugiau finansavimo. Klientas, pasiskolinęs WIR valiuta, turi paskolą grąžinti WIR pinigais, o tai skatina šių komplementarinių valiutų vartojimą bei konvertavimą.

Amerikiečių profesorius James Stoder atliko detalią WIR atvejo kiekybinę šešiasdešimties metų analizę (iki 1999 metų), kuri įrodo kad Šveicarijos ekonominis stabilumas, pagarsėjęs visame pasaulyje, susijęs su WIR vartojimu. „Nuosmukio laikotarpiu WIR vartojimas žymiai išauga, kas padeda šią valiutą naudojančioms įmonėms tęsti darbą ir palaikyti stabilumą“ (Stodder 2000)[56].

Pav. 10 WIR ir BVP augimas

Paveikslas iš (Stodder 2000)[57].

Iš 10 paveikslo matyti kad ekonomikos kylimo laikotarpiu WIR apyvarta auga lėčiau, sumažėja jos vartojimas. Ji auga ir krenta anticikliškai lyginant su šalies BVP augimu ir kritimu. Matome kad WIR yra svarbus ekonomikos stabilizatorius. Komplementarinė valiuta WIR įkūnija ekonominės ir socialinės inovacijos galimybes esant nestabilioje padėtyje, ypač kalbant apie bankų sektoriaus nuolat pasikartojančias krizes. Šiuo požiūriu WIR valiuta gali būti vertinama kaip stabilizuojanti priemonė. Nuosmukio laikotarpiu plačiau vartojant WIR valiutą vietoje franko, padeda išlaikyti frankus kitokio tipo privalomiems mokėjimas, kurie svarbūs krizių metu. Tas pats galioja ir kreditų sistemai, nes WIR

[55] Nicole Merle-Lamoot, Gilles Pannetier, Pipame ataskaita „Potentiel et perspectives de développement des plates-formes d’échanges interentreprises“, 2013, 120p.

[56] James Stodder, „Reciprocal exchange networks:implications for macroeconomics stability“ , Hartford CT, 2000

[57] Idem

palūkanų normos krizės metu neauga ir tai leidžia įmonėms investuoti į ilgalaikius projektus. Įmonės, kurios WIR sistemą naudoja nereguliariai o tik nuosmukio periodu, gauna daugiausiai naudos. MVĮ gauna santykinai daugiau naudos palyginus su kitais vartotojais, nes jos yra jautresnės nei didelės įmonės, ekonominių sąlygų pokyčiams. MVĮ WIR sistemos dėka gauna prieigą prie kredito nesikreipiant į tradicinius kanalus, kurie nuosmukio metu griežtina kredito gavimus bei gali pasiūlyti didesnes palūkanas. MVĮ gali naudotis šiuo lankstumu, kuris jas sustiprina ir padidina jų atsparumą.

Iš metinio WIR raporto matyti kad numatoma WIR augimo strategija. „Nuo 2014 m pabaigos, palaikomi išorės partnerių, daug darbuotojų iš visų hierarchinių lygių ir sektorių, dirba prie didelio projekto skirto WIR banko pertvarkymui, siekiančiam iš esmės atnaujinti WIR sistemą ir ją padaryti moderniu ir veiksmingu verslo tinklu.“(Rapport annuel 2015)[58] Atsižvelgiant į didelį MVĮ skaičių, matome kad plėtros potencialas yra didelis ir tikrai įmanomas. Šiuo projektu siekiama darnaus vystymosi , kombinuojant sociologinį ir ekologinį aspektus. Anot WIR banko, WIR sistema turi daug naudos įsteigiant naujas informacines ir ryšių technologijas savo būsimai plėtrai, ypač siekiant sustiprinti mainus tarp dalyvių. Atitinkamai, pasaulyje, kuriam būdingas didėjantis bankų ir finansų nestabilumas, pinigų pliurališkumas pagerina sisteminę pinigų vieneto veiklą, nes jis yra grindžiamas tam tikro laipsnio decentralizacija. WIR savo 2014 metų raporte pabrėžia kad „WIR savarankiškumas nereiškia pinigų nepriklausomybės, ir netgi priešingai, padidina bendrą dinamiką.“ (Rapport annuel 2015)[59] WIR aiškiai siūlo dinamiškos monetarinės ekosistemos galimybes ir užtikrina nuoseklumą. Galima teigti kad WIR sistema yra sėkminga Šveicarijos sistema veikianti tarp BCD, pramonės ir kooperatyvų. Taigi, WIR bankas padeda stiprinti vietos regioninius arba net nacionalinius MVĮ ryšius. Jo svarba patvirtino ir sustiprino ne tik ekonomines sritis, bet ir sugeba socialiai prisitaikyti prie ekonominių ir socialinių pokyčių.

3.2 Laiko bankai ir laiko valiutos

Laiko bankų sistemos tikslas yra skatinti tarpusavio socialinę pagalbą. Tai dažniausiai yra tarp kartų susiejamos paslaugos, išreikštos laiku, kuris reikalingas tai paslaugai atlikti. Ši sistema yra sukurta tam, kad padėti sergantiems, vyresniojo amžiaus žmonėms ar kitiems, kuriems reikia pagalbos. „2012 metais buvo skaičiuojama 1715 laiko bankų visame pasaulyje.“(Fare 2016)[60] Šio tipo valiutos idėja yra ta, kad laikas nors ir neturi ekonominės reikšmės, tačiau jis pripažįstamas kaip labai svarbus vertės

[58] Rapport annuel „WIR, Ma chance banque WIR“, 2015

[59] Idem

[60] Marie Fare „Repenser la monnaie, transformer les territoires, faire société“, leidėjas Charles Leopold Mayer, 2016, 29p.

vienetas. Šiuo modeliu siekiama suteikti vertę nemonetarinėms veikloms ir kiekvieno individo kompetencijoms. „Laiko bankai remiasi kitokiais produktyvumo principais, tokiais, kurie padeda įtraukti visą populiaciją, netgi labiausiai atskirtus asmenis į bendruomenės gyvenimą, siekiant kovoti su socialiniais skirtumais“ (Fare 2016)[61]. Šios sistemos dėka kiekvienas narys gali gauti kito nario paslaugą ar jomis keistis. Šios iniciatyvos, paslaugos yra skirtos skirtingoms amžiaus kategorijoms pradedant nuo paauglių, baigiant pagyvenusiais žmonėmis. Ši priemonė gali būti taikoma įvairiais tikslais ir nauda gali būti plataus masto. Galima išskirti keletą svarbiausių laiko valiutų naudojimo suteikiamų privalumų:

a) Laiko bankai pasinaudoja turtais ir ištekliais, kurie jau egzistuoja tam tikroje bendruomenėje ar grupėje, kuri yra nuvertinama tradicinėse paslaugų sistemose:
   - ✓ Koprodukcijos dėka laiko bankai padidina resursus
   - ✓ Koprodukcijos dėka vyriausybėms nereikia investuoti daugiau pinigų, bet efektas savaime dauginasi ir plečiasi
   - ✓ Padeda suskurti ryšius tarp paslaugos davėjo ir gavėjo

b) Socialinio teisingumo ir lygybės kūrimas:
   - ✓ Gali padėti kai kuriems iš labiausiai atskirtų žmonių jausti savivertės ir priklausymo bendruomenei jausmą
   - ✓ Padeda įveikti rasinę, lytinę, klasių ir kilmės atskirtį, nes kiekvienas individas vertinamas pagal tai, ką jis pasiruošęs padaryti dėl kitų
   - ✓ Prieinamumas yra skirtas visiems nariams, kas skatina mokymąsi ir naujų įgūdžių vystymąsi
   - ✓ Laiko bakai patraukia žmones kurie neįsipareigoja į tradicines pagalbos sistemas ar savanoriavimą

c) Bendruomenės stiprinimas:
   - ✓ Socialinio tinklo iš žmonių, kurie vieni kitiems padeda kūrimas
   - ✓ Socialinio kapitalo kūrimas yra svarbus veiksnys, lemiantis sveikatos, gerovės, atsparumo atsiradimą
   - ✓ Efektyvus bendruomenės jausmo kūrimo įrankis.

[61] Marie Fare, „Repenser la monnaie, transformer les territoires, faire société“, leidėjas Charles Leopold Mayer, 2016, 27p.

Visiems žinomas pasaulio populiacijos senėjimo faktas ir tai kad reikia rasti socialinės apsaugos būdus su šia problema tvarkytis. **Japonijoje** ši problema atsirado anksčiau nei kitose valstybėse, todėl būtent ten komplementarinė laiko valiuta kovai su šia situacija ir buvo sukurta. Pati seniausia laiko moneta ir bankas yra Fureai Kippu (nuoširdžių santykių moneta), sukurta Japonijoje, 1994 metais, siekiant padėti senjorams. „1980 vyko sparti savitarpio pagalbos grupių plėtra, siekiant padėti pagyvenusiems žmonėms, kuri sujungė 70 000 savanorių [...]Tačiau labai greitai, dėl sistemos abipusiškumo trūkumo, kuris labai svarbus Japonijos kultūrai, pajaustas programos sulėtėjimas. Tada ir kilo mintis sujungti piniginę kompensaciją ir keitimąsi laiko kreditais, tai yra buvo sukurtas Fureai Kippu modelis.“ (Ma-Dupont 2015)[62] Greitas Japonijos gyventojų senėjimas paskatino vyriausybę peržiūrėti savo socialinės paramos politiką, remdamasi Japonijos tradicijomis ir skatinant pilietinės visuomenės dalyvavimą, ji pasirinko šį efektyvų būda kuris puikai veikia iki šiol. Tai yra sėkmės pavyzdys visam pasauliui, įrodantis kad laikas turi ir socialinę paskirtį. „Jam priklauso 374 ne pelno siekiančios organizacijos[....]Fureai Kippu sistema labiausiai naudojama pagalbai senyvo amžiaus žmonėms ir neįgaliesiems, bet taip pat ir edukacijoje, kai japonų viešosios sveikatos sistemos tampa neveiksmingos.“ (Ma-Dupont 2015)[63] Šios laiko valiutos gali būti vertikalios, kurios siūlo uždirbtus laiko kreditus naudoti per visą gyvenimą, ypač senatvėje ar ligos atveju, ir horizontalios, kurios siūlo uždirbtus laiko kreditus sunaudoti per trumpą laiką arba juos perduoti tiems, kuriems to reikia labiau, pavyzdžiui seniems tėvams. Kelios asociacijos leidžia laiko pinigus naudoti ir pagalbai paaugliams ar organizuoti seminarams. Tai padeda kitų amžiaus grupių nariams jaustis naudingiems, išlaikyti ryšius tarp kartų ir skatina savanorystę. Fureai Kippu taip pat galima naudoti ir kai kurioms viešosioms paslaugoms apmokėti, tokioms kaip baseinas ar muziejai ar netgi mokėti už dalį vietoje pagamintų produktų, tačiau tokie šios valiutos išleidimo būdai pasitaiko retai, žmonės šią laiko valiutą daug plačiau naudoja pagalbos tikslais.

„Japonijos savanoriavimo sektorius yra dominuojamas pusiau vyriausybinių įstaigų, gaunančių stabilų valstybinį finansavimą. Japonai nerizikuoja naudodami Fureai Kippu sistemas, nes žino kad jos yra apsaugotos ir kompensuojamos valstybės ar iš viešųjų lėšų.“ (Mayumi Hayashi 2012) [64] Tai labai svarbus aspektas tokio mąsto socialinėms problemoms spręsti. Kaip aptarėme pirmojoje darbo dalyje, vyriausybės palaikymas stipriai lemia sistemos veiksmingumą ir plitimą. Valstybinis finansavimas padeda pagyvenusiems žmonėms, negalintiems sau leisti mokėti už tokio tipo paslaugas, jas gauti ir

[62] Virginie Ma-Dupont, Gestion publique, note reactive N° 73, 2015

[63] Idem

[64] Mayumi Hayashi, International Journal Of Community Currency Research 2012, „Japan‘s Fureai Kippu time banking in eldery care: origins, developement, challenges and impact“, King’s College London, 38p.

jaustis pilnais bendruomenės nariais. Tačiau kaip ir visos komplementarinės valiutos, taip ir Fureai Kippu susiduria sus sunkumais. Jie susiję su keliais veiksniais :

- ✓ Bendruomenės nariai nenoriai leidžia savo uždirbtus kreditus ar jais dalinasi, jie juos laiko ateičiai, kai jiems patiems ar jų artimiesiems jų gali reikėti.
- ✓ Nariai noriai dalyvauja padėdami kitiems, tačiau valiuta turi būti naudojama, nes po kiek laiko ją laikant ji išsibaigia ir reikia vėl naujos, kas reikalauja papildomų valstybės lėšų.

Kai kurios Japonijos idėjos buvo perimtos ir kitų valstybių, ypač **Didžiosios Britanijos**, siekiant pagerinti Big Society modelį. Pirmieji laiko bankai Didžiojoje Britanijoje įsikuria 1980 metais ir pavadinami Fair Shares.

Jų įkūrėjas Edgar Cahna, teigė kad koprodukcija yra svarbi socialinių programų dalis. Cahna pamatė, kad „socialinių programų sėkmė ar nesėkmė labai priklauso nuo „vartotojų darbo“: paslaugos vartotojas deda pastangas kad rezultatyviai atliktų paslaugą ir taip padeda pats sau.“ (International Journal of Community Currency 2009)[65] Didžiojoje Britanijoje šie bankai buvo integruoti kovojant su skurdu ir yra naudojami kaip būdas atstatyti bendruomenės socialinius ryšius. „Koprodukcija daroma prielaida, kad [...] klientus laikant partneriais galima padauginti vyriausybės skirtas išlaidas ir sustiprinti žmonių galią. Mes galime sukurti dauginimosi efektą.“ [66] Kaip matome iš 11 paveikslo, vyriausybės investuojami pinigai į socialines sritis koprodukcijos dėka yra padauginami. Šis fenomenas vyksta, nes į jį įsitraukia daug žmonių, suinteresuotų padėti kitiems ir taip didinti gyvenimo kokybę bendruomenėje.

Pav. 11 laiko pinigų dauginimosi modelis

[65] International Journal of Community Currency Research Vol 13, 2009, Lee Gregory Cardiff University

[66] Timebanking UK oficialus tinklapis, žiūrėta sausio 2d. , http://www.timebanking.org/what-is-timebanking/about-coproduction/

laiko pinigų dauginimosi modelis [67]

Ši laiko bankų sistema labai efektyvi ir apima daug aspektų. „Laiko Banko Sąjungai priklauso apie 300 vietos laiko bankų visoje Didžiosios Britanijos teritorijoje, turinčių 350000 vartotojų.“(Kalinowski 2016)[68] Šiandien pagrindinis jos tikslas yra pagerinti sveikatos ir socialinės priežiūros valdymą:

- ✓ Padėti žmonėms sveikiau gyventi organizuojant fizines veiklas ir sportus prieinamus visiems
- ✓ Padaryti bendruomenę kuri rūpinasi ir globoja kitus bendruomenės narius bei padeda jiems integruotis
- ✓ Padėti ligoninėms geriau bendradarbiauti organizuojant transportą ir užsakant susitikimus
- ✓ Skatinti dalinimąsi viešųjų paslaugų srityse
- ✓ Geriau rūpintis kitais nariais.

Savanorystė yra labai svarbi sveikatos ir socialinės priežiūros integracijai. Bendruomeninio požiūrio dėka galime matyti radikalius paskeitimus, kurie padeda pagerinti žmonių sveikatą ir gerbūvį. Viena iš geriausiai veikiančių laiko banko valiutų Didžiojoje Britanijoje yra Mančesteryje, įkurta ir valdoma VCSE (Voluntary Community and Social Enterprise). Anot jos, „vietos valdžia ir privalomosios sveikatos sektorius sudaro tik 38% Mančesterio VCSE pajamų,“ (Kalinowski 2016)[69] likusi dalis reikalingų paslaugų yra atliekama savanorių, kurie tam skiria savo laiko valandas.

Amerikoje Roberto Wood Johnson fondas, tarp 1987 ir 1990 metų atliko šešis bandomuosius projektus senjorams. Vienas iš šių projektų, „narys nariui“, įsikūręs Brukline yra taikomas draudimo bendrovės Elderplan, kuri naudoja laiko bankus kaip būdą skatinti aktyvų gyvenimą savo vyresniesiems nariams. Idėja yra paskatinti vyresnio amžiaus žmones aktyviau įsitraukti į bendruomenę ir tuo pačiu galėti prašyti bendruomenės narių pagalbos. Jos tikslas ne tik padėti senjorams, bet taip pat skatinti jų orumą ir galėti suteikti paslaugas kitiems, t.y. jaustis naudingiems bendruomenei.

Kitas dažnai cituojamas pavyzdys Amerikoje yra Ithaca valandos. „Ithaca yra Niujorko valstijos miestas, kuriame naudojami laiko pinigai Ithaca Hours, kuriuos priima apie 15000 parduotuvių ir įmonių „(Cornu 2001)[70] bei vietos institucijos ir bankai. Juos galima iškeisti į dolerius, 10 dolerių viena Ithaca

[67] Timebanking UK oficialus tinklapis, žiūrėta sausio 2d., http://www.timebanking.org/what-is-timebanking/about-coproduction/

[68] Wojtek Kalinowski, „Un panorama des monnaies sociales et complémentaires en Europe“, Institut Veblen, 2016, 2p.

[69] Historical Manchester devolution agreement, 2017, žiūrėta 2017 kovo 16d., http://www.timebanking.org/historic-manchester-devolution-agreement/

[70] Jean Michel Cornu, „L‘innovation monetaire differentes monnaies pour differents objectifs“, 2001, 8p.

valanda, kas yra vidutinis valandos atlyginimas. Tačiau vertimas iš dolerių į Ithaca valandas negalimas. Remiantis Ithaca valandų internetine svetaine,[71]Ithaca valandos suteikia visokeriopą naudą :

- ✓ plečia vietinių pinigų pasiūlą
- ✓ skatina ir plečia vietos vartojimą
- ✓ skatina vietoje auginamų ekologiškų maisto produktų vartojimą
- ✓ padeda pradėti naują verslą ir sukurti naujas darbo vietas
- ✓ sumažina priklausomybę nuo importo ir transporto
- ✓ remia kitas nesiekiančias pelno bendruomenines organizacijas
- ✓ suteikia paskolas be palūkanų
- ✓ skatina bendruomenės pasididžiavimą ir gerbūvį.

1990 metais įkurtas laiko bankas įgavo naują kryptį **Kanadoje,** Kebeke, jis vadinamas Accorderie. Accorderie 2001 metais pradeda kovą prieš skurdą ir atskirtį ir tampa tarpinis variantas tarp laiko banko ir LETS. Atsiranda du pagrindiniai tikslai: socialinis, skatinantis solidarumą ir savitarpio pagalbą bei socialinių ryšių kūrimą, ir ekonominis, duodantis galimybę prieiti prie paslaugų ir prekių gavimo bei kredito. Šioje sistemoje nėra savanoriavimo, kiekviena valanda, praleista asociacijos labui arba bendruomenės labui yra mokama laiko pinigais. Tai gali būti įvairios paslaugos, pradedant nuo naujų narių priėmimo ir baigiant šios sistemos platinimu. Accorderie sugebėjo išspręsti problemas, kurios buvo kartais jaučiamos kituose laiko banko ar LETS projektuose, ypač paklausos ir pasiūlos įvairovės atžvilgiu. Jai tai pavyko sukuriant 12 Accorderie tinklą Kvebeko teritorijoje. 2013 metais šis modelis buvo pritaikytas Prancūzijoje, įsteigtas Masif asociacijos. „2016 metais jam priklauso 20 Accorderie. Vietos bendruomenės taip pat dalyvauja šiame vystymęsi suteikiant finansinę pagalbą ir suteikiant jos diegimo prietaisus savo teritorijose.“ (Cornu 2001)[72]

Kita didelio mąsto laiko valiuta **Prancūzijoje** yra SEL. Vietos mainų sistema (SEL) yra teisiškai valdoma asociacijos, kurios nariai keičiasi prekėmis, paslaugomis ir žiniomis. Prancūzijoje ši veikla yra reglamentuota 1901 metų teisės aktu. Savo šalininkams šios asociacijos siūlo alternatyvą dominuojančiai ekonomikos sistemai, kuri atitinka žmogiškąsias vertybes. Šiuolaikinė SEL sistema nebėra kuriama kovoti su skurdu, bet socialiniams ryšiams atgaivinti ar sukurti. Anot SEL'idaire katalogo, 2012 Prancūzija turėjo 472 SEL. Jie daugiausia paplitę aplink Vidužemio jūrą, Bretanės, Ronos Alpių

[71]Paul Glover, „Creating Community Economics with Local Currency“, žiūrėta 2017 kovo 16d. http://ithacahours.com/

[72] Jean Michel Cornu, „L‘innovation monetaire differentes monnaies pour differents objectifs“, 2001, 30p.

regione, toli šiaurėje ir rajonuose aplink Žirondą. „2012 SEL buvo savivaldybėse, kur nedarbo lygis buvo vidutiniškai didesnis nei nacionalinio lygio (8,5%, palyginti su 6,9%), ir kur vidutinės pajamos vienam vartotojui buvo šiek tiek mažesnės už nacionalinį lygį (18 204 € nuo 18,402 eurų).“ (Cornu 2010) [73]Iš šių duomenų būtu galima teigti kad SEL atsiranda vietose, kur socialinė atskirtis yra didesnė. „SEL yra toleruojamos bankų ir valstybių su sąlyga kad jos lieka priimtino veiklos dydžio ir kad nestatytų į pavojų finansinės bankų ir bendruomenių pusiausvyros.“ (Cornu 2010) [74] Nėra nacionalinės SEL asociacijos, tačiau yra bendras tinklapis, kuriame bendruomenės gali dalintis informacija ir kurio būvimas padeda tariantis su valstybės institucijomis dėl šio atsiskaitymo būdo plėtros. Kai kurie SEL įsteigia būdus, leidžiančius mainus tarp SEL. Taip pat sukurtas SEL kelias (La Route de SEL), kuris suteikia galimybę keliauti per šias sistemas ir gauti būstą, už kurį mokama SEL laiku į kelionės knygelę (carnet de voyage).

3.3 Lokalinių komplementarinių valiutų sistemos Europoje

Kaip jau buvo minėta aptariant komplementarinių valiutų istoriją pirmojoje darbo dalyje, LETS susikūrė 1983 metais Kanadoje, Vankuveryje, kaip ir dauguma istorinių komplementarinių valiutų, ekonominės krizės metu. Šia sistema norėta kovoti su skurdu, nedarbu bei atgaivinti vietos ekonomiką. SOL ir LETS sąvokos verčiant pažodžiui nėra ekvivalenčios, bet šių sistemų principas yra tas pats ir jos MLC pasaulyje yra sugretinamos. Pagrindiniai SOL LETS ir REGIO bendri bruožai :

1. Solidarumas. Pagrindinis jų tikslas yra kurti socialinius bendruomenės narių ryšius, tarpusavio pagalbą ir solidarumą. Jie siekia padėti žmonėms kuriems reikia pagalbos. Lygybės, abipusės paramos ir demokratiškumo principas.

2. Siekiama įdiegti alternatyvią sistemą dominuojančiam ekonominiam modeliui ir sumažinti krizių įtaką teritorijoje. Iš įvairių šaltinių galime pastebėti kad krizių metu, kaip ir komplementarinių bankų atvejais, lokalinės valiutos vartojimas auga. Po 2008 metų ekonominės krizės naujų MCL kūrimas ypač paspartėjo visoje Europoje ir tęsėsi iki 2014 metų.

3. Praktiškai visais atvejais asociacijose dirba savanoriai, tik keliais atvejai yra samdomas vienas ar du žmonės MCL plėtrai. Tai susiję su mažu asociacijų biudžetu ir viešojo sektoriaus institucijų paramos trūkumu. Visiems projektams reikalinga didesnė vietos institucijų parama ir bendradarbiavimas.

[73] Jean Michel Cornu „De linovation monetaire aux monnaies de l‘inovation“, 2010, 54p.

[74] Idem

4. Asociacijų nariai atsiskaito už pirkinius parduotuvėse ir tinklo įmonėse lokaline valiuta, kurią gauna atitinkamose asociacijose keičiant nacionalinę valiutą santykiu 1 už 1.

5. Visos jos taiko valiutos nuvertėjimo principą, kuris padeda už jas atsakingoms asociacijos gauti finansavimą ir tęsti projektą. Šis būdas taip pat padeda padidinti valiutos apyvartą, kuri visais atvejai yra didesnė bent 2 kartus nei euro.

	Santykis su už teritorijos esančiomis įmonėmis	**Santykis su vietos valdžia**	**Santykis su bankais**	**Santykis su vietos įmonėmis**	**Santykis su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis**
SOL	nepriklausomas, periodiškas	sujungta	nepriklausoma	sistemos varomoji jėga	glaudžiai bendradarbiauja
LETS	nepriklausomas, periodiškas	retai sujungta	nepriklausoma	integruota	nepriklausomas
REGIO	nepriklausomas, periodiškas	retai sujungta	sujungta	sistemos varomoji jėga	sujungta

Lentelė 7 MLC santykis su kitomis institucijomis

Lentelė yra darbo autoriaus darbas

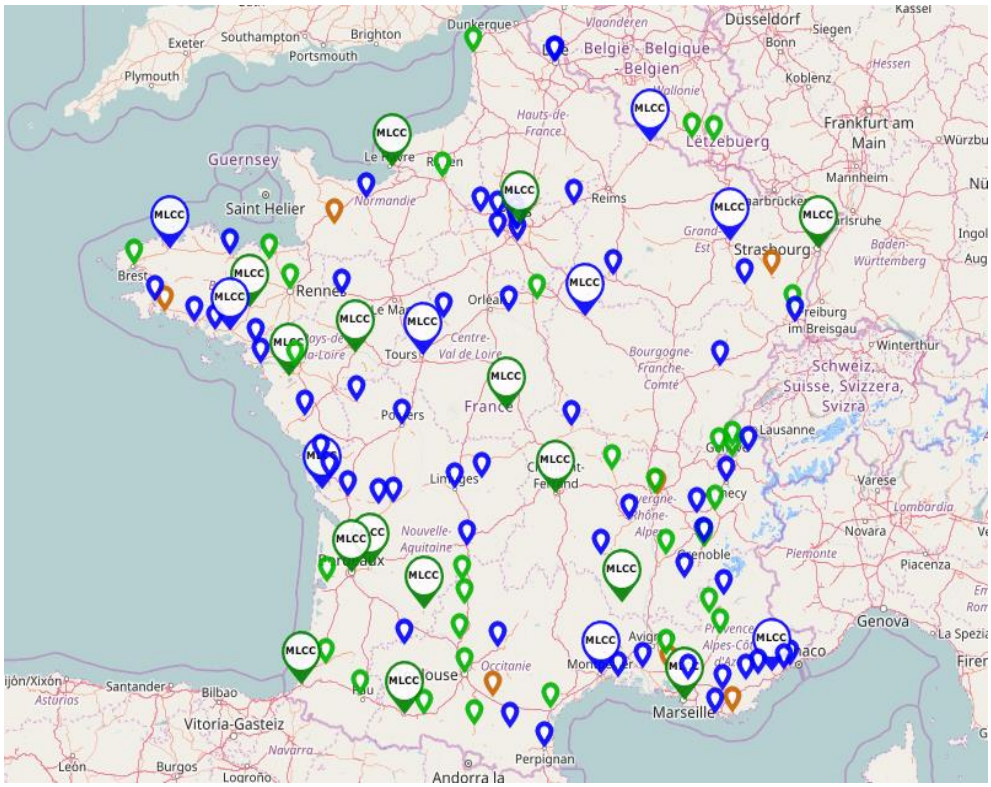
3.3.1 SOL komplementarinių valiutų sistema

SOL yra komplementarinė valiuta, sukurta 2007 metais, centralizuotos nacionalinės valdžios, ir įgyvendinta EQUAL Europos Sąjungos programos dėka bei finansuojama Europos Sąjungos socialinių fondų. "Galimybė integruoti Europos programą davė naują impulsą SOL, kombinuojant Europos fondų kitokį naudojimo būdą (50%), Prancūzijos vietos valdžios institucijos viešųjų išteklių naudojimą (30%) ir privačias investicijas (20%) […] Todėl vietos valdžios institucijos buvo įtrauktos į SOL, suteikiant MLC novatorišką aspektą."(Banc ir Fare 2010)[75]SOL remiasi lojalumo sistema taikoma bendrovėms, asociacijoms bei įmonėms, priimančioms tam tikrus socialinius ir aplinkosaugos reikalavimus, kuriuos nustato SOL kooperacija. SOL atveju vietinės valdžios aparatai turi autonomiją veiklos atžvilgiu, tačiau yra priklausomi nuo centro teisių ir negali laisvai diegti naujovių. Jo vartojimą nustato vietos valdžia kartu su šiam tinklui priklausančioms asociacijoms. SOL sistema yra sukurta kad įdiegti naujas taisykles

[75] Jérome Blanc ir Marie Fare, 2010 “Les monnaies sociales en tant que dispositifs innovants: une ´evaluation”, 14p.

tarp paklausos ir pasiūlos, tarp vartotojo ir gamintojo. Vietos valdžia gali duoti SOL taškų tikslinei žmonių grupei socialiniais, ekonominiais, kultūriniais ar sportiniais tikslais.

žalia veikiančios MLC, **oranžinė** nebeveikiančios MLC, **mėlyna** kuriamas MLC projektas

Pav. 12 Lokalinių komplementarinių valiutų pasiskirstymo žemėlapis Prancūzijoje 2016 metais [76]

Viena iš geriausiai šiandien veikiančių SOL valiutų yra SoNantes, įkurta 2015 metais. Tai prekių ir paslaugų keitimosi sistema sukurta Nanto aglomeracijos įmonėms ir gyventojams. Ji skirta tik vietiniam vartojimui ir skirta tik šios sistemos šalininkams. Jos sukūrimas buvo įkvėptas WIR sistemos ir remiasi įvairiapuse veikla teikiant įmonėms kreditus ir skatinant mainus tarp įmonių ir gyventojų. Fiziniai asmenys gali gauti SoNantes pinigus kaip premijas, atlyginimus, ar iškeičiant eurus. Jie nenaudoja fizinių pinigų, viskas kaip ir WIR atveju vyksta informacinių technologijų erdvėje arba naudojant kreditines korteles. SoNantaise asociacijos statute galima rasti šios valiutos misiją ir užduotis (la SoNantaise statuts, 2015)[77]

- ✓ Plėsti SoNante veiklą teritorijoje

[76] žiūrėta 2017 kovo 17d, http://monnaie-locale-complementaire-citoyenne.net/france/

[77] la SoNantaise statuts, 2015, Žiūrėta 2017 kovo 17d, https://sonantes.fr/wp-content/uploads/2015/12/statuts_la_sonantaise.pdf

- ✓ Sujungti piliečius, įmones, asociacijas, vietos valdžios institucijas
- ✓ Skatinti mainus rato viduje
- ✓ Mobilizuoti naujus šalininkus
- ✓ Įvertinti rezultatus ir poveikį teritorijai
- ✓ Plėsti vietinės valiutos kultūrą ir palaikyti ryšius su kitomis vietinėmis valiutomis

Kita, viena iš labiausiai cituojamų SOL valiutų Prancūzijoje yra SOL-Violette, įstiegta 2011 metais Tulūzoje. Ši komplementarinė valiuta yra pristatoma kaip bendruomeninė, siekianti sukurti ryšius su vertybėmis, skatinti vietos ekonomiką. Ji taiko teritorinius, aplinkosaugos, socialinius, ekonominius ir pilietinio įsipareigojimo kriterijus. „Šiandien šiam projektui priklauso 1700 narių ir 135 įmonių, kurie rinkoje naudoja 43 000€ vertės Sol-Violette. Ji turi 2 partnerius bankus, Crédit Coopératif ir Crédit Municipal.“[78] Bankų įsitraukimas ir palaikymas paspartina valiutos plėtrą ir padaro ją patrauklesnę vartotojams.

Prancūzijoje MLC plėtra pastaraisiais metais sparčiai auga ir atsiranda vis daugiau įvairaus tipo komplementarinių valiutų. 2014 liepos 31 dienos aktas, oficialiai įteisino MLC, tai buvo labai svarbus pasiekimas, sparčiai paskatinęs MLC kūrimąsi. Prancūzija kol kas yra vienintelė Europos šalis, oficialiai įteisinusi komplementarines valiutas teisės aktu. Tai yra didelis žingsnis komplementarinių valiutų istorijoje, kuris tikimasi paskatins ir kitas valstybes sekti šiuo pavyzdžiu. Remiantis REGIO patirtimi, SOL taiko tirpstančios valiutos modelį, valiuta po tam tikro laiko nuvertėja ir tai leidžia „padidinti valiutos apyvartos greitį, pinigų kaupimas tapo brangus, kas skatina vietos išlaidas. Ši patirtis yra labai sėkminga, nes tirpstančioji valiuta gali cirkuliuoti keturiasdešimt kartų greičiau nei oficiali valiuta ir tai leidžia ekonominį atsigavimą“(Magnen ir Fourel)[79].

3.3.2 LETS komplementarinės valiutos

LETS yra labiausiai paplitusi ir geriausiai žinoma MLC sistema Europoje, kurios principais remiasi dauguma komplementarinių valiutų pasaulyje ir Europoje. Pateiksime labiausiai paplitusius Didžiosios Britanijos LETS pavyzdžius.

[78] Jean-Philippe Magnen ir Christophe Fourel „Mission d’étude sur les monnaies locales complémentaires et les systèmes d’échange locaux, d‘autres monnaies pour une nouvelle prospérité, Rapport « Mission Monnaies Locales Complémentaires“, 2015, 9p.

[79] Jean-Philippe Magnen ir Christophe Fourel „Mission d’étude sur les monnaies locales complémentaires et les systèmes d’échange locaux, d‘autres monnaies pour une nouvelle prospérité, Rapport « Mission Monnaies Locales Complémentaires“, 2015, 127 p.

Lentelė 8 Didžiosios Britanijos vietinių valiutų schemų skalė[80]

Valiuta	Valiutos apyvartoje vertė	Vietinė populiacija
Bristol Pound	£250000	1000000
Brixton Pound	£100000	300000
Lewes Pound	£20000	17000
Totnes Pound	£8000	15000
Stroud Pound	£7000	13000

Kaip matome iš lentelės, nors šie projektai labai sėkmingi, tačiau, apyvarta kaip ir kitų šalių komplementarinių valiutų, lieka nedidelė ir dauguma gyventojų naudoja nacionalinę valiutą. LETS Didžiojoje Britanijoje buvo įkurta dėl keleto priežasčių:

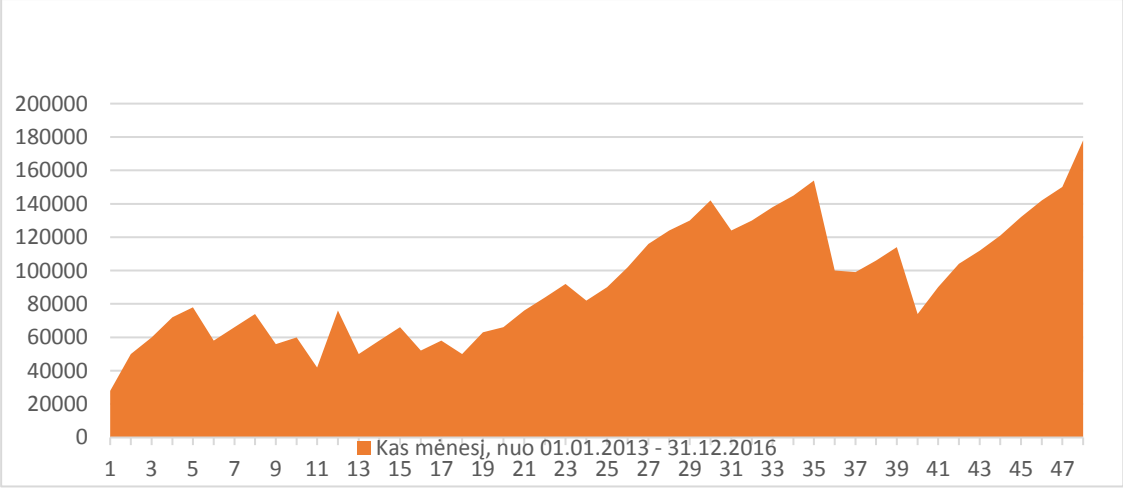
- Kaip atsakas į 2008 metų finansinę krizę, nusprendus kad yra labai svarbu paskirstyti turtus kitaip nei buvo daroma iki šiol. Jemas Bendellas teigia kad dabartinė monetarinė sistema yra finansinių krizių priežastis ir kad ji turi būti radikaliai pertvarkyta.
- Ekologinio ir darnios plėtros judėjimo kūrimas. Vietinės monetos tampa priemone paskatinti energijos perėjimą sumažinant anglies dioksido emisiją. Šią idėją inicijavo Transition Town asociacija, priklausanti "Transition" judėjimui, kuris sparčiai plinta visoje Europoje ir yra glaudžiai siejamas su komplementarinių valiutų kūrimu.
- Socialinės ir solidarumo ekonomikos vystymasis. Lokalinis valiutos vartojimas sumažina vartojimo ratą, kas skatina vietos ekonomikos kilimą ir leidžia sukurti solidarius ryšius bendruomenėje.

Labiausiai paplitę yra Bristol pound vietinė valiuta, įsteigta Bristolyje 2012 metais. Jį įkūrusi asociacija bendradarbiauja su savivaldybe, merija ir Bristol credit union. Šie partneriai yra pagrindinė Bristol paundo sėkmės priežastis, nes gyventojai ją priima daug lengviau, žinodami kad šia lokaline valiuta gali būti mokami vietos mokesčiai ir kad ji palaikoma savivaldybės. Bristolio meras Džordžas Fergusonas, kad paskatintų šios valiutos vartojimą bendruomenėje, gauna 100% savo atlyginimo Bristol paundais ir jo vyriausias pavaduotojas 5000£ Bristol paundais.

[80] Jean-Philippe Magnen ir Christophe Fourel „Mission d'étude sur les monnaies locales complémentaires et les systèmes d'échange locaux, d'autres monnaies pour une nouvelle prospérité, Rapport « Mission Monnaies Locales Complémentaires", 2015, 127 p.

Antra pagal vartojimą Didžiosios Britanijos yra Brixton vietinė valiuta, kuri buvo įkurta 2009 metais. Jos tikslai yra tokie pat kaip ir Bristol paundo. Pagrindinis tikslas yra skatinti mažas įmones ir komersantus išsilaikyti prieš monopolius. Tai verčia gyventojus susimąstyti kur išleidžiami jų pinigai ir taip didinti atsakomybės jausmą. Jis taip pat priklauso Transition judėjimui ir siekia sumažinti CO2 emisiją. Miesto savivaldybė kaip it Bristolio atveju palaiko vietinę valiutą ir jos principus, meras savo darbuotojams moka atlyginimus Brixton paundais.

Paimkime kitą Europos LETS pavyzdį išsivysčiusioje ir turtingoje šalyje **Liuksemburge.** Beki yra Liuksemburgo Rodange miestelio lokalinė moneta, įkurta 2013 metais, Beckerich Bendrijos Tarybos bei mero pavaduotojos Kamilės Gira iniciatyva. Ji viena iš retų komplementarinių valiutų, kuri nebuvo sukurta kovai su krize. Tai nebuvo aktualu, nes Liuksemburge 2008 metų krizė nebuvo labai jaučiama. Beki valiuta „cirkuliuoja 5 kartus greičiau nei euras ir palaipsniui įjungia vis daugiau ir daugiau vartotojų.“ (Hilbert 2016)[81] Žinant kad Liuksemburgas yra maža šalis, apie 540 000 gyventojų, šie skaičiai yra gana aukšti. Beki pagrindinis tikslas yra padidinti Rodange regiono perkamąją galią ir išvengti pinigų nutekėjimo. Anot Makso Hilberto, Beki įkūrėjo ir koordinatoriaus, „63,5 % narių perka vietos produktus, taigi perkamosios galios padidinimas reiškia ir regiono sustiprėjimą.“ (Hilbert 2016)[82] Kaip ir kitų komplementarinių sistemų valiutos, Beki padeda formuoti kooperacijų tinklą, kur jų nariai vieni kitiems padeda augti ir stiprėti. Jo specifika atspindi regiono specifiką, kuri yra novatoriška ir ekologiška. „Tai vienas iš vietos ekologijos projektų, kurio tikslai yra sukurti dalyvaujamąją demokratiją, kaimo vietovių atnaujinimą, vietinės energetikos nepriklausomybę.“ (Hilbert 2016)[83]

[81] Interviu su Max Hilbert 2016 03 04

[82] Idem

[83] Idem

Pav. 13 Beki skaičius rinkoje[84]

Kita įdomi LETS valiuta yra Eco iris, **Briuselio** regiono valiuta, sukurta 2012 metais, Briuselio savivaldybės ir valdoma Briuselio Aplinkosaugos ministerijos. "Šiandien ją naudoja 650 gyventojų, 40 įmonių. Apyvartoje yra 56000 eko iris pinigų. "(Lhuillier 2014)[85] Kaip matome skaičiai nėra aukšti, ypač palyginus su Liuksemburgo Beki vartojimu, tačiau jos potencialas yra didelis. Ši sistema yra šiek tiek kitokia ir jos tikslas yra aplinkos apsauga ir darnus vystymąsis, skatintis vietinę ekonomiką ir gerintis bendruomenės sanglaudą. Ji skatina pirkti ekologiškus, organinius produktus, sodinti daržus, rūšiuoti šiukšles, naudoti žaliąją elektoros ir saulės energiją, pirkti dviračius, naudti viešąjį transportą ir t.t. Už šiuos ekologinius gestus, gyventojai gauna eko iris pinigų, kuriuos gali išleisti vietos teritorijoje. Šiais pinigais negalima nusipirkti cigarečių, alkoholio ar aplinkai kenksmingų produktų. Šis Eco iris tinklas sparčiai plinta visoje Belgijos teritorijoje. Nepaisant geros idėjos, šis projektas nevyskta labai greitai, tačiau jo įtaka yra didelė, tuo labiau kad ji atspindi didžiąsias šiandienos problemas ir bando su jomis kovoti.

3.3.3 REGIO(regiogeld) komplementarinės valiutos

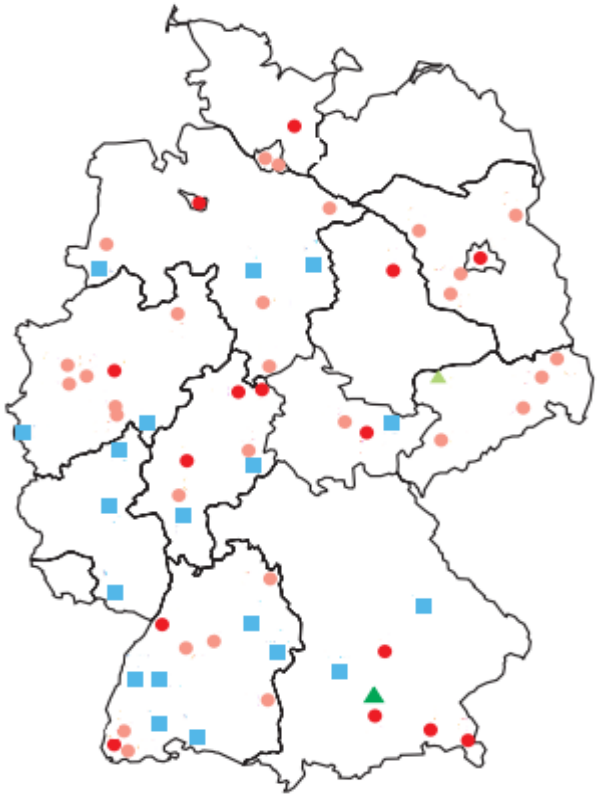
Pirmoji iniciatyva Regiogeld (regioninių valiutos), pavadinta Roland buvo sukurta 2001 Brėmene, Vokietijoje. Jos įkūrėjas Tomas Mayeris 1990aisias dirbo su projektu Omnibus, kurio tikslas skatinti tiesioginę vietos demokratiją ir regionines iniciatyvas. Regioninės valiutos, sukurtos pilietinės visuomenės organizacijų šitokiu būdu atsiranda Vokietijoje ir plečiasi į kitas šalis.

Chiemagauer yra žinomiausia Vokietijos MLC, kurios pagrindinis tikslas yra regioninės ekonomikos skatinimas, kuris daro įtaką vartojimo elgesio pasikeitimams ir kitų vystymosi tipų atsiradimui. Jis yra Chiemagau regione ir priklauso REGIO projektui. Sistemos privalumai :

- Įmonės priimdamos Chiemagauer valiutą, sukuria ištikimų klientų tinklą, kurie perka prekes ir paslaugas pas juos.
- Ši sistema kaip ir kitoms komplementarinių valiutų sistemoms padeda sustiprinti bendradarbiavimą tarp regiono įmonių vietine valiuta.

[84] Iš Beki statistikos, žiūrėta 2017 kovo 19d. http://www.beki.lu/index.php/fr/beki/fonctionnement
[85] Vanessa Lhuillier, 2014, „Les Eco Iris fleurissent à Bruxelles“, žiūrėta 2017 kovo 20d.
http://www.lesoir.be/418305/article/actualite/regions/2014-02-04/eco-iris-fleurissent-bruxelles

Kaip matome iš 14 paveikslo. REGIO yra paplitę visoje Vokietijos teritorijoje.

Mėlyna veikiančios REGIO valiutos

oranžinė kuriamas REGIO projektas

raudona nebeveikiančios REGIO valiutos

paveikslo šaltinis Christian Gelleri 2009[86]

Pav. 14 Regioninių valiutų paplitimas Vokietijoje

- Taikoma tirpstančioji strategija, 5 %
- Klientai gauna papildomas nuolaidas atsiskaitydami Chiemagauer valiuta ir tuo pačiu palaiko asociacijas, kurios gauna dalį nuvertėjusios valiutos sumos
- Valiuta suartina asociacijas ir įmones
- Vietos valdžiai REGIO valiuta padeda vystyti vietos ekonomiką, kas atneša daugiau mokesčių, padaugina viešąsias išlaidas ir skatina teritorijos vientisumą
- Tikslas naudoti ekologinius vietos produktus

2010 metais buvo 27 regioninės Vokietijos valiutos ir 40 kūrimosi procese(Cornu 2010)[87]

Chiemgauer statistika rodo , kad Chiemgauer tinklui 2010 metais priklausė 3050 nariai: 602 įmonės, 217 asociacijos, 2230 vartotojai. 2010 metais 1,5 milijonų eurų buvo iškeisti į šiuos pinigus, 520.000

[86] Christian Gelleri, „International Journal of Community Currency Research „Vol 13 (2009) 68p.

[87] Jean Michel Cornu „De linovation monetaire aux monnaies de l'inovation", 2010, 45p.

Chiemgauers buvo apyvartoje, daugiau nei 480 000 € buvo paskolinti kaip mikro kreditai. Chiemgauer duomenimis, tais pačiais metais Chiemgauer cirkuliacija regione buvo 2,3 kartų greitesnė nei euro.[88]

Visas pasaulis, ypač Europa atsidūrė kryžkelėje. Mes esame beprecedentinėje situacijoje, kurioje susiduria tokios problemos kaip klimato kaita, rūšių išnykimas, gyventojų senėjimas, finansinis nestabilumas. Ši situacija yra nauja, todėl ir priemonės jai išspręsti turi būti naujos, viena iš jų yra būtent komplementarinė valiuta. Anot Bernanrdo Lietaero (Comte rendu du seminaire 2009)[89], dabartinė pasaulio situacija iki 2020 metų smarkiai pasikeis, nes yra 4 didžiulės tendencijos kurios visiškai nesuderinamos su dabartine sistema:

1. Gyventojų senėjimas. 20% pasaulinės populiacijos sudaro žmonės, kuriems virš 65 metų.
2. Klimato atšilimas ir rūšių išnykimas.
3. Industrinės eros pabaiga.
4. Monetarinės sistemos sistemingas nestabilumas.

Atsakas gali būti sukurtas ES regionų mąstu, kuris yra esminis dinamiškos būsimos valdysenos dizainas. Komplementarinės valiutos siūlo pasaulį valdyti kitu būdu, jos siūlo alternatyvų suvokimą ir pasaulėžiūrą, bei atveria perspektyvas į novatoriškas idėjas. Komplementarinių valiutų nauda regioninei politikai gali būti labai didelė, kuri padėtų sutvirtinti regioninę integraciją ir jos dinamiką. Sąveikaujant regioninės politikos įtvirtinimo ir komplementarinių valiutų plėtros metodams galima pasiekti norimų rezultatų. Savivaldybės galėtų dar labiau integruoti komplementarines valiutas į savo veiklą ir skatinti vietos gyventojus įsitraukti į šių valiutų vartotojų gretas. Nauda yra abipusė, savivaldybės multiplikuoja investicijas savo teritorijoje ir tuo pačiu padeda MLC plėstis. Centriniai bankai taip pat turi savo vaidmenį komplementarinių valiutų plėtrai. Iki šiol jie praktiškai nesikiša į šią tendenciją ir ją toleruoja, tačiau neprisideda prie jos sklaidos. Jie galėtų padėti MLC kuriančioms asociacijoms reguliuoti pajamas bei leisti keisti MLC banknotus į oficialiąsias valiutas bankuose, kaip tai daroma Brazilijoje. Tai palangvintų prieinamumą vietos gyventojams ir padėtų išvengti banknotų užlaikymo.

[88] Chiemgauer complementarinės valiutos internetinis tinklapis http://www.chiemgauer.info/index.php?id=249&rws_donation_from=01.01.2010&rws_donation_to=01.01.2011

[89] Bernard Lietaer, "Comte rendu du seminaire des nouvelles monnaies pour de nouveaux liens, une solution systematique a la crise", 2009, www.philosophie-management.com, 4p.

IŠVADOS

1. Išanalizavus skirtingų tipų komplementarines valiutas, komplementarinių valiutų bankus, LETS, SEL, REGIO, įrodyta, kad jos teikia didelę naudą vietos bendruomenei, viešojo sektoriaus institucijoms, įmonėms bei kitiems partneriams. Jų tikslas nėra pakeisti oficilią valiutą, bet ją papildyti. Jos visos turi bendrus interesus; palaiko teritorijos socioekonomines ir politines praktikas naudojant naujas normas, ir skatina piliečius ir bendruomenes reaguoti bei veikti. Jų tikslas nėra tik ekonominis, ypač kreipiamas dėmesys į daug platesnę politinės transformacijos idėją ir visuomenės pertvarkymą. Šių valiutų pagalba galima sukurti dinamišką regioną, stabilią ekonomiką ir išvegti resursų nutekėjimo. Jos taip pat padeda padidinti perkamąją galią, viešojo sektoriaus institucijų finansinį pajėgumą, padidninti jų veikimo laisvę ir diapozoną, bei pasirūpinti socialinių vertybių bei demokratiškumo kūrimu. Be viso to, komplementarinės valiutos ugdo ir išsaugo kultūrinę ir socialinę Europos regionų įvairovę.
2. Išanalizvus Europos Sąjungos regioninės politikos kryptis paaiškėjo kad Europos Sąjungos politikoje regionų politika užima labai svarbią vietą. Kartu veikiant ES, nacionalei ir regiono politikai, galima užtikrinti ES regionų plėtrą. ES regioninė politika yra solidarumo politika, kuri skatina mažiau išsivysčiusius regionus iškilti ir siekia išlyginti gyventojų gyvenimo lygio skirtumus. 2014-2020 metų nustatytas regioninės ES politikos finansavimas yra orientuotas į keturias sritis: mokslinius tyrimus ir inovacijas, IRT vystymą, MVĮ konkurencingumo didinimą ir CO2 kiekio atmosferoje mažinimą. Šios finansavimo kryptys nustato ES regionų politikos prioritetus. Regionų politika yra ypač svarbi ekonominių krizių metu, nes jos dėka lėšos gali būti greitai paskirstomos toms sritims, kurioms jų labiausiai reikia konkrečiu laikotarpiu.
3. Šiuo darbu įrodytas regioninės politikos ir komplementarinių valiutų sąveikos veiksmingumas. Regioninės politikos ir komplementarinių valiutų tikslai dažnai sutampa. Vietos institucijos dirbdamos kartu su komplementarinių valiutų steigėjais gali papildyti vieni kitus ir padidinti savo taikomų priemonių efektyvumą. Komlpementarinių valiutų sistemos kaip ir ES regionė politika siekia geresnio vietos gyvntojų gyvenimo. Jos remiasi solidarumu, aplinkos apaugos bei ekologijos idėjomis, skatina vietos gyventojų socialinio gyvenimo pilnavertiškumą. Jos abi dažnai siekia padėti labiausiai pagalbos prašantiems bendruomenės nariams, priklausomai nuo komžnkrečios vietovės tai gali būti senjorams, vaikams, stihijų nuniokotiems gyventojų būstams atstatyti ar kt. Šioms priemonės sąveikaujant, padidėja vietos gyventojų įsijungimas į vietos valdymą ir tikrosios demokratijos kūrimas.
4. Vienas iš šio darbo siekių yra, kad viešojo sektoriaus institucijos aktyviau palaikytų komplementarinių valiutų kūrimąsi. Remiantis šiame darbe aptartais pozityviais pavyzdžiais,

įrodyta kad viešojo sektoriaus institucijos gauna naudos, jei palaiko komplementarines valiutas. Jų vaidmuo yra labai svarbus komplementarinių valiutų plėtrai, norint pasiekti kuo geresnių rezultatų. Viešojo sektoriaus institucijos skatinamos palengvinti komplementarinių valiutų asociacijų darbą ir suteikti joms tiek finansinę tiek ir kitokio pobūdžio reikiamą pagalbą. Darbe aptarta keletas būdu kaip viešojo sektoriaus ir vietinės institucijos gali padėti šiai veiklai plėtoti. Be to, norint pasiekti optimaliausių regioninės politikos rezultatų, viešojo sektoriaus institucijos skatinamos diegti įvairaus tipo komplementarines valiutas pačios, jas pritaikyszdamos prie konkretaus regiono specifikos.

5. Europos valstybės yra skatinamos sukurti tinkamą juridinę terpę komplementarinių valiutų kūrimui, nes iki šiol ji nėra konkrečiai apibrėžta. Europos Sąjungos įstatymai nedraudžia tokių valiuto kūrimo ir jų vartojimo ribotame gyventojų rate, tačiau jų plėtra yra sudėtinga. Nepaisant to, komplementarinės valiutos sparčiai kuriasi ir plečiasi, tačiau konkretaus juridinio statuso nebuvimas stabdo bendruomenės narius, tiek vartotojus, tiek ir gamintojus būti aktyvesniais. Esant tinkamai juridinei terpei būtų gaunamas ir didesnis palaikymas iš centrinių, nacionalinių ir socialinių bankų, kuris kol kas yra labai ribotas ir katais netgi neigiamas. Ypač kompleksinės, ketvirtos kartos komplementarinės valiutos, yra dažnai apsunkinamos biurokratija. Kad ši problena būtų išspręsta, reikia sekti Prancūzijos pavyzdžiu ir Europos Sąjungos sutartyje įteisinti komplementarines valiutas.

REKOMENDACIJOS

Norint kuo geriau prisitaikyti prie esamos situacijos ir ją valdyti kuo efektyviau bei pasiruošti ateinančiai kaitai, siūlau Lietuvoje ir visoje Europoje įsteigti ir pritaikyti jau esamas komplementarines monetas. Komplementarines valiutas reikia steigti regionų mastu ir jas tarpusavyje koordinuoti valstybiniu ar net Europos lygiu.

1. Gyventojų senėjimui spręsti siūlau Lietuvoje įsteigti laiko valiutą, remiantis patvariu Fureai Kippu Japonijos modeliu, analizuotu šiame darbe. Vyriausybė turi patvirtinti projektą, suteikti pradinį finansavimą ir pavesti įgyvendinti projektą vietos valdžiai bei nevyriausybinėms organizacijoms, padėsiančioms projekto plėtrai. Kiekvienas projektas turėtų būti pritaikytas konkrečiai vietovei, tačiau šis projektas gali būti universalus visiems Lietuvos regionams, nes problema aktuali visoje Lietuvos teritorijoje. Lietuvoje vis labiau ir labiau pastebimas senelių namų trūkumas, ypač tai aktualu tiems senyvo amžiaus žmonėms kurių vaikai gyvena užsienyje ir negali jais pasirūpinti. Be to, senjorai dažnai nenori palikti savo namų ir kraustytis į labiau palankias jiems gyvenimo vietas, kur jais pasirūpinti būtų lengviau. Prisirišimas prie savo gyvenamos vietos Lietuvos senyvo amžiaus gyventojams yra labai svarbus, į kurį reikėtų atsižvelgti. Ši laiko valiutos sistema duotų senjorams galimybę likti ten, kur jie nori labiausiai ir rasti žmonių, kurie jais pasirūpintų. Šio projekto dėka senjorai jaustųsi ne tokie vieniši ir socialiai aktyvūs, bei galėtų gyventi pilnavertiškesnį gyvenimą.

   Projekto veiklos etapai :

   - ✓ Vyriausybė turėtų įtraukti projektą į savo darbotvarkę ir jį patvirtinti
   - ✓ Vyriausybė galėtų išleisti laiko banknotus, kuriuos vietos valdžios pagalba išdalintų visiems Lietuvos senjorams
   - ✓ Esamos, ar naujai sukurtos asociacijos prisijungtų prie projekto plėtros ir pasirūpintų jos narių aktyvumu
   - ✓ Senjorai gautų projekte dalyvaujančių asmenų kontaktus ir galėtų lengvai su jais susisiekti
   - ✓ Į projektą turėtų būti įtraukta kuo daugiau žmonių, pradedant nuo moksleivių, baigiant aktyviais vyresnio amžiaus piliečiais
   - ✓ Bendruomenės nariai turėtų būti socializuojami ir skatinami padėti senjorams organizuojant įvairius renginius, seminarus, kalbant apie projektą mokyklose ir t.t...
   - ✓ Laiko valiutos kuponais turėtų būti galima mokėti kai kurios vietos mokesčius, viešąsias paslaugas
   - ✓ Reikėtų rasti kuo daugiau privačių rėmėjų, kurie sutiktų priimti atsiskaitymą šia valiuta.

2. Klimato atšilimo ir rūšių išnykimo problemai spręsti siūlau visų pirma prisijungti prie jau esamų ar kuriamų projektų Europos mastu. Taip būtų paprasčiau, greičiau ir efektyviau, nei sukuriant naują komplementarinę valiutą, tuo labiau kad Lietuvos teritorijoje dar nėra jokių jos pavyzdžių. Siūlau prisijungti prie "post COP 21" programos ekologinės valiutos Crocus kūrimo, kuri vis dar yra idėjos etape. Jungtinės Tautos (JT) yra skatinamos įdiegti šią tarptautinę valiutą kaip efektyvią ir greitą kaitos priemonę. Šios programos tikslas yra:

- ✓ mažinti CO2 kiekį atmosferoje, šiltnamio efektą ir globalinį atšilimą
- ✓ žemės "išvalymas" sodinant medžius, regeneruojant dirvožemį, saugant natūralią aplinką
- ✓ praturtinti dirvožemį, padidinti biologinę įvairovę
- ✓ išsaugoti švarų vandenį

Crocus gali tapti galingu įrankiu, kuris vienu metu kovotų su klimato kaita ir žmonių išsimaitinimo problema. Valiutos keitimo kursas kaip ir visos kitos bendrosios nuostatos turėtų būti nustatomas JT. Jos būtų diegiamos regiono vietos valdžios ir reguliuojamos JT. Įdiegus pirmąją tokią valiutą Lietuvoje būtų galima galvoti ir apie kitus projektus, susijusius su vietos ekonomikos kėlimu.

3. Industrinės eros pabaiga pažymi ekonominės sistemos kaitą. Kaip jau aptarėme ankstesniuose darbo skyriuose, dabartinė monetarinė sistema yra nestabili ir komplementarinės valiutos yra efektyvi stabilizavimo priemonė. Lietuvoje MLC projektą galime pradėti ne valstybiniu, o vieno ar kelių regionų mastu, kas duotų pradžią šio tipo valiutų plėtrai Lietuvos teritorijoje. Tai gali būti komplementarinių valiutų tinklas, kaip SEL Prancūzijoje, sukurtas vadovaujantis tais pačiais principais. Šios monetos tikslas yra išlaikyti regione uždirbamus pinigus vietoje, padidinti jų apyvartą, išvengti pinigų nutekėjimo, sukurti papildomas darbo vietas ir skatinti MVĮ kūrimąsi. Lietuvoje mažoms įmonėms yra sunku išsilaikyti dėl didelės monopolių konkurencijos. Piliečiams svarbu žinoti kur jie leidžia pinigus ir kokios kokybės paslaugas ir produktus už juos gauna. Šio projekto pradžia gali būti Kaunas ir Klaipėda su savo apylinkėmis. Kadangi pagrindinė ekonomikos koncentracija yra susitelkusi Vilniuje, komplementarinės valiutos kitiems miestams suteiktų galimybę sparčiau tobulėti. Kaip ir pirmojo, laiko valiutos, projekto atveju, projektas turi būti remiamas valstybės ir savivaldybių ir valdomas vietos asociacijų. Monetos pliurališkumo dėka palaipsniui vyktų ekonomikos delokalizacija, kuri padėtų bendruomenės nariams geriau gyventi ne tik Vilniuje, bet ir kitose šalies vietovėse.

Remiantis pozityvia kitų komplementarinių valiutų Europoje bei pasaulyje patirtimi, Lietuvos gyventojai galėtų geriau gyventi tiek ekonomine, tiek ir socialine prasme. Žinoma komplementarinių valiutų steigimo procesas yra ilgas, bet verta į jį investuoti laiką ir energiją, kadangi situacijos transformacija galima tik šios sistemos augimu ir dauginimusi. Šio darbo priede yra Philippe Derudder

siūlomas komplementarinių valiutų gidas, kuris atskleidžia pagrindinius komplementarinės valiutos kūrimo principus ir būdus, bei pataria į ką reikia atkreipti dėmesį ir kokia tvaka projektas turėtų būti kuriamas, kad procesas vyktų kuo sklandžiau.

LITERATŪRA

Moksliniai straipsniai ir monografijos

1) Bernard Leatier ir Margarit Kennedy "Monnaies régionales de nouvelles voies vers une prosperité durable", laidykla Charles Léopold Mayer, 2008,
   Marie Fare "Repenser la monnaie, transformer les territoires, faire société", Charles Leopold Mayer, 2016
2) Robert Musil 2000, „Gela, Raum und Nachhaltigkeit“, Lutjenburg leidimų biuras
3) Jérôme Blanc et Marie Fare „Les monnaies sociales en tant que dispositifs innovants : une évaluation, Innovations“, 2012
4) Jérôme Blanc „Les monnaies parallèles“, l’Harmattan, 2001
5) Philippe Derruder „Les monnaies locales complémentaires : pourquoi, comment ?“, Yves Michel, 2012
6) Bernard Lietaer „Créer des monnaies régionales pour traiter la crise globale“, Le journal de l'école de Paris du management, 2009
7) Wojtek Kalinowski „De la monnaie unique à la monnaie commune“, l'Institut Veblen N°2, 2012
8) Marie Fare, „Repenser la monnaie, transformer les territoires, faire société“, leidėjas Charles Leopold Mayer, 2016
9) Jean-Philippe Magnen ir Christophe Fourel, „Mission d’étude sur les monnaies locales complémentaires et les systèmes d’échange locaux, d’autres monnaies pour une nouvelle prospérité“ Première partie, 2015,
10) Rapport „Mission Monnaies Locales Complémentaires“ Première partie, 2015
11) Bernard Leataer, „Pouquoi les monnaies complemenatires sont elles necessaires à la stabilite economique, la preuve scientifque“, leidėjas Hermann Editeurs, 2015
12) Jérôme Blanc ir Marie Fare. „Quel rôle pour les pouvoirs publics dans la mise en œuvre de projets de monnaies sociales ?“. leidėjas XXXes Journées de l’Association d’Economie Sociale, 2010, Charleroi, Belgique
13) Marie Fare ir Carlos Freitas, „Enjeux territoriaux des monnaies sociales et complémentaires, introduction synthétique.“, leidėjas Notes pour atelier Fest Fric, 2012
14) J. Melo, „Viva Favela! Quand les démunis prennent leur destin en main“, leidėjas Michel Lafon, 2009
15) Jérôme Blanc, Denis Colongo. ICA European Research Conference: „Co-operatives contributions to a plural economy“, Lyonas, co-operative studies laikraštis, 2011
16) Philippe Derudier, „les monnaies locales comlémentaires :pourquoi ?comment ?“, leidėjas Yves Michel, 2014

17) Nicole Merle-Lamoot, Gilles Pannetier, Pipame ataskaita „Potentiel et perspectives de développement des plates-formes d'échanges interentreprises“, 2013
18) James Stodder, „Reciprocal exchange networks:implications for macroeconomics stability“ , Hartford CT, 2000
19) Rapport annuel „WIR, Ma chance banque WIR“, 2015
20) Virginie Ma-Dupont, Gestion publique, note reactive N° 73, 2015
21) Wojtek Kalinowski, „Un panorama des monnaies sociales et complémentaires en Europe“, Institut Veblen, 2016
22) Mayumi Hayashi, International Journal Of Community Currency Research 2012, „Japan's Fureai Kippu time banking in eldery care: origins, developement, challenges and impact“, King's College London
23) International Journal of Community Currency Research Vol 13, 2009, Lee Gregory Cardiff University
24) Jean Michel Cornu, „L'innovation monetaire differentes monnaies pour differents objectifs“, 2001
25) Jérome Blanc ir Marie Fare, 2010 "Les monnaies sociales en tant que dispositifs innovants: une ´evaluation"
26) Jean-Philippe Magnen ir Christophe Fourel „Mission d'étude sur les monnaies locales complémentaires et les systèmes d'échange locaux, d'autres monnaies pour une nouvelle prospérité, Rapport « Mission Monnaies Locales Complémentaires“, 2015
27) Christian Gelleri, „International Journal of Community Currency Research „Vol 13, 2009
28) Commission des affaires européennes du Sénat „Actualités Européennes“, 2015, numeris 47
29) Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas, 2014, „Apie Europos Sąjungos politiką. Regioninė politika“, leidėjas Liuksemburgo Europos Sąjungos leidinių biuras
30) Europos komisija "Communication de la Commission au Parlement européen, au Conseil, au Comité économique et social européen, au Comité des régions et à la Banque européenne d'investissement", Briuselis, 2017
31) Réponse de M. le Ministre des Finances Luc Frieden à la question parlémentaire numéro 1446, 2011

Teisės aktai

1) Europos sąjungos sutartis, oficialusis leidinys C 326 , 2012, 128 straipsnis
2) Prancūzijos monetarinis kodeksas, L521-3 straipsnis

Interviu

1) Interviu su Max Hilbert 2016 03 04
2) Alekso Hornungo interviu 2016 05 11

Internetinės prieigos

1) Jacques Theys, 2002, „Développement durable et territoires, L'approche territoriale du développement durable, condition d'une prise en compte de sa dimension sociale", http://developpementdurable.revues.org/1475 ; DOI : 10.4000/developpementdurable.1475
2) Milda Petrauskienė, 2014, „Regionų ateitis Europoje ar Europos ateitis regionuose?", http://www3.lrs.lt/pls/inter/www_tv.show?id=151938,7417,31
3) Toute l'Europe 2014, „Objectifs et fonctionnement de la politique régionale", http://www.touteleurope.eu/les-politiques-europeennes/regions/synthese/objectifs et-fonctionnement-de-la-politique-regionale.html
4) Europos komisija, 2015, „Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika", http://ec.europa.eu/regional_policy/lt/policy/themes/low-carbon-economy/
5) Europos Komisija „European Structural and Investment Funds", https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview
6) Europos komisija, 2017, „Accord de Paris", https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_fr
7) Christophe Fourel, 2015, „Monnaies complémentaires : peuvent-elles être un instrument clé du convivialisme ?", žiūrėta gruodžio 8d., http://www.lesconvivialistes.org/societe-civique/les-reseaux-amis-2/124-monnaies-complementaires-peuvent-elles-etre-un-instrument-cle-du-convivialisme
8) Instituto banco palmas, http://www.institutobancopalmas.org/o-que-e-um-banco-comunitario/
9) Observatoire villes inclusives, 2010, „Conjunto Palmeiras, Fortaleza (Brésil) : Banque Palmas", http://www.uclg-cisdp.org/sites/default/files/Fortaleza_2010_fr_Final.pdf
10) Timebanking UK oficialus tinklapis, http://www.timebanking.org/what-is-timebanking/about-coproduction/
11) Historical Manchester devolution agreement, 2017, http://www.timebanking.org/historic-manchester-devolution-agreement/
12) Paul Glover, „Creating Community Economics with Local Currency", http://ithacahours.com/
13) Monnaie locale complementaire, http://monnaie-locale-complementaire-citoyenne.net/france/
14) la SoNantaise statuts, 2015, https://sonantes.fr/wpcontent/uploads/2015/12/statuts_la_sonantaise.pdf
15) Beki statistikos, http://www.beki.lu/index.php/fr/beki/fonctionnement

16) Vanessa Lhuillier, 2014, „Les Eco Iris fleurissent à Bruxelles“ http://www.lesoir.be/418305/article/actualite/regions/2014-02-04/eco-iris-fleurissent-bruxelles
17) Chiemgauer complementarinės valiutos internetinis tinklapis http://www.chiemgauer.info/index.php?id=249&rws_donation_from=01.01.2010&rws_donation_to=01.01.2011

ANOTACIJA

Simonavičiūtė V. ES Regioninės politikos įgyvendinimas komplementarinių valiutų pagalba. Vadovas Prof. dr. Vainius Smalskys - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2017 – 67 p.

Magistro baigiamąjame darbe analizuojama ES regioninė politika ir jos kryptys bei komplementarinių valiutų sklaida. Iškeltos regionų vystymosi, socialinio ir solidarinio piliečių gyvenimo trūkumo, viešojo sektoriaus palaikymo kuriant komplementarines valiutas trūkumo, problemos. Išanalizuotos komplementarinių valiutų kartos, tipai ir tikslai, atskleidžiamas novatoriškas būdas įveikti sunkumus teritorijoje, komplmentarinių valiutų pagalba. Antrojoje darbo dalyje atliekama komplementarinių valiutų analizė, pasitelkiant jų įvairovę ir paplitimą. Pateikiami jų privalumai ir įrodoma nauda bendruomenei bei viešąjam sektoriui. Magistro baigiamasis darbas apibendrinamas išvadomis, pateikiamos rekomendacijos.

Raktiniai žodžiai: ES regioninė politika, komplementarinės valiutos, viešojo sektoriaus institucijos, solidarumas, bendruomenė.

ANOTATION

Simonavičiūtė V. EU regional politics realization with complementary currency contribution. Supervisor Prof. dr. Vainius Smalskys - Vilnius: Faculty of Polics and Management, Mykolas Romeris university, 2017 - 67 p.

Master thesis analyzes the EU's regional politics, trends and dissemination of a complementary currencies. The stated problems are regional development, the lack of social life and solidarity, the lack of public sector support in complementary currencies creation. The master work analyzes complementary currencies generations, types and objectives, reveals an innovative way to overcome the difficulties of the territory with complementary currencies support. The second part of the work analyzes complementary currencies through their diversity and distribution. Here are presented advantages and benefits for the community and the public sector. Master thesis conclusion summarizes the findings and recommendations.

Keywords: EU regional policy, complementary currencies, public sector institutions, solidarity, community.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Simonavičiūtė V. ES Regioninės politikos įgyvendinimas komplementarinių valiutų pagalba. Vadovas Prof. dr. Vainius Smalskys - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2017 – 67 p.

Temos aktualumas. Regioninės politikos efektyvumas yra aktualus ES fonkcionavimui. Komplementarinės valiutos yra novatoriška sistema, kuri gali padėti regionams ir jų subjektams. Tai sistema, kuri įrodė savo našumą.

Darbo problema. ES regioninės politikos efektyvumas galėtų būti padidintas komplementarinių valiutų pagalba, tačiau jų plėtra yra nepakankamai didelė. Tam tikslui pasiekti reikia didesnio viešosios valdžios palaikymo.

Darbo tikslas įrodyti kad komplementarinės valiutos yra efektyvi priemonė regioninės politikos įgyvendinimui ir paskatinti viešojo sektoriaus institucijas palaikyti jų kūrimąsi.

Darbo uždaviniai :

1. Išanalizuoti skirtingų tipų komplementarines valiutas ir įrodyti jų svarbą ir teikiamą naudą vietos bendruomenei, viešojo sektoriaus institucijoms, įmonėms bei kitiems partneriais.
2. Išanalizuoti Europos Sąjungos regioninės politikos kryptis.
3. Įrodyti regioninės politikos ir komplementarinių valiutų sąveikos veiksmingumą.
4. Paskatinti viešojo sektoriaus institucijas palaikyti ir diegti įvairaus tipo komplementarines valiutas regioninės politikos tikslams pasiekti.
5. Paskatinti ES valstybes sukurti tinkamą juridinę terpę komplementarinių valiutų kūrimui

Darbo rezultatai ir išvados

Išanalizavus regioninės politikos kryptis ir komplementarines valiutas, tampa aišku kad jos gali būti susietos kad pasiekti maksimalių rezultatų. Jos gali viena kitą papildyti ir taip išspręsti aktualias regionams problemas. Viešosios institucijos turi svarbų vaidmenį MLC kūrimui ir jos determinuoja Europos regionų politiką.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

Simonavičiūtė V. EU regional politics realization with complementary currency contribution. Supervisor Prof. dr. Vainius Smalskys - Vilnius: Faculty of Polics and Management, Mykolas Romeris university, 2017 - 67 p.

Relevance of the topic. Regional policy is the efficiency of relevant EU work. A complementary currency is an innovative system that can help regions and operators. This system has proven to be its efficiency.

The reaserch problem. EU regional policy efficiency could be increased with a complementary currencies help but their development is not large enough. This objective will require greater public support.

The purpose is to prove that the complementary currencies is an effective tool for the implementation of regional policy and to encourage public sector bodies support their creation.

Work tasks :

1. To analyze the different types of complementary currencies, to show their importance and benefits to the local community, public institutions, businesses and other partners.

2. To analyze the regional policies.

3. To prove regional policy and a complementary exchange interaction efficiency.

4. To encourage public institutions to maintain and deploy different types of complementary currencies for regional policy objectives.

5. To encourage EU countries to create an appropriate legal environment for the creation of a complementary currencies.

The results and conclusions

Analyzing regional policies and complementary currencies becomes clear that they can be linked to achieve maximum results. They can complement each other to resolve the current region problems. Public authorities have an important role in the development of MLC and determines the EU regions policy.

PRIEDAI

1 priedas. Komplementarinių valiutų įsteigimo vadovas

Guide de mise en œuvre d'une monnaie complémentaire locale

Un outil pour initier une économie respectueuse de l'être humain et de la nature

Conçu par Philippe Derudder, les membres du Gresso et de l'association Aises

V

Chronologie des étapes pour lancer une monnaie locale

1. Constituer le noyau des fondateurs

A l'origine est la volonté d'une ou plusieurs personnes, d'une ou plusieurs entreprises. Une poignée de personnes suffit; ce n'est pas le nombre qui compte mais la motivation.

2. Définir les règles du jeu

Une fois le noyau constitué, clarifier comment on va fonctionner ensemble. La propension naturelle nous pousse à nous réunir et nous lancer dans l'action, uniquement mobilisés par l'objectif de mettre en circulation une monnaie complémentaire.

Si le groupe fondateur est essentiel, car c'est lui qui va définir la vision, la mission et le fonctionnement du système, comment envisage-t-il l'avenir au fur et à mesure que se développera le réseau? Est-il celui qui restera au gouvernail ? Ne formera-t-il qu'un des collèges qui plus tard animeront le réseau ?…

Quant au lancement de l'opération, elle nécessite un assez grand nombre de réunions. Or mon expérience m'a révélé que les réunions dans toutes les organisations humaines représentent un grand défi. Au lieu d'être le tremplin qu'elles devraient être elles deviennent trop souvent un frein, devenant ennuyeuses et démotivantes quand elles ne sombrent pas dans la caricature des jeux de pouvoir. Vous trouverez en annexe 1 une note intitulée : « conseils pour tenir des réunions agréables et efficaces». Il est essentiel que vous vous mettiez d'accord sur la façon dont les réunions doivent se tenir.

4. **Définir le processus de prise de décision**

Le plus simple consiste à voter à la majorité (simple ou qualifiée… à préciser). Cela permet d'avancer vite, mais cela crée aussi de nombreuses frustrations qui se traduisent dans le temps par des désaffections

ou des problèmes relationnels qui peuvent faire exploser le groupe. Nous suggérons vivement d'adopter de processus « sociocratique » où les décisions sont l'aboutissement d'échanges conduisant au consentement de l'ensemble des participants par levée progressive des objections.

Notez toutefois que ce processus commence à être connu et sans doute pourrez-vous trouver dans votre entourage une personne ressource qui pourra vous familiariser et vous former rapidement. Mais comprenez qu'il implique d'accepter à priori de sortir de la logique du pouvoir pyramidal. Il demande à chacun ouverture et souplesse car tout le monde a exactement le même pouvoir. L'objectif est d'aboutir à une solution admise par tous où chacun se sente respecté. Tant que ce point de rencontre n'a pas été trouvé, c'est le signe que les membres du groupe sont accrochés à des croyances et convictions qui les empêchent encore de voir la question avec un autre regard. Chacun doit donc pouvoir envisager de modifier sa position jusqu'à trouver ce point de rencontre. Mais contrairement à ce que l'on pourrait croire il ne s'agit pas de se résoudre à des compromis, mais au contraire à enrichir la proposition de base grâce aux objections qui sont faites et dont il est tenu compte. Chacun se trouve ainsi écouté, reconnu, et la décision finale devient efficace parce que chacun peut la faire sienne.

4. Définir la finalité du projet

Une monnaie locale, oui, mais pour quoi ? Quelles sont les valeurs, quels sont les objectifs que nous voulons atteindre, qu'une monnaie locale peut soutenir? Comme le souligne Heloisa Primavera c'est le modèle de développement et le paradigme sous-jacent, plus que la monnaie elle-même qui comptent. Dans les expériences que j'ai accompagnées, les groupes fondateurs ont passé un long moment à définir la vision et la mission portée par la monnaie. À vouloir bruler les étapes, pressé de voir l'expérience aboutir, le risque est grand de retrouver dans notre microcosme les travers dont nous voulons nous affranchir dans le macrocosme. L'aboutissement de l'expérience se limite-t-elle à la satisfaction de pouvoir faire ses courses avec des billets d'une autre couleur ? Ou celle de voir au fil du temps s'incarner une meilleure qualité de vie au sein de notre communauté inter reliée avec les autres? Voilà le moment privilégié pour rêver l'utopie et imaginer comment cette monnaie peut aider son incarnation. C'est cela qui restera vivant, c'est cela qui sera l'âme de cette monnaie. En annexe 2 vous trouverez un document intitulé : « Fil d'Ariane pour inspirer les réflexions et actions d'évolution au sein de l'entreprise». Pas question d'en faire une religion mais une simple source d'inspiration qui peut être utile à cette étape

5. Quel forme d'expérience de monnaie complémentaire ?

La réflexion conduite dans l'étape précédente doit aboutir à définir précisément la forme d'expérience monétaire que l'on veut mettre en service. Est-ce une monnaie de type «SEL» ? Est-ce un «barter» d'entreprises ? Est-ce une monnaie monnaie à vocation purement sociale, ou purement

économique, de développement socio-économique local ? Il convient de clarifier ce que l'on veut expérimenter.

6. Rédiger la charte

La charte est la mémoire des deux étapes précédentes. Elle résume la raison d'être de l'action. Elle doit être simple et courte pour être facilement mémorisable, faute de quoi, aussi inspirante qu'elle soit, elle est oubliée et ne représente plus le fil conducteur de l'action. Elle fixe donc le cap, donne le sens; c'est le point de référence à partir duquel les difficultés de parcours pourront être examinées afin que l'expérience ne se perde pas dans les aléa de fonctionnement. En outre, c'est la signature de cette charte (ainsi que le règlement en monnaie nationale de la cotisation dont le but est de couvrir tout ou partie des frais de fonctionnement) qui validera l'adhésion de la personne ou du prestataire professionnel. Nous proposons un modèle de charte en annexe 3, à simple titre d'exemple, car elle est par nature spécifique à chaque groupe.

7. Prendre conscience du cadre légal

Selon l'endroit où l'on se trouve, il n'est pas inutile de savoir comment l'expérience peut s'intégrer au paysage sans risquer d'être abandonnée pour cause d'illégalité, à moins bien sûr d'en faire une action délibérée de désobéissance civile. Dans tous les cas mieux vaut savoir où on pose les pieds et prendre en considération que ce que l'on décide de faire peut avoir des conséquences sur l'ensemble du mouvement.

En général, les promoteurs se sont mis en rapport avec les autorités monétaires de leur pays pour avoir confirmation de la légalité de leur action. Tel fut le cas pour Ithaca, pour le RES, pour le Chiemgauer qui ont contacté la banque centrale. En France, lors la mise en place du Sol Violette, les acteurs ont rencontré le Trésorier Payeur Général et le directeur de la Banque de France. Voici la réponse qui leur a été faite :

Les MCL sont légales à condition qu'elles circulent à l'intérieur d'un réseau identifié et limité. Il est aussi fortement recommandé d'apposer sur les billets une mention du type « coupon d'Échange », « bon d'échange » ou quelque chose du genre…

Le code monétaire et financier prévoit en effet en son article L521.3 que « par exception à l'interdiction de l'article L. 521-2, une entreprise peut fournir des services de paiement fondés sur des moyens de paiement qui ne sont acceptés, pour l'acquisition de biens ou de services, que dans les locaux de cette entreprise ou, dans le cadre d'un accord commercial avec elle, dans un réseau limité de personnes acceptant ces moyens de paiement ou pour un éventail limité de biens ou de services. »

Par ailleurs, l'article L314.1 relatif aux moyens de paiement, prévoit entre autre que peut être utilisé un support papier à condition que les réseaux et les organismes concernés ne soient pas des banques ou organismes de crédit.

Si ces articles sont respectés le directeur de la Banque de France souligne qu'il est alors inutile de demander une autorisation officielle. Ce point est intéressant car avec l'accord de la Banque de France, les Trésoriers payeurs Généraux devraient donc accepter de recevoir des unités de monnaies locales pour les transports en commun, piscine, théâtre etc… Cela devrait inciter les municipalités à entrer dans le jeu.

Reste la question de savoir si elles doivent nécessairement avoir leur contrepartie en euro. En ce qui concerne la France, l'expérience de Lignières en Berry a conduit le gouvernement d'alors à modifier l'article 136 du code pénal que l'on retrouve dans la loi actuelle sous le n° 442-4. Elle stipule que « la mise en circulation de tout signe monétaire non autorisé ayant pour objet de remplacer les pièces de monnaie ou les billets de banque ayant cours légal en France est punie de cinq ans d'emprisonnement et de 75000 euros d'amende». On peut en déduire que si la monnaie locale n'est pas couverte par des euros, elle, «remplace» ceux-ci… Mais la monnaie locale est-elle une monnaie ? Sans doute y aurait-il moyen de débattre autour de ce point juridique. Mais il n'est pas dans l'esprit actuel des acteurs de s'opposer à… mais de construire. À l'heure actuelle, parions plutôt sur la dynamique d'évolution que génèrera ce mouvement.

8. Où veut-on placer [(1)] notre expérience sur le curseur « ascendant – descendant»?

Qu'entend-on par ascendant – descendant ? Le niveau à partir duquel l'expérience est initiée et menée. Si elle est le seul résultat d'une action purement citoyenne, comme à Villeneuve sur Lot, on la dit ascendante; si elle est le résultat d'une action publique, comme le SOL dans sa première version, on la dit descendante. Mais entre les deux ? Comment voit-on les choses au départ et comment les souhaite-t-on voir évoluer? Désire-t-on inclure immédiatement toutes les composantes de la communauté? Ou impulser le premier élan à partir du seul engagement citoyen et inviter par la suite les représentants des collectivités locales à s'associer? De ce choix peut dépendre la forme juridique à donner au réseau.

9. Quelle existence juridique donner au réseau

Où que l'on se trouve, cette question doit se poser. Souhaite-t-on un réseau informel ou identifié ? Et dans ce dernier cas quelle forme juridique souhaite-t-on lui donner ? En France et dans la zone euro, comme la légalité prévoit que ce moyen de paiement spécifique doit circuler au sein d'une structure identifiée, alors reste à choisir la forme: association ? Coopérative ? Autre ?… Définir les statuts, l'objet cohérent avec la charte, les règles de fonctionnement, accomplir les démarches administratives appropriées pour enregistrer la structure choisie et ainsi définie… Si le choix se porte sur une association

à but non lucratif, penser à la constituer de façon à ce que son utilité générale soit reconnue pour permettre des dons déductibles. Il est souhaitable que chaque membre du réseau reçoive une carte d'adhésion portant sa photo et sa référence. Cela facilitera l'identification des membres lors de l'achat des bons et évitera de s'exposer à des poursuites légales.

10. Monnaie indépendante ou adossée à la monnaie nationale?

Cette question n'est pas pertinente dans tous les cas. Elle ne se pose pas pour les expériences qui s'adressent uniquement aux particuliers comme dans les SEL. Mais elle doit être examinée dès que l'on intègre des prestataires professionnels.

10.1 Affiliation

10.2 Relations entre entreprises et particuliers

Adoption du principe général ou spécificités.

10.3 Relation entre entreprises affiliées:

Adoption du principe général ou spécificités.

11. points particuliers:

11.1 Comment acquière-t-on de la monnaie locale ?

Conditions de couverture (auprès de qui ? Avec ou sans prime ? Mise en perspective avec le développement à prévoir au fil du temps)

11.2 Convertibilité

– Qui peut reconvertir la monnaie locale en monnaie nationale ?

– Conditions de reconversion en monnaie nationale (auprès de qui ? Avec ou sans contribution financière ? Mise en perspective avec le développement à prévoir au fil du temps)

11.3 Principe de « fonte»

Adoption ou non du principe de fonte (voir en annexe 4 de quoi il s'agit si vous ne le savez pas) et si oui définition des périodicités et modicités. Prendre en compte que la fonte limite la durée de vie d'un billet, car on ne peut coller une grande quantité de timbre dessus. Cela demande aussi une logistique qu'il faut assumer et donc prévoir.

11.4 Gestion de la monnaie

Désignation/création de l'organe d'émission et gestion de la monnaie locale : Ce peut être l'association elle-même, une agence bancaire locale qui accepte de « jouer le jeu », une entreprise de service… Quel que soit l'option retenue il faut veiller à une totale transparence des opérations. Le climat de confiance est essentiel. Tout doit pouvoir être justifié sur simple demande.

11.5 La monnaie

– Choisir son nom

– Choisir le support : le plus simple est de démarrer avec des « bons d'échange en papier »

– Définir les coupures

– Illustration des coupures: Le bon d'échange, au-delà de sa fonction économique, est un indicateur d'engagement sociétal puissant; ce sera lui qui sera remarqué et qui fera poser des questions, interpellant ainsi toute la population sur son utilité et sa vocation. Nous vous invitons donc à soigner l'illustration des coupures en utilisant par exemple les talents d'artistes locaux et en valorisant par l'image ce que vous avez envie de mettre en lumière localement. Une face peut représenter des lieux ou des monuments qui caractérisent la région où les bons ont cours, l'autre face peut symboliser les valeurs que l'association désire promouvoir.

– Quelle quantité de billets doit-on émettre? La dégressivité des prix d'impression peut conduire à commander une masse de billets trop importante. À l'inverse en tirer trop peu peut en fin de compte coûter plus cher. De plus, ne pas perdre de vue qu'un seul billet, dans une circulation en circuit fermé, génère en chiffre d'affaire global 10 fois, 20 fois, 50 fois… voire plus… sa valeur faciale. Il convient donc d'estimer la juste quantité nécessaire par coupure au départ (sachant que l'on a plus fréquemment besoin de billets de 1, 2, 5 que de 20 ou de 50… Mener cette réflexion en concertation avec l'imprimeur pour trouver le bon rapport quantité/qualité/prix.

– Fabrication et prévention contre la fraude : veiller à rendre les bons non falsifiables le plus tôt possible (encre / papier spéciaux). Les imprimeurs seront de bon conseil à ce sujet. Sachez toutefois que l'équipe du SOL violette à Toulouse a conclu un partenariat avec une entreprise locale qui a développé un procédé très ingénieux (www.prooftag .net), un « code à bulles ». Il s'agit de bulles d'air emprisonnées dans une enveloppe plastique dont la disposition aléatoire rend le doublon impossible ainsi que la photocopie, car cette « enveloppe » à peine grosse comme un timbre-poste est collée sur le billet. L'équipe du SOL a pensé mutualisation et obtenu de ce partenaire un tarif très serré (de l'ordre de 20 centimes d'euros l'unité). On peut soit envoyer son stock de billets imprimés à ce prestataire pour apposition du code, auquel cas il faut compter en plus les frais d'envoi aller et retour plus la prestation, soit se faire livrer la bobine et coller soi-même les protections. Certes on peut se dire que 20 centimes ou plus sur plusieurs

milliers de billets représente un surcout non négligeable. Il ne faut toutefois pas oublier une fois encore que le stock n'est pas flux; on paie une fois une protection sur un billet qui tournera un grand nombre de fois avant la fin de sa vie… Enfin si on pousse la chose plus loin (comme c'est le cas à Toulouse) en achetant un lecteur de code (www.waterproof.fr), on peut suivre la circulation des billets à fins statistiques par exemple.

– Mise en perspective d'évolution avec le temps : passage à la monnaie de compte…

11.6 Le fonds de réserve

– Placement du fonds auprès de qui? (placement éthique, facilement disponible pour pouvoir répondre aux demandes de re conversion).

– Destination à priori de ces fonds: Pour qui, pour quoi, selon quelle modalité ?

12. Critères d'affiliation des prestataires professionnels et convention:

Accepte-t-on tout le monde sans distinction ? Au contraire est-on très sélectif afin de n'accueillir que les prestataires qui correspondent aux valeurs de la charte ? Propose-t-on aux participants de s'inscrire dans une dynamique d'évolution ? Libre à chacun de décider bien sûr, mais il convient de se déterminer en conscience. S'il y a dans la démarche un désir d'amélioration de la qualité de vie, est-il cohérent d'ouvrir le réseau sans exigence ? De l'autre côté fermer le réseau pour sauvegarder la pureté de l'intention ne risque-t-il pas de condamner l'expérience à l'ombre d'elle-même ? Ces questions ne peuvent trouver de réponse qu'en fonction de la nature et de l'intention portées par le projet. Si nous nous fions aux actions en cours ou en préparation, elles s'inscrivent toutes dans un élan d'évolution qualitative. Mais le courant des monnaies complémentaires ne se veut pas un club élitiste; il se veut être un tremplin de transformation de la société. Aussi l'attitude prédominante consiste-t-elle à veiller à ce que les entreprises candidates soient en accord avec la finalité de l'action et précise leur ferme intention de poser des actes pour tendre pas à pas vers cette finalité. Avoir établi au préalable une liste claire des critères requis pour entrer dans la danse est un atout pour tous. Plus besoin de passer du temps à s'interroger sur la pertinence d'accueillir ou non tel ou tel. Plus besoin de vivre la délicate mission consistant à refuser une demande d'adhésion. À la simple lecture des critères requis, le prestataire évalue lui-même s'il y a adéquation entre la finalité du projet et ce qu'il vise lui-même.

13. Préparation de la promotion pour lancer et développer l'expérience

13.1 Créer une plaquette

Tract d'information simple et convivial pour permettre une compréhension facile de quoi il

retourne, à distribuer lors des opérations de promotion.

13.2 Un site web est-il nécessaire ?

Si ce n'est au tout départ, il semble qu'à notre époque il devienne difficile de se passer d'un site. De plus, comme le réseau national permet de se faire repérer et connaitre sur le site web commun (voir 14.3), il est souhaitable d'être mis en lien afin de pouvoir fournir l'information spécifique à chaque expérience.

13.3 Définir l'action de promotion pour le lancement de l'opération

Cela peut aller depuis une simple information bien visible dans le(s) magasin(s) pionnier(s) (avec permanence assurée aux heures d'affluence par les membres adhérents pour expliquer et distribuer le tract), jusqu'à une rencontre grand public autour d'un film ou d'une conférence portant sur le sujet des monnaies locales. Mon expérience me fait dire que plusieurs actions de sensibilisation grand public sont nécessaires, D'une part pour faire connaitre le projet et d'autre part pour rassembler peu à peu les personnes qui désirent participer tant au niveau individuel que professionnel. Il ne faut donc pas attendre la dernière minute. La promotion peur commencer quand le projet est défini dans ses grandes lignes, mais pas encore finalisé dans tous ses aspects.

13.4 Comment assurer le développement progressif du réseau?

Imaginer ensuite ce que vous ferez pour faire connaître le réseau et le développer. Dans tous les cas nous vous conseillons d'étendre le réseau par phénomène de tache d'huile. C'est chaque membre qui, mieux que quiconque a la capacité de sensibiliser son entourage. Toutefois, et chaque fois que vous le jugerez opportun, n'hésitez pas à organiser des rencontres avec la population locale pour présenter l'expérience autour d'une conférence, d'un film, d'une foire bio, ou de toute autre manifestation…

Contactez la presse et la télévision régionale lorsque vous organisez une rencontre publique.

14. Comment faire vivre les valeurs de la charte

Il est courant qu'au fil du temps, la forme l'emporte sur le fond, le comment sur le pourquoi. C'est la dérive qui menace tout système. Aussi faut-il être vigilent à ne pas perdre de vue ce qui représente l'énergie vivante de l'expérience: ce qui est exprimé dans la charte. Que faire pour cela ?

14.1 Accompagner les prestataires.

Sans doute ont-ils signé une convention et ont-ils exprimé leur désir de tendre toujours plus vers la finalité éthique du réseau. Mais le quotidien et ses contraintes sont là… Il n'est certes pas question de se livrer à un contrôle sanctionnant; il est question d'être présent pour vérifier comment le prestataire vit l'expérience, ce dont il aurait besoin, ses difficultés, ses réussites, ses avancées. Une présence amicale qui par sa seule existence est un rappel à l'essentiel. Facile à dire, mais pas évident à mettre en place car cela demande des personnes sur le terrain. Peut-on en faire l'économie ? Nous en doutons car n'oublions

pas que c'est la relation humaine qui, avant toute autre chose, préside à la réussite (ou à l'échec) d'une action.

14.2 Valoriser le chemin plus que le résultat.

Notre culture occidentale nous a habitué à célébrer le résultat mais pas ce qui y a conduit. Nous sommes ici dans une expérience. Qui dit expérience dit tâtonnement, errance, échec… Échec ? Peut-être peut-on considérer les choses comme telles si l'expérience patine, s'arrête… Mais, même en cas d'abandon, qu'aura-t-on appris ? Et pourquoi ne pas célébrer cela ?

En général nous constatons que toute difficulté au sein du groupe d'animation ou au sein du réseau dans son ensemble est à priori considérée comme un problème, un obstacle dans le bon développement de l'opération. Une clé de succès consiste à se « réjouir» des difficultés (sans masochisme toutefois et sans les rechercher), car loin d'être des obstacles, elles sont la seule marque d'une limite, d'une incohérence, d'une aptitude que nous n'avons pas encore développée, soit individuellement soit en groupe. Nous sommes désolés de voir parfois des groupes exploser parce que les relations deviennent trop tendues. Si notre nature profonde aspire à l'harmonie, notre culture une fois encore, associe l'harmonie au fait d'être tous d'accord. Quel piège destructeur! Dans nos milieux souvent sensibles à l'écologie, réclamant la sauvegarde de la biodiversité, comment pouvons-nous croire qu'un avenir heureux repose sur la capacité à penser tous la même chose ? S'il y a bien une attitude à cultiver au cœur de nos expériences, c'est à apprendre à nous enrichir de nos difficultés et de nos différences. N'est-ce pas le défi le plus important que l'on ait à relever en ce siècle? En effet, une différence devient un obstacle et cause de rupture si chacun reste campé sur sa position… croyant fermement avoir raison… Mais si nous acceptons de considérer que toute difficulté n'a d'autre source que nos propres limites, notre incapacité à voir les choses autrement, à nous ouvrir, alors acceptera-t-on d'aller visiter cette limite et s'offrira-t-on le choix de pouvoir la dissoudre dans un terreau ainsi rendu plus fertile. Voyez-vous l'extraordinaire opportunité qui se présente là ? Ne dénonçons-nous pas le manque de démocratie dans nos sociétés qui pourtant s'en réclament ? La démocratie que nous appelons de nos vœux réside dans notre engagement à développer cette attitude. Apprenons à la construire au sein de ce microcosme choisi.

14.3 Participer à la mutualisation

Nous nous réjouissons de constater que les acteurs de monnaies complémentaires, tant au niveau national qu'international, se relient, partagent le fruit de leur expérience, mutualisent connaissances et moyens. Ne pas avoir à réinventer le fil à couper le beurre, pouvoir bénéficier des apprentissages et acquis de ceux qui nous ont précédé, sans pour autant avoir à poser nos pas dans les leurs, est précieux et humainement régénérant. Nous vous invitons à ne pas rester dans votre coin, vous avez autant à

donner qu'à recevoir des autres. Signalons qu'en France existe un site web commun sur lequel figurent les expériences en cours, qu'elles soient opérationnelles ou en préparation.

14.4 Développer la coopération et la solidarité dans une quête de sens

Notre culture et le capitalisme qui en est l'une des expressions, valorise la compétition et l'individualisme. Nous en touchons les limites. Mais dans un monde où chacun est focalisé du matin au soir sur ses propres affaires, aiguillonné par la nécessité de gagner sa vie dans un environnement de plus en plus rapide, concurrentiel et élitiste, il est bien difficile d'incarner ces valeurs, tant par la force du conditionnement culturel que par le manque de temps et le risque de se fragiliser. L'autre ne va-t-il pas profiter de mon ouverture pour abuser de moi ? Alors, voilà une piste que nous vous proposons d'explorer au sein de votre réseau qui offre un espace plus sûr dans la mesure où ces valeurs habitent au moins l'intention à défaut d'y être encore pleinement exprimées

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2017- 04 - 07

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Politikos ir vadybos fakulteto, viešojo administravimo instituto, viešojo administravimo magistrantūros programos studijų studentė, Vaiva Simonavičiūtė, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „EUROPOS SĄJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS KOMPLEMENTARINIŲ VALIUTŲ PAGALBA“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ Vaiva Simonavičiūtė

(parašas) (vardas, pavardė)

EUROPOS SĄJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS KOMPLEMENTARINIŲ VALIUTŲ PAGALBA

Vaiva Simonavičiūtė

vaiva.simonaviciute@yahoo.com

Magistro baigiamasis darbas baigtas 2017 04 07